

બાદનામ હિંદ

અથવા

‘મધર ઈન્ડિયા’ ના જવાબ.

શા મિંધુ સિંધુ પર્વતા यस્ય ભારત ભૂમિકા ।
પિતૃભૂઃ પૂણ્યભૂષૈય સયૈ હિંદુ રિતિ સ્મૃતઃ ॥

આ સરનામું કૃપા કરી નોંધી રાખો.

See the
Precision
Watches
Before You Buy
One Elsewhere

SWISS LEVER
WATCHES, CLOCKS, TIMEPIECES,
ROLLED GOLD JEWELLERY &c

પ્રીસીશન
વૉચ કું.

(આણંદવનદાસ મોદનદાસ)

નં. ૧૨૭,
અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ
મુંબાઈ.

‘સિરિસ્ટ સ્ટાઈલ’ ના જાણીતા મેકરોના જેનમુન અને ટકાદિ
રીમ્સ વૉચ-ક્લોક-વૉચ-સ્ટાઈમપીમ-ગિરે જ્યાંય અમર
લુટક ખરીદવા હોય-સનેહી અબધીઓમા ભેટ આપવી હોય-અગર
મોંઘને પણ અનામજી કચ્વી હોય તો આપે હિપુ સરનામું હ મેંશન
- માદ રાખવા કૃપા કરવી

ઉત્તમ માન-મિશ્રિત હાવ- અને ગેરટી આપી આપનો અતોષ
મેળવવો એજ અમારો હ મેંશનો પ્રમાણીક રીવાજ છે

લખો અગર જાતે પંચાંગે.

પ્રીસીશન વૉચ કું.

૧૨૭. અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ.

નાગનું સરનામું .

મુંબાઈ, ૩.

બદનામ હિંદ

અથવા

‘ મધર ઈન્ડીઆ ’ ના જવાબ.

લેખક

હીરાલાલ - આર. - ડાકટર.

ધાટકેપર.

અજ્ઞા પુત્રં ચલિદગ્ધં દેવો દુર્બલ નાશક :

ખરેખર દુષ્કર્મ બીચારા બકરાનોજ બધા સર્વ જગતવામા આવે છે બકરી હદ તથા દશેરાના દિવસે આવા ગરીબ અને મુંગા પ્રાણીઓનેજ નિર્માન્ય મનુષ્યો હોસે હોમે વધેરે છે, પણ વાઘ-વરૂ કે સર્પાદુની કુરખાની કોઈ પણ કામે ધર્મના નામે અગર શોખ કે રીવાજના નામે કરી હજી મુધી તો ભણી નથી

માર્ચ ૧૯૨૮.]

[કિંમત એક રૂપીઆ.

પ્રકાશ—

મેસર્સ વર્ધમાન એન્ડ સન્સ,

બુકમેકર્સ એન્ડ પબ્લીશર્સ,

પ્રાન્સેન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, નં. ૧.

આવૃત્તિ પહેલી.

પ્રત, ૨૦૦૦.

વિનંતી

મુજા વાંચક,

અમેરિકન મીસ કેથેરાઇન મેયોની 'મધર કન્ડીઆની સમિક્ષા' નું આ પુસ્તક ત્દમારી કદરદાનીમા ગઠ્ઠુ કન્વાની આથી હું તક લઉં છું

હું લેખક નથી પહેવાએ નહોતો પુસ્તક લખનાનો આ મ્હારો પ્રથમજ પ્રયામ છે સાહિત્યગતિ વાચકોની દુનિયાને ૮ જ-રથી અજાણુ લાગીશ, છતાં આ પુસ્તકદ્વારા હવે એ દુનિયાને અપર્શ કરવાની મહે શરૂઆત કરી છે-અન્કે માદમ ક્યુ' છે

લખવું એ ધુન છે મ્હાનમા અચાનક જાગ્રત થએલી ધુન મ્હે' આ પુસ્તક લખી પુરી કરી છે-એમ મ્હારી ધુન મ્હે તો સતેલી છે

ત્દમારી આદિન્ય ગતિને મતોનાનો મ્હારો આ અદ્ય પ્રયાન જે મુશ્કેલ થને-મ્હારી આ 'અદ્ય કૃતિ' વાચનની દૃષ્ટિએ જે ત્દમારો આદર પામરો તો મ્હારી ધુન હું કૃતાર્થ થએલી મમજગ

જીવનના અનેક આઘાઓને અમે આમા ગટી જતી મ્હારી એકંદર તમામ ખામીઓ વિશાળદિનથી દગચુગર કરવાની હું ત્દમેને નમ વિનનિ કરૂ છું, અને કૃત 'સાફ તે ત્દમારે' એજ ખાત કન્વા હું આમદપુર્વક બવામા! કરૂ છું

વી. મેવક,

હીરાલાલ આર. ડૉક્ટર.

આભાર.

‘મરુ ઈન્ડીઆ’ નું સવન ગોપી તેના અનિ-અનિ પ્ર-
જ્ઞોત દય નુ નવાની પ્રે. ૧૧ ઉપન ગી માતૃભૂમિ હિંદની
અ પ મેવા’ બ નવાની ત અપના મીમ કેચેન-ન મેથેનો
અહીં પ્રથમ આભાર માન હ

આ પુત્ર નખામા મારી ન મહ્યાન નીવડના ‘મરુ
ઈન્ડીઆ’ના જનાબ ના લેખિ. ૧૨-૩ ૧ વિશ્વરિદાનયવાળા
શ્રીમતી બેન વડાનતી લખતપાલ ણી. એ. નો અનિ
આભાર માન હુ

તેમજ અન્ય લેખકો, મામિકો તથા લેખોની રતી સલાય
થેવા મદન તે મેવેનો ન પૂર્વ આભાર માનુ હ

ન નીમનનાન પોષનાન ગાદ ન જમતાદાય મેરુ
ગ વડુનાન મધુનાન રેલા ગ રેવાયુ તુનનીલમ ન
મોનીનાન મુગુ ના રનાન રનમાળીલમ ન રતીનાન મેચદાસ
રા નથુના મેરુ દનાન ૧ અમાનાન નાના રિવેદી
ન જશવત ૧૫ ધનગ્યામગાન ન જયનીગિતાન પ્રેમવદ મેના
ન ચદુનાન એન બોખાણી ન રાનવદ અનૂતનાન મોગી
તથા રા અનૂતનાન શ્રી રાવેદી, વીગે મ્હા. ૧૨ ને-૧૨
એનીઓની પ્રફરી માગી પ્રચાર માર મુધીમા જ રી નદાય અને
ઉમારી મદમ આપના બદન ૬ અહી આ સર્વ અધુઓનો
પાદિક ઉપમા માનુ હુ.

હીંગજાલ-આર-ડોક્ટર.

ગં. સ્વ. પૂજ્ય ધનગૌરી બા—ને ચરણે.

મા, મહારા શૈશવનો જીવન કાળ તહે જ્ઞાત્રપ અને લાલનથી રહ્યો. કિશોરાવસ્થા તહે સખ્તાઈ અને સ્નેહની સમિશ્રિત આજ્ઞાઓ અને ઉપદેશો વચ્ચે ઉછેરી. યુવામાં કેળવણીના મધ્યાન કાળ સુધી તહે પ્રેરણાઓ પાઈ અને પોથી. આજનું મહારં વર્તમાન જીવન એ તદારો પુન્ય પ્રતાપ, મા!

વાત્સલ્યમયી ! તહારી ગોદ-છાંય એ મહારા જીવનનો હૃદય સ્પર્શી આશાયેસ છે—અણુમોઝ આશ્રાસન છે. જીવનની લીલી સુકી-ઓમાં તહું મહારા જીવનનું જીવંત-પ્રેરક બળ છે—મહારા થાકેલા અકળાએલા આત્માનો તહું એક આખરી વિસામો છે.

મહારે મન તહું જગત સર્વસ્વ છે. તહું મહારી ‘જીવન-વિધાતા’ છે—પરમ પુજ્ય એવી તહુંજ મહારી સાશ્વત ‘મોક્ષદાયી માતા’ છે

તહારી ‘અનન્ય સેવા’ એજ મહારે મન જીવન ધર્મ છે—જીવંત ધર્મ છે—સજીવન મર્મ છે—આજીવન મોક્ષ છે.

તહારા અનંત ઉપકારો અકથ્ય છે—છતાં તહારી અન્નેક વિભુ-તિના સદોદિત સંસ્મરણોંધે તહારી જીયમાતી શ્વેત વૃદ્ધાવસ્થાને હું મહારી આ ‘કૃતી’ આભારના અતિરેકથી સમર્પણ કરી

મ્હાગ દુઃખનો મહાભોજ દર્શવો કગ્વાની આત્મા લઈ છું. બાકી
તો મ્હારે ચરણે જીવન સમર્પણ કરવું એ પણ ત્હાગ અદ્વિતીય
સ્નેહના એકંદર મરવાળે તો અધુરો બદલો લેખાય.

માતા ! મ્હારી આ હાર્દિક ‘તુમ્હ સેવા’ સ્વીકાર. ભાવના
અને ભક્તિનાં અશ્રુઓ વચ્ચે જીમતા ત્હારા આ એક પુરા પુત્રને
આગિશ દે. ત્હારી આશિશ્ચ એજ ખરી જીવન રક્ષા છે, મા !

લી.

ત્હારો નત્ર છોડ

હીર.

બે બોલ.

આ સદી સુદુર દુર્ગુણોથી ઘનાઘન ભરેલી છે જગતની એકે એક પ્રવૃત્તિમા એક તરેહની ઝેરી આતંગ તૃત્તાં છુપાઈ રહી છે ભરાતક દુર્ગુણોને અતિ મુદ્દર દેખાવ કેમ આપી શકા? અતિ નિર્વિચાર સ્વાર્થ વધુ સફાર્થી કેમ આપી શકાય? રોષના નામે, સુધારા અને મન્યતાના નામે, કાયદો અને વ્યવસ્થાના નામે, ભનાઈ અને પરોપાગના નામે આજે આ પગલી રનાયાધ પામર મનુષ્યો કેવી વખત એવા પ્રપચો આદરી રહ્યા હોય છે, કે જે આદરવામા એમનુ લગભગ બધુજ મનુષ્યત્વ મરી ગયુ હોય છે આજે મનુષ્ય ઘનન સ્વાર્થના છેના સરવાળામા, ડીપીઆ, આના અને પાઈના કીસામે નિમાન વસ્તુ મનાન છે યત્રનાદના આ અગ્રગાએના જમાનામા મનુષ્ય યત્ર જોટનો પણ પ્રીમતી ગુદ્યો નથી ખરેખર આજે મનુષ્ય જે પથ્થર બને તો જોટની છુટ્ટી રહી શકે તેવી છુટ્ટી મનુષ્ય કે રહી શકેતો નથી પથ્થર પણ પોતાના ભાઈબિધ પથ્થરથી જુદો પડતા જના રહી ઉડે ત્યાં મનુષ્ય, મનુષ્ય પણ જુ મો વરસતા જેવા છતાં લાગણી નિનાનો ગમે તેમ અકુળાયા છતાં આખો રહી શકે એવો રબરના દડા જેવો બની ગયો છે

જગતપર સ્વેતાગ બતીઓના ‘પ્રભુત્વ’ નો આ યુગ છે મીનીટે મીનીટે નિનાનમા આગળ વધી જગતને આશ્ચર્યથી ભરી મુ નારી ગોરી પ્રગ્નઓના વિપૂન ઐશ્વર્ય, મદાન સત્તા અને તુલ્ય અભિમાન નો આ ચડતો અને ચમકતો મધ્યાન કાગ છે પરંતુ ‘ચન્દ્રત્ પરિવતન’ ના ગીદ્દાતાનુસાર આજની ઝગમગતી પ્રગ્નઓ પ્રતાપે નિગે

નમસ્કાર પ્રત્યક્ષોના દર્શનદાસ બુદ્ધિદાસના ઉંડા ગર્ભમાં ક્યાંએ સમાઈ
ગયા છે એટલે આજની સમકેની પ્રત્યક્ષોના દર્શનદાસ ક્યાં મરી
ગય-જુઝારી, બુઝારી જાય. એ ભવિષ્યનો અણુસ્વભૂ દર્શનદાસ છે.
જ્ઞાત્યારે જ્ઞાત્યારે આત્મા-જ્યોત્સનાથી ધર્મ અને નિતીનાં ચક્ર નાન
પામ્યા છે, જ્ઞાત્યારે જ્ઞાત્યારે ગેમની બધી ગેમેરીઓમાંથી મુંઝવે અને
દીમતી વસ્ત્રાભુષણના દારૂ નીચે એક ગુલામનું ફર અને બિલ-મ
અપમાન કરવામાં પ્રવળે અને આનંદ માન્યો છે, જ્ઞાત્યારે જ્ઞાત્યારે
નેનો પ્રતિકાર કરવા મારે કુદરે પડે તેના આંતર ગર્ભમાંથી
બુકાવો ગરમજાત્યાં છે-અપાનક આગ, રેષ અને વિજ્ઞાનો
વરમાત્રી છે, અને હુડ મનુષ્યોની 'મર્ગે મળીઓ' ને ગમાનાવમાં
ધકેથી દર્શ આવી 'મનુષ્ય પ્રજા' ની દર્શિત મીટાવી દીધી છે.

આજના ધણા કમનગીમ દેશે પૈર્જાના એક, એ આપણો દેશ
દિંદુમ્નાન છે. મદામાગમમે પથગમેતો જનાં પગનંત્રનામાં પૂર્ણ
પવત્રેયો, પવગા યોગ મરીથી અને પ્રચંડ દારૂગનાના અને દારૂ
જગત્થી મીઠાનો, મુઝારી કંગાવ દારૂગીંગત મમાન બની ગમેતો,
જગત્થી મપાટીપર આજ પિત્ત વદને અને ઉદાગીનનાથી ઉનો
છે. કેવો? દીન-દીન-માથી કે અદાય વમરનો-એકલો-અદુતો. અને
તેના બની એટલા કેટલાક દીનગીઓ-ધનવંનગીઓ, તેનો શામ
વદેતો કેમ ખુટે એ એક માર મુખ નિઃશથી તેના મગાઈ ગમેવા
રંકે દારૂ મોનમણીએ તેના તપાઈ ગમેવા અમેનન પ્રાણ નાગની
ત્રેવાની એકપડી એક છાત્રેજી માત્રાઓ મુખગેરોના દારૂ દંભ
નીને અગમતી જ્યા છે, અને જેની વિપ્રત સાધન મામમોઓ અને
પાવન પાવનથી જેમના મરીંગના શેરીએ લાય રજ પકડેલો છે
એજ આચરણના-ઉપચરણના કેવડનું નિમંજ અને નીગંનનું
મુખ પડ ના કંડુનાના આ કુદરથી મુખનિવેલો તેનું અદાગ અને

અપમાનીત મૃત્યુ કેમ નીપજે એનાજ અખતગઓ અજમાતી રચા છે હા! કપાટેક મનુષ્ય સ્વાર્થમાં લાનભુજો બની પોતાની માતા પણ જોને જોઈ નકાજે એવો કુર-પાપાલુ-પશુ બની જાય છે

આ હનભાગ્ય દેગતી મમાનોચના ડરવાનુ અલી કાગલુ નથી-મ્યાન પણ નથી 'મધર-ઈન્ડીઆ' દ્વારા જે બિલ્લસ અને અમન્ય ચિત્ત દોરીને અમેરીકન 'મીસ કેથેરાઈન મેથો'એ જગત પર એનો બહોળો પ્રચાર કરવાનુ નિદનીય કાર્ય કર્યું છે તે એમનુ વખોડવા લાયકજ નહી પણ અફસોસ કરી મોઢ લેવા વાચક પણ છે પરાધિનતા એ જગતના સર્વ દેશોમાનુ એક ભુર દર્દ છે જ્યારે એ ચેપી બને છે ત્યારે ધણુ રીખાવે છે અને ભુરી રીતે છેરટે પ્રાણુ હુજે છે 'ગરીબકી જોડે સખકી ભાલી' એ કથનાનુસાર મધર-ઈન્ડીઆનુ પુસ્તક એ મીસ મેથોના ખીનેના કુવારા ભેજનો સ્વતંત્ર વિજામ હોય કે આના રચનાત્મક પ્રચારથી મગતારા વારમાં માટે નહી વગીને આ દેશ પાછગજ પોતાના મગજન કુવારે ડીંગ ખચી નાખરા એ કોઈનુ માધન બની હોન, એ બાબત બાનુ પર રહેના દહ એટનુ તો જરૂરથી અટ કલા સિનાય ચાનુ નથીજ કે એણે ચીત્રેના ગદા દ્રશ્યોમાથી પણ ટેટીલ જગ્યાએ સ્વ-જ મત્ય પણ ટપકે છે એની ચીત્રનાની રીતજ ગદી છે પરંતુ એણે રજુ કરેના ગદા કીના આખાએ દગનાને ફેફા-મુઝની નાખી આપણે તો પ્રાણુવાન ખાતરજ એકુ કરનાનુ છે એ ખાતરમાં ઊગાડી જે સસ્કૃતિ હવે પછી ઉઠેરવામાં આવશે તેનીજ મુસાસ જતે દિવસે મીસ મેથોએ આજે દૂર દૂર મુઝી પાચગેની બદમોને નાણુદ કરશે

બાકી એમનુ તો આજ બનીજ રજુ છે કે આ પુસ્તકથી અમે રીકનો જેટના એમ્પલી દોનાજે-દાય આનદાજે, તો તેનાજ આ

પ્રગ્ન ના પ્રત્યાસાન એ આ દેશ તન્દ્રથી તપાઈ મદાગ પડતી-પડી
એમના દેહ-ઝડન પર પ્રાણ પાથરતી પ્રતો પ્રથે તેઓ કુદ પણ
થમે-ઉરેગમે, અને એમ વિના જાણ એ મીનજવામદાગ ચક્રીના
સ્વ-હતા પશ્ચિમમાથી મે પ્રગ્નઓની અપ્રમત્તનાન એદગ્ન-
પ્રાણ તર થમે

જગત્પર પથગએતી અનાનના જેટની અતીમર છે તેની /
મગ્ધાપૂર્વ છે-દયાપાત છે મ નદીગીગીઓના પ । નમુનાકેની વખત
દનિદામી-કાગિ અને છે મીમ એધોની 'મરુ હન્ડીઆ' પણ
કદાચ અને આજે જગત્પરમા દલના નામે જેનો અમ અને
અમાનતિ-વ્યવહાર અને છે તેનો ક્ષત્રને નામે નથી એને
આજના જગત્પરમા તો દલ ક્ષત્રથી પ । મોગે મ્હી રામર મન્ય
મન્દુતિ અને મથો તથા સ્વગ્ધાના મુ રત્નીન પોત દલ નીચે
મનુજ પ । ક્ષત્ર અને અતને લુતી પોતાના ભાર મન્ય
પર જગતી પ્રાગી જેટનોગ ને મુશ્મ મુગરે તો આ મન્ય અને
મુધરેના જગતી મના કુદગતી જગતી પ્રાપ્તીની મેના વધાર આવી
અને મગી , અપમાનીત-પ્રગ્નએના અને રવન્થીન રીને મુગ
જાએના મનુજો મારે વાર અને રૂનો નથવાગે રધાગે આવમા
દર છે

હરે પ્રગ્નઝવનમા દય-કન્ડીન એ પગ એરી તો આરે છે-
કે અને તેમજુ જૈવર્ અને સાહે તેની મદો-મત સતા પતુ તેના
ભ નૂકેના આ માને અને ઉત્તરે ચરેના મૈતન્યને દામી મમ્તી નથી /
સ્ત ગામુખી વ્યારે હાગે મ ત્યારે પૂરી સાતાના રેનજુ રોળી મુમ્તી
નથીગ સાવ અને કાળી-પીળી પ્રગ્નઓ મારે એ પગ અ વગે મગી ।

પ્રસ્તાવના.

હુદા હુદા અનેક મહત્વપૂર્ણ કાર્યોને પહોંચી વળના હમેશા મુન્મદીઓ ખીમ્મીઓ મારફતે તે કાર્યને સામોપાગ ઉતાવળા તેના રેકાઓ-(કોન્ટ્રાક્ટો) હોશીઆર માણુમોને આપી દે છે જેનું કાર્ય તેવો રેકા-જેવો ટુકડા તેની તેની ચરત જના આના ઠેઠાઓમા ફાંરદો તો અવશ્ય બન્ને પક્ષને મજા છેજ એકને ખીમ્મ ઉપયોગી કાર્યોને પહોંચી વળવા તક તથા નર્ચના પ્રમાણુમા સમ્મતી કીમતે દોરીઆરી મજા છે-સાથે સાથે કાર્યમાથી નીપજનાના પગિણામ તથા રાહત પાણુ મજા છે, જનારે ખીમ્મને નનરાગ ઓગ્રી થઈ વધત કામ-તેની દિમત અને જોખમદારી મજા ૭

કહેવાય છે કે અમેરીકન મીમ કૅથેરાઈન મેયો પણ લગભગ એક જાનની 'એજન્સી' ઈ એજો વખેયુ 'મધ્ય કન્ડીઆ' પુસ્તક કોણ જાણે શાથી યુગોપ-અમેરીકાને એવુ બધુ ગમી ગયુ કે આભાધુ છે તે પ્રમાણે આ પુસ્તકની હજારો પ્રતો ખરીદાઈ અને પાર્લામેન્ટના મેમ્બરોને મફત વહેંચી દેવામા આવી, તેમજ અમેરીકામા પણ આની પચ્ચામ હજાર નકલો છુટી મફત વહેંચરામા આવી છે પાર્લામેન્ટના મેમ્બરો આ પુસ્તકની કીમત ખચી મફત એરી ગ્રંથીતીમા નહીં દોય કે શુ ? કે કદાચ કીમત ખચીને ના લે તો હીંદુસ્તાનનો દત્તિહાસ ! વાન્યા વગર રડી જાય, એ ખગખરાથી આ પુસ્તકની લ્હાણી થઈ ? મીમ મેયો પણ ઓઈ તવગગનીજ દિકરી જળ્યાય છે નહીં તો આગવી બધી પ્રતો મફત વહેંચરાનુ પાનવેજ કેમ ? અને અમેરીકનો પણ જ્વારે પામ ! હીંદુસ્તાનમા જેમ યુગોપી કુ ઓ મીગારેટો વિગેરે જુગ દાથે જાળખમગની દ્રષ્ટિએ મફત વહેંચે છે-

અને મદીના ૧૪ માએ 'મફત ચમકતે જેમ તે હુ' કે તેમ સીમ
 મેયોન આ કમ- મફત-F-O-C- Free of Charge) મળતા
 પચાસ દ તર મેપીઓ જેત-જેતામા ઉપાટી' મના પાપની દીવાળી
 અમેગી-તોતે ગ્વામી શ્રી વિવેકાનંદ તથા શ્રી રામતીર્થ માટે અથત
 લાવ લેવા ના પાત્ર તેમના પત્નિની આગ્રી પ્રતો વેચાયાનુ
 ધ્યાનમા નરી મીસ મેયોનુ કમીનત તો જાણમા નથી માળી એની
 પોતાના પુત્રની જાહે-અમ- નસારીરીત તો અ-અ-અ એ-અ-અ
 સાડે ખાનુ હોત તો, અગર પાળા મજબુત પંગાની પી' લેત તો
 અર્જના પણ વાણ લેખકોને અન-અ-અ નસાર જેવી તો ખરીત પાડ
 દીકુમ્તાનનુ નયુ' દીન દેવે ધરી-અર્દી આરી પતેચી-વાડે માગતુ
 બાળી મીમ મેયોએ જે 'દીકુમ્તાન ઉ'શ્વક આદીત્ય' એકુ દગી
 ગીમ- માગકે હુરાપ-અમેગીમમા મફત પાથગી દીકુ, તે શુ વખવા
 માગ મેગી અર્દીની ભૂમી એ રખાખના વડેચવા માટે એને
 નાપમદ પટી' દીકુમ્તાનની ભૂમીજ અગેઅગ કમનગીમ કે, બાળી
 આ પ્રતેથી જમ અમેગીન ખુનામમે મીમ મેયોની ધાગા પ્રમાણ
 જે નામ ઉગરને તેમ દીકુમ્તાની ખુદામદોને પત્ર ૨૬૬ વાન
 મેગવવાનો મોકા મળેને અગર જેવ જે ગરીવી એજે આ દેનમાર્થી
 બેગી નવામા મળેનત ઉાસી-૧૫-અમેગીન ધસટી નત અને અ
 ગીન ત્યનુ નવ, મુનવચ્ચીન અને નર નામાકે રવન'નુ
 સાનાવરખ આ મરીનીઆથી બગી ને, તે કાના એને ના મેનેના
 આ મર્વાચ દેમો' એજે એ અર્પણ નવાની જે ઉદાનતા દમોવી
 દેવત તે દેગ એને એકટી ૫૦ ૨૦૧ જેમ મળેકનુ ન-અ-અ
 અ રુ નાવ, તેની અગાડે જેને નેતની ૧-ગીવ મજબતા મેગવરા મા
 પુ ની જેલ- જાહે-અમ- મરી ૫૬ ૬ એમ કાણુ જાને માર્દી
 ૫૫ અગી દોલુ રીન પત્ર' મટેચ્ચુગી કમીગન' માન-

તે અગાઉ મીસ મેથોએ હાંદનું લાઘ્ય ધડવાના સાધન માટે આ પુસ્તક તૈયાર પણ કરાવી-હાંદી પ્રગ્નને પૂરો લાભ મળે, અને હાંદી પ્રગ્નની જગતની અન્ય પ્રગ્નઓમાં કીમત વધે અને કદર થાય, એ એક માત્ર શુભનીશાથી!! હેન્ડગ્રીવની માફક મફત! જોતજોતામાં બહોળા હાથે હૃદયરોની સંખ્યામાં વહેંચાવી પણ દીધું પણ મીસ મેથોની આ અનર્થકારક રીત કંઈ નવી કે આજની નથી. એ વર્ષ પહેલાં ‘ફ્રીલીપાર્થન્સ’ ની સ્વનંત્રનાના શુદ્ધ વિષયમાં જ્યારે અતિ ગંભીર વિચારો ચાલતા હતા ત્યારે આજ મહેરબાન મેથોએ તે લેકિને જગતભરમાં બદનામ કરવા માટે “Isles of Fear” નામનું પુસ્તક લખ્યું હતું. જો પરગ્નનોની ચાડીઓ-ચુગલીઓ-બદનામીઓ અને ગલીચીઓજ ભેગી કરી સગ્રહવાનો અને તેનો બહોળો ફેલાવો કરવાનો મીસ મેથોને કુદરતીજ આવો સ્વભાવ વારસાપે મળ્યો હોય તો દિલગીરીથી કહેવું જોઈએ કે એક સ્ત્રી-કુમારીકા માટે તે ઘોર નિંદનીય દૂષણ કહેવાય-પણ માન્યતા છે તેમ પોતાનો થોડોક સ્વાર્થ મેળવવા પરાયાઓના પરમસ્વાર્થ સાધન માટે તે આવી કલંકીત રીતે હથીઆર બનતી હોય તો તો પોકાર કરીને જણાવવું જોઈએ કે જગત પર મુંગેમોટે સીતમો સહન કરનારી પરતંત્ર પ્રગ્નઓનો પણ કોઈ રડયો ખડયો પરમાત્મા કોઈક જગાએ વસતો હશે, અને આ બેનશીબ પ્રગ્નઓનાં લાઘ્ય ધડવાની મુદુર્ત વેળાએ બદનામતથી અતિ નીચતાપૂર્વક ખીસો ફોકનારી વ્યક્તીને અનોખી નારવી લઈ તેની દુષ્ટતાનો ઘોર દંડ દેશે. કામગી સ્વભાવની અને દૈવી અંશી સ્ત્રી જાતીમાં પણ પ્રચંડ શક્તિ પ્રવેશશે તો પરમાત્મા કેટલો પ્રત્યક્ષ રેલાવશે એ અટકાવવું પણ અશક્ય છે.

આ પુસ્તકમાં એણે લખેલી દષ્ટીકોના સમર્થન માટે એણે મહાત્માજી તથા શ્રીયુત્ ટાગોરનાં નામ પણ સંડોવવા મુધીની

હીમન ગી છે જેનો તેને તેઓ તન્દુરી ચોખ્ખા જનાળા પણ મગી
 ગોઠા ૭ જે ઘણી ગતન વાતોની ખુદ ઘણા ભારતવાસીઓને પણ
 ખમર નહીં પેાડ એવી મે દી વાતોના આગથી ૮ આ પુનઃ
 'સપૂર્ણ' । ખનાનનામા આ યુ કે આખાએ ભારતવાસીમાંથી એ
 પણ વિનર-એ પાગ ખામત એને એવી ના જડી કે જે સખધમા
 એને કેન્દ્ર પ્રમાણીપ્તો વખરાની મલુદ્ધિ મુજે પણ મગેા જેમ
 ફરી ફરીને વિષ્ટા પદ્મ નર્ત મેએ એમ આ બાનુને હીંની મુમાક
 રીમા ગદ્યીના વિચોજ દુલ્લા માટે મત્યા એને જના તાથી
 આના ગીચ વિચોજ પીન્મરામા આખા, જે એજે અહીં પચા ૨
 અને યુગપ-અમેરી । જર્જ એક્યા આ ભૂમીના ખીનારે એના
 પનોના પગના પચા ત્યાર ચરમાજ એમ મત્તન દમાઈ મનીનાએ
 એને સનાદ પણ આરેની કે આ વિગાળ પગન દેમમા અગર
 તુ મ્હાય કેન્દ્ર બદી કે યુગાઈ પણ નુએ તો એને તુ 'મહામાન્ય
 નીયમ' ગણી ગરે ના બાંની મેમની આ સનાદના એજે કેવો
 સદ્પરોગ । મ્હોં છે એ એના પુનઃપરધોજ જગાઈ આવે છે
 'લેડી અન્દુરીતે' મીમ મેચોના બાગમા તખ્તુ જે ૬ 'જે
 પુનક એજે તખ્તુ ૭' એ તખ્તોગો મેનો મામુમે તો પ્રથમધોજ
 દનો, પબ્લન એને તગની સામઘીઓ ૮ લેડી જના પુતીજ
 એને ખોગી દની જે એજે બદી બાંની ના મીનામા ચમ્પે
 લજારી એમી ફરી દીપી, અને પી મારી આ તન્
 ઉણમેના દેગ માટે એમદ પુ ભરી બદન આદર્ષ ખામત
 ખનારો આખ એ દેગમાયો એની આખી મુનફરી દન્મ્યાન એને
 એ પખન જન ના ના એમ એમદને અમ્માન મળવાની પણ
 એજે ને એજે પ વા મી મેન ને એમ ઉજગુ પણ એના
 આખા પુનમાયો નુદુજ તી નવન, પણ જેમ એક મગેરી,
 નજેગી એજેજા લે-અજ એ નરે એમ મીન મેચોએ પણ આ

દેશમાયી એના બરનાજ એવા ઈશ્વરો તીણી નડયા કે જેઓ આ ભૂમીનીજ આમોદવા—અને ધાન પાણીથી પોપાઈ ઈશ્વરનાદાર બનેના હોના ઋતા એમને ઝાડનારી આ ભૂમીને અત્યંત વાનડ નીરડે એરી તમામ કૃતજ્ઞી લાવનાઓ સાથેજ હરહમેશ ઝાડતા હોય આવા મરે સોપેની હકીકતોનો મીસ એથોએ સગ્રહ વ્યોં અને મહદગારોની મ્હાયથી એનો પુત્તકકપે પ્રચડ પ્રચાર વ્યોં—એ રીતે નીના ઝાગણ આ અસહાય દેશના નબળા હૃદયમા ઉઠે પ્રદાર વ્યોં

ભાગતરના નબળામા નબળાએની એક પણ ચોપડી આપ્લી છુટી હતુ મુધી ‘મફત’ રહેયરામા આની નથી, તેમજ આ પુત્તક મ્હાગ પચ્ચાથી ભાગતરના મમાજમા એમ ખૂણેથી ખીજ ખૂણા મુધી જે પ્રચડ ગેનાહન અને નગનિલયો ખમલગાજ થયો કે એના ખીજ એ- પણ પુત્તકથી હજુ મુધી થયો નથી, એનુ મણાઓનુ માનવુ કે એની તે આ પુત્તક મા શુ બામતો તમે કે જે આપ્ની ધાધન મચારી મુકે તે જણવાની ઘણાઓની—સમજદાર વર્ગના સગલગ તમામોનીજ, તીન છગ લેયજ એ સ્વભાવી- કે મીસ એથોના લખેના પુત્તકમાંથી મ્દને જરૂરી લાગતી એની ખણખોદવાળી બાબતોનાજ પૃથક્કરણ પે એણે લખેના એના ચાર ભાગોની યથાગમિત મમાયોચના કવનો પ્રાપ્ત વ્યોં છે એના આખાએ પુત્તકનો આ નોખખો અનુવાદ નથી ફક્ત એની કડવી મીકાઓના ટેરેટથી તાન્વી કાગેના મીપ્પણોજ છે આ વાચના મમ જદાગ વાચકવર્ગને પોતાના દેનની ચિત્રેની સાચી ખોગી મીથ્ર ધૂણા જનક મ્દીતી મબધી જે ખરેખજ શોચ ચાય તો તે પોતે પોતાથી બને તેવો મુધારો કરવાના તમામ પ્રયત્નોમા મમાજ અને દેગનીત હૃદયે ધરી એક મગ્જો મડી જાય અને તેના ધાગેના પગિલામ મુધી તે પોતે ના પહોંચે ત્યા મુધી અવિશ્રાનપણે મચો

રહે, તોજ ભીસ મેધો અને એના જેવાજ ભારતના ભાવીક લક્ષ-
 નોને આવના લવિષ્યમા દાતમાં ઝૂલ પાવી જવી પડે-તોજ
 એમને પછી કદાપી આવો સંગ્રમ એકદો કરવાની તકજ ના મળે-
 તોજ આજનો પાગળો ભારતવર્ષ આવના વર્ષોમાં પરવતિઓના
 પોકા દુમવાઓ મામે ટકકર લેવા વાલક બને ભારતવર્ષની રીમ-
 માવી કંઈક સગીન પરિણામ યાજુ જન્મે છે એમ બે જગત જાણી
 મકે તોજ ફરી ફરીને છેડ કંનારાઓનો પ્રમાદ ઝોમરી ત્વય. બાકી
 દુધના ઉભગઓ ઉપમી ઉપમી જેમ મમી ત્વય છે તેમ આપણે
 ઉપન્ન કરેલો આ જેમદાઢ ઉદ્ધાપોદ કંઈ પણ સચોટ પરિણામ
 આપ્યા શીવાય બે અર્થદીન અર્થ પોતો ધખાગેજ નીવડો તો તો
 આ દેગની વણી એવી ઉજળા એમી ગએવી ભાગે પ્રવૃત્તિયોની
 નીપજનાથી ઉપન્ન થએવી લન્ગન હામ્યાપદ ન્થીતીની હાગમાળામાં
 આ એકનો ઝોગ વધાંન થશે અને અન્ય તાકી રહેવી પ્રગતઓના
 તીગકારભયાં અડદાસ્ય આપણી મામે પથગને-આપણી બોગરફમ
 જવાઈ જશે

આજના આપણા દેશકાળની મબીગ અંધારી અવસર કરી બેદર-
 રકારીથી આજે જે જીવે તેનો વંશ આવતી કાલે તેના ગદ્યની
 વડીલના બેબાનપણાને યાદ કરી, પોતાની નીગપાર અનાવઝ્યા પર
 પોકે પોક મેને કદાચ એના વડીલને થાય દેને

પ્રથમ ભાગ.

—(૦)—

આ પુસ્તકના પ્રથમ પૃષ્ઠનું મથાણું 'The Bus to Mandlay' (માડને જતાગી બસ) એમ છે, પણ આખાએ પુસ્તકમાં માડને મળ્યા પછી તે ઈર્ષા ઈર્ષારો પણ નથી પ્રગળોના મથાળાના નામો સાથે એ દેશી ચિત્રાઓની વસ્તુ મી કુલજ અસમઘ નામે છે મથાળા અને અધ્યાયનો પરસ્પર મળધજ દેખાતો નથી અને અધ્યાયો ખુદમાં પણ વલુ અમળધ ભરેલું છે દીંદના ખુણાઓ ખોળી ગીચ બાબતોજ એકઠી કરામાં મીસ મેથો પોતાને એટલે દરજ્જે વિચરી ગઈ છે કે એને મીત્ર નહીં બાનજ ગણ્યું નથી ગઈથી તે આખર મુધી એક મગખી રીને વાચી જતા ઈરાદા પૂર્વકના તિરસ્કારથી ખામ રિણી નાંદના ગદા 'ચુ'ટકલાંઓ' ના નમ્રદ ગીવાય મીત્ર ઈર્ષા દેખાતું નથી પતેનાજ પાના પર અવસ્થાનું ચલન કરતા મીસ મેથો નમે છે —

'In the Courts and alleys and bazars many little book stalls where narrow-chested, near-sighted anemic young Indian Students in native dress brood over piles of fly-blown Russian pamphlets.'

"કવચતાની ગલી-ગલીએ તેમજ બજારોમાં નાના નાના પુસ્તક નોમોમાં જેમાં માફકી ખાનીવાળા, ધીબ નજરવાળા પાન્દુમેગી,

મને- ભારતીય વિદ્યાર્થીઓ એમના જાતીવેશમાં ટહીપાના નામાં અને ગદા મોપાનીવા આખો ફાડી ફાડી વાળી ન્હા દેતો છે ।

આ સુદાથી પુસ્ત ના શ્રી ગણેશ મંત્ર છે વખવાનો ઉદ્દેશ મોખ્ખો તરી આવે છે તેજસ્વી અને તાત્પર્ય સુવાનોતો ન્હા એને માર્ક ન્હાએ ન્હાએ નહીં । દેવ અને જાતીની આગા અને ન્હાએ ગભાના આવા 'મુદ્દાસ ફોગો'થી મોનમેરિટાની વાનો વાળી વાળી 'સ્વનાત્ય-સ્વનાત્ય'ના ખાતી બખાજા નીવામ મ્હામ થવાનું નથી, એમ એ આહ્વાતી ગીતે ન્હાતી દે છે દરેક સ્વતંત્ર દેશનો સુવાન-વિદ્યાર્થી વર્ગ ચપગ અને જોમવતો ભાય છે, અને ને દેશનો વિદ્યાર્થી-અમદાદ પાણીદા અને ચમચાગો દોર છે એ દેશ સ્વતંત્રતા અને સ્વગત્યને નાયક ગણાય છે-ચાય છે-એજ દેશ સ્વતંત્રતા મેગવે છે-એજીને નાચતી રહે છે સ્વતંત્રતા અને સ્વ નાત્યને લાગે-મી રમણ એજા અહીના-હીંદના વિદ્યાર્થીનમદને આવો મમતામન ચિતરી હીંદની સ્વગત્ય માટેની નાતાવખી પૂવા કશવાનો એજે પગલ ગીતે પ્રયત્ન મી નીચો છે એ-

મમતાના વિદ્યાર્થીઓ જગી મમતાની 'કાલી' નું વર્ણન એજે જગી મ્હુ છે એથી માનવાને મળે છે કે મવનમેન્ટ દાઉમમા ઉનાગ કયા બાદ પદેતેજ એને 'મરીલા' નો ન્હા ખતાવવામાં આવે, ને નીધીજ ન્હા માર્ક દરેક નામના માર્ક મ્હામે તેને મદી ખતાવે ને બનાવે-બનાવે માર્ક ન્હા દેતો, એ લામા એમ ખન્યુ છે -

"Meanwhile, and instantly, a woman who watched behind the killer of the goat has rushed

forward and fallen on all fours to lapup the blood with her tongue, in the hope of having a child."

'In this manner we kill here from 150 to 200 kids each day,' says Mr. Halders with same pride. 'The worshippers supply the Kids.'"

“એટલામાં એક સ્ત્રી કે જે બકરા વધેરવાવાળાની પાછગજ ઉભી હતી એ આગળ દોડતી ધમી આવી અને છોકરું મેળવવાની ઉમેદમાં—આશામાં—એ ધુંટણો તથા બે હાથ જમીન પર ટેકવી પડેલા લોહીને જીલથી ચાટવા મંડી. હજીધરે કેઈક અભિમાનથી કહ્યું કે આ રીતે હંમેશા અમો દોડસોથી બસો બચ્ચાંઓની કતલ કરીએ છીએ જે અમને શ્રદ્ધાળુ લકતો તરફથીજ પૂરાં પાડવામાં આવે છે.”

આખાએ કલકતામાંથી એને ફક્ત બેજ ચીન્ને ચિતરવા માટે હાથ ચઢી ! એક તો બંગાલી વિદ્યાર્થીઓનું રશીઅન બોલશે-વીક પત્રીકાઓનું ટૂર ટૂર વાંચન, કે જે પત્રીકાઓ કશીજ રોકાવટ શીવાય સરકારી કૃપાથીજ મળીએ મળીએ વહેંચાઈ વિખરાએલી પડી હતી અને બીજાં “કાલીનું ટ્રપ્પ” જેને પ્રત્યેક સમજદાર હિન્દુ આજે પણ હિન્દુધર્મ પર કલંક સમજે છે, અને જેની છુરાઈઓ દૂર કરવા પાછગ આખોએ હિન્દુ સમાજ ભારે પ્રયત્ન કરી રહ્યો છે. શ્રીમતી માર્ગારેટ કુજને આની આલોચના કરતાં ફિક્ક લખ્યું છે કે “કાલીનું ૩૫ વર્ણન કરવામાં મીસ ગ્રેઓએ એ લખવાનું છોડી દીધું છે કે આવી કુરબાનીઓતો ખ્રીસ્તી ઈ-ડીઆમાં છે, પણ ત્રાવનકોર જેવા દેશી રાજ્યની મદાગણીએ રાજ્યની લગામ હાથ ધરતાંજ પોતાના

નન્યની અહમદમાયી આવી અમાનુષીક તમામ જનની કુરબાનીઓ નદન બધ કરી દેવાનું નખત ફરમાન કર્યું છે. તખ્ત પર આવતાંજ આ પ્રથમ કાર્ય કર્યું છે” બીજેજ દિવસે એક થીયેમોફ્રીસ્ટ અંગ્રેજે મીસ મેથોને કહ્યું મુખ્યા કે “તું કાલીનું મંદિર જોવા ખાતી નાહક ગઈ, એ કંઈ ‘હિન્દ’ નથી, પરંતુ એ મહાશયને શું ખબર કે મીસ મેથો તો ખમુમ કરીને ‘મધર-ક્રાન્ડીઆ’ માટે એક ‘કુચકલ્પુજ’ ગોધવા ગઈ હતી?”

કલકત્તા અને કાલીના વર્ણન પડી આવવા અધ્યાપમાં તે શા કાગલથી રીન્દમા આવી હતી તે બતાવે છે. ખરી ગતે જોતાં તો આ કાગલનો ખુલાસો એણે ચોપડી ચખવાની સરઆતમાંજ કરવો જોઈતો હતો એટલી તો શું ઉનાવજ હતી કે કલમ ઉડાવનાંજ જોગેવીક પત્રીકાઓ અને કાલીનીજ દુદાઈ દેવી સર કરી દીધી! ખેર, આવવાનો ધગદો આંખજો -

“What does the average American actually know about India? That Mr. Gandhi lives there; also tigers.....It was dissatisfaction with this state that sent me to India, to see what a volunteer unsubsidized, uncommitted, and unattached could observe of common things in daily human life.....Therefore in early October 1925 I went London, called at India Office and a complete stranger stated my plan.”

‘અમેરીકન લોકો એકંદરે હિન્દ માટે શું જાણે છે? કે ત્યાં મી. ગાંધી રહે છે, તેમજ વાઘ. આ અવગ્યાથી અમતોય માની

હુ હીંદ આનના ઉપડી હુ એ જોના ઈન્જીતી હતી કે એક 'વોલન્ટીઅર' [મ્વયમેવક] જેણે માર્કનો એક પીઓ પણ વાચ ખાધી ના હોય, અને પહેલેથી પોતાનો મર્ધવિચાર પણ નક્કી ના કયો હોય એવો આ દેગમા આની અહીંના માનવ જીવનનું દૈની-દમ્ય કેનુક આવેખી ગકે છે. આથી ૧૯૨૫ ના અકટોબરની શરૂમા હુ લડનની-ઇન્ડીઆ ઓશી મમા ગઇ અને ખીચકુલ અપરિચીત વ્યક્તિની- માફક મહે ત્યા ન્હારી મ્કીમ રજી કરી

પોતાના હીન્દ-આગમનનું કારણ તે આમ જણાવે છે ભતા અહીં આવનાના કારણોમા એને આ જણાવવાની રી જરૂર હતી 'એ 'વોલન્ટીઅર' હતી. એણે 'પીઓ ખાધો નથી' પોતાના વિચાર પહેલેથી નક્કી કરેલા ન હોતા અને ઇન્ડીઆ ઓશીસ રાજાઓથી તે 'ખીલકુલ અપરિચીત' હતી.

હવે આ 'વોલન્ટીઅર'ને આગળ નાચો - ખીજ અધ્યાયમા તે લખે છે કે -

"The Indian girl, in common practice, looks for motherhood nine months after reaching puberty-or anywhere between the ages of 14 or 8"

'જરૂરનાના થનાજ નન મીના બાદમા તે એક હીન્દુ છોકરી અકમર કરીને બન્ધ્યાની મા બની બેસે છે મારક જગાએ આ બનસર આથી ચાદ વર્ષની અદર અદરનો હોય છે "

ગોરી ચામડીમાંથી ટપકેયુ આ કાગુ 'તુ' છે આનુ ખડન કગતા ડોન્ટર મીસ એમ આઈ બાઈ એમ બી (M B)

પોતાના ના. ૧૦ મી અકટોપરના 'ટાઈમ્સ ઓફ ઇન્ડિયા'ના પત્રમા પોતાના અનુભવના આધારે લખી જણાવે છે કે ૩૦૪ હિન્દુ-આંખોને મુખાઈની દોરખીટાલમાં પ્રથમવાર સંતાન પ્રાપ્તી થઈ. એમની મરેરાશ ઉંમર ૧૮-૭ હતી. એમાંથી મેંકટે ૮૫.૬ ની આયુ ૧૭ વર્ષ અથવા તેથી ઉપર હતી, અને મેંકટે ૧૪.૪ ની આયુ ૧૭ વર્ષથી નીચે હતી. સાથી નાની ઉંમર ૧૪ વર્ષની હતી અને આ ઉંમરની કેવળ ત્રણજા ઓળો હતી. મેંકટે મરેરાશની મેટનીટી દોરખીટાલના ૧૯૨૦-૨૪ ના રીપોર્ટ સાથે આ વીગતો અરખાવી જોઈ છે. ત્યાં ૨૩૧૦ ઓળોને પ્રથમ સંતાન થએલ. મરેરાશ ઉંમર ૧૯.૪ વર્ષની હતી. મેંકટે ૮૬.૨ મત્તર વર્ષ અને તે ઉપરની હતી અને મેંકટે ૧૩.૮ મત્તર વર્ષથી નીચેની હતી. સાથી નાની ઉંમર તેર વર્ષની હતી. માન ઓળોની ઉંમર તેર અને ખાલીશ ઓળોની ઉંમર ચાર વર્ષની હતી. મરેરાશ પામે અન્ય પ્રતિ કે જેમાં ઉત્તર ભારતનો પણ અમાં વેશ થાય છે. તેના રીપોર્ટ છે.

આ આકાશોની વીગતથી શું મંદ થાય છે, પણ મેંકટે આવી દરેકનોની ધારીજ જગા હતી ? ને આગળ લખે છે કે :—

"Because of her place in the sexual system (child bearing and matters of procreation are the woman's one interest in life, her one subject of conversation be her caste high or low. Therefore the child growing up in the home learns from earliest grasp of word or act to dwell upon sex relation"

હિદુઓની સામાજીક વ્યવસ્થામાં સ્ત્રીઓનું કર્તવ્ય ફક્ત બન્યા ઉત્પન્ન કરવાનું જ છે તેથી ઉચ્ચ-નીચ તમામ કામની સ્ત્રીઓની વાત ચીત હમેશા આ વીચ પગલ દોષ છે, અને તેથી આના ઘરેમા ઉઠેરાતા બન્યાઓ પણ આવું આવું આલમી તથા દેખીને ઈન્દ્રીઓ મબધી વાતો તથા વિચાર કર્યાજ કરે છે .

કુવાડ દોના જતા મીસ મેથેનું બેનું ખજેજ મડલુ કટી ડગલ પદ્-પાઉડર, અને અન્ય બાહ્ય મીથ મ ગાગીરિક દાખનીયો પાછળજ પ્રાણ પાથગતી અને પાશનતા ઉત્પન્ન કરે એની જોટવી પ્રયોજનપુર્ણ નમ સુદગતા બતારી ગાય એવી બતાવનામા જીવન સર્વરન મમજતી, યુરોપ-અમેરીકાની કુવારીથી માડી ધરડી દદાઓ પેડીની આ એક મીસાને આ દેશની સ્ત્રીઓએ જતન કરી માયની રાખેના અમની ઉડા આદર્શોની શુ સુદ્ધિ પણ દોષ ! આખાએ ઇતિહાસમા આ દેશનું જો ભાગ્ય કઈક દેખાતું હોય તો એની 'સ્ત્રીઓમાજ' છે કુટુંબ પ્રત્યેની અનામી વાતમયતા-વડિલો પ્રત્યેની અનુપમ આત્માધિનતા-ધર્મ અને કર્તવ્ય પ્રત્યેની પોતાની ઉત્તમ ફજ, પતિપ્રત્યેની અદ્વિતિય અને અનન્ય આમકતી-મતાનો અને સમઘીઓ પ્રત્યેની પ્રશમાનીન પ્રમળતા-જીવનના દરેક લીના સુખ પ્રસંગોમા ભગ્નિ-ધીરજ અને મહીપ્રજ્વલાભર્યો મીશ સચનારો-અતિ માશ પ્રસંગો વચ્ચે સ્વજનો માટે ઉચ્ચ વ્યર્થત્યાગ અને પોતે માનેના પૂજ્ય પતિ માટે જરૂર પડે તો જીવન મમર્ષણ-પોતાના પતિનું મૃત્યુ ન મહેનાતા હસ્તા હસ્તા પતિ પાછળ સ્વેચ્છાથીજ જીવતું આનાભર્યું આખુએ જીવન નાગાની દેવાની પ્રખર અને પ્રચડ પવિત્ર અતિ ભાવના, આ અને આવું આવું ભાગતીન સ્ત્રીઓના જુગલુડપ તો ગણુએ, ભારત

નાતરાઓ-મેગવિનામોની પ્રાપ્તિ અર્થે ૬૫ મેગવનાના નીચ પ્રપચો
અધમ પાપાચારો-જગતના ઘણાં પણુ પૂર્વ દેશો પ્રતા અનિમખ્યાના
આપનાતો, આ બધાના પૃથક્કરણુ પુણુ બુનામા એતો માનનીઓના
હતિહાસના તદન કાગા પાના છે

ડૅક્ટર આલમટ્ મૅલ પોતાની "The Sexual life of
the Child" નામના પુસ્તકના ૧૬૧ મા પાને પોતાના દેશની
અવસ્થા પર નજે છે કે -

"While the child is to all appearance im-
mersed in a book, while a girl is playing with her
doll, the parents or some other adults carry on a
conversation in the child's presence under the in-
fluence of an utterly false belief that the latter's
occupation engrosses his or her entire attention
but the danger is hardly less when the childrens
have an opportunity of observing their own
parents engaged in sexual acts or even mere
preparation for such acts

"બાલ્યુ જ્યારે પુસ્ત વાચનામા મશગુલ દેખાતુ હોય છે,
અથવા તો છોડરી પોતાની ઢીંગની સાથે રમવામા તન્નીન બનેની
હોય છે, ત્યારે માતા પીતા અથવા બીજા નવયુવકો બુનથી તેઓને
લણવામા અગર રમવામા રોાયેનુ સમજ તેમની સામેજ બીભત્ત
વાતાનાપ આદરે છે, પરતુ લજ્જતસ્પદ બાબત તો એ છે કે કોઈ
કોઈ વખત તો માતા પીતા લાનબુના બની પોતાના બાલ્યના

દેખનાજ રિત ફીડા ચાનુ કરી દે છે યા તો એવી ફીડા શરૂ કરી
દેવાની તમામ તૈયારી કરી ગયા હોય છે '.

હા હામાન મ્હે છે તે પ્રમાણે તો પાગ ભાગીને જોવાનીમંત્રેની
આ મીમ મેરોએ પોતાના દેશની બદીઓ માટે કાર્ત્ત દિવસ વિચાર
પણ નહીં કર્યો હોય પોતાના પગ નીચેનું બળતુ જગતમા મોજાનું નેનું નથી
પોતાના નાનું બચ્ચાની કુમળી હાથે માઆવા મીમત્ત વિચયના જાલીમ
એર રેડી પોતાના મતાનનું લવિમ્ય ખોદી નાખનાર લપટ અને
નફરત એ પુ રોને, હા જાના અનુભવે ઓગળાવેરા આવા "માના
પીતાઓ ને સમાજનો કાર્ત્તપણુ સમજદાર મનુષ્ય એમને માના
પીતાના નામની ઓગળાવુથી મ્વી ૧૩ તો નહીંજ-પણ એ સ મો
ધનમા પણ પાત્ર સમજે જનાવગે જતા પણ જેનું આચારણુ
અનિ હન્યુ હોય-પણોની મ્મીને પશુ જેઓ પોતાના અધમ
આચારણથી ઓગળી જતા હોય એવાઓને 'માના પીતાના નામથી
તો નહીંજ પણ 'મનુષ્ય તરીકે માનવામા પગ મનુષ્ય ગ્રન્થની
વ્યાખ્યાને ઘોર અન્યાય કર્યા બગમગ છે

આજ અખ્યાયમા આગળ લખ્યું ૮ કે —

'Shiva on of the greatest Hindu deities is
represented, on high road shrine in the temple
on the little altar of the home, or in personal
amoulets in the image of the male generative
organ, in which he receives the daily sacrifices
of the devout. The followers of Vishnu
were painted upon their foreheads the sign of
the function of generation'

“શિવ કે જે હિંદુઓના મુખ્ય દેવતાઓમાંના એક છે, તે ઘેરી રગ્તા પરના દેવાયઓમા-મદીરોમા-ધરના નાના પુત્રસ્થાનોમા અગર અગત તાનીઓમા પુરુષ જનનેન્દ્રિયના આકારમા પ્રતિદિન પૂજાય છે વિશ્વ સપ્રદાયના અનુયાયીઓ પોતાના કપાળ પર પ્રન્નન ક્રિયાના ચિન્હવાળી છાપ લગાવે છે

ભારતના અનેક, ત્રીસ કરોડ ! દેવ દેવીઓમાથી કોઇની-ખેતર-પાણ કે બળીઆ કાકાની ચર્ચામા ઉતરવા કરતા મહાદેવજીના લીંગની ચર્ચામા મેયોએ ધણો રસ લીધો હોય એમ ઉપરનીખીનાથી જણાય છે

ભારતના અધ પતન વિષે આગળ લખે છે કે —

“In many parts of the country north & south, the little boy, his mind so prepared, is likely, if physically attractive, to be drafted for the satisfaction of grown men, or to be regularly attached to temple in the capacity of a prostitute. Neither parents as a rule sees any harm in this, but is rather flattered that the son has been found pleasing.”

“ઉત્તર-દક્ષિણ ભારતમા અનેક સ્થાનોમા નાના નાના ખૂબસુ-રત બાળકોનો મોટા માણસો પોતાના અધમ રિપયવાયસાની તૃપ્તિ અર્થે ઉપયોગ કરે છે, અથવા વેશ્યાવૃત્તિને માટે તેમને રીતસગ મદીગમા રાખી લેનામા આવે છે, એક ચાતુ નિયમ તરીકે માબાપ પણ આમા કાંઈ ખાસ નુકસાન મમજતા નથી, બલકે એમના છોકરાની આ તરેહની પસંદગી માટે ઉંટા મગર ખને છે.”

મીસ મેયોને શુદ્ધિ પણ નથી કે મદીરોમા છોકરાઓ ગખવાનો રિવાજ ભારતના કોઈ ખૂણામા પણ નથી મદ્રાસ બાતુ દેવદાસીઓ

રાખવામાં આવે છે જેને માટે પણ ત્યાંની હાથની લેછરલેટીવ કાઉન્સિલે પ્રસ્તાવ પામ કર્યો છે, અને યદી આ દૂરાચાર કદાચ આ વિરાળ દેશમાં આજ પણ હોય તો તે ધણાઓના માનવા પ્રમાણે ધણે ભાગે મુસલમાનોનો લાવેલો છે અને લોકમત પ્રમાણે ધણે ભાગે તેઓજ તે પોથી રહ્યાં છે; એમ તો મીસ મેયેનો દેશ પણ ખાલી નથી. ‘Sexual Inversion’ નામના પુસ્તકમાં ૨૬૧ મા પાને મી હુન્નીસાક ઈલ્લીસ લખે છે કે :

“It has been stated by many observers in America, in France, in Germany and in England that homo sexuality is increasing among women. ‘I believe’ writes a well informed American correspondent ‘that sexual inversion is increasing among Americans—both man and woman.’

“ધણા તપાસકાનું કહેવું એમ છે કે અમેરીકા, ફ્રાન્સ, જર્મની અને ઈંગ્લેંડમાં સ્ત્રીઓમાં અકુદરતી કુકર્મો વધતાં જાય છે. એક અમેરીકન અખરપત્રીનું માનવું છે કે અકુદરતી વિષય અમેરીકન સ્ત્રી પુરોષો બંનેમાં વધતો જાય છે.”

મી. ઈલ્લીસ આજ પુસ્તકના ૩૫૧ મા પાનાપર અમેરીકાના એક જાણકારની સાક્ષી આ રીતે આપે છે.—

“The prevalence of sexual inversion in American cities is shown by the wide knowledge of its existence. Ninety-nine normal men out of a hundred have been accosted on the streets by

inverts, or have among their acquaintances men whom they know to be sexually inverted. Everyone has seen invert and knows what they are . . . The world of sexual invert is, indeed, a large one in any American city, and it is a community distinctly organized—words, customs, traditions of its own, and every city has numerous meeting places, certain churches where invert congregates”

“અમેરીકાના શહેરોમાં જેટલો મહા અકુદરતી વિષય વ્યવહાર ફેલાયો છે તેનીજ તેની હરતીની જાણ પણ પથરાએલી છે રસ્તે ચાલતા સો બના માણસોમાંથી નવાણુ માણસોને આ બદમાશો ઓળખે છે, અથવા સોમાંથી પોતાને નવાણુ એવા પરિચીત છે કે જેને તેઓ બદમાજ તરીકે ઓળખતા હોય દરેક સપ્સ બદમા શોને ઓળખતો હોય છે, અને આ બદમાશો કંઈ જાતની બના છે તે તે સારી રીતે જાણતો હોય છે આ બદમાશોની દુનીયા અમેરીકન શહેરોમાં ઘણી વધી પડી છે એમનો એક સુનિયત્રીન સમુદાય છે તેમના પોતાના સ કેતો—રીવાજો તથા કથાઓ છે દરેક શહેરમાં એમના મળવાના અનેક સ્થાન છે કોર્ટ કોર્ટ મહિંગ એના છે કે જેમાં આ લોક એકઠા થાય છે”

મીસના ખુદના દેશનીજ વ્યા આ અવસ્થા છે ત્યા એ ભારતના લાઠન શોધવા નીકળી છે ? આથી આગળ એ વ્રજે છે કે -

“In fact, so far are they from seeing good and evil as we see good and evil that the

'My father' said an eminent Hindu Barister, taught me wisely, in my boyhood how to avoid infection'

'Would it not have been better I asked 'had he taught you continence.'

'Ah, but we know that to be impossible'

‘એક પ્રસિદ્ધ હિન્દુ બેરિસ્ટરે મને કહ્યું કે, “ મારા પિતાએ જીવિ મતાથી બચપણમાં મને શીખાવેલું કે, એવી રીતોથી કેવી રીતે બચી શકાય ’

મહે પુછ્યું (મીઝ મેગેઝીને) કે ‘તમાના પીતાએ જે તમોને સ્વચ્છતા પાળવાનો બોધ આપ્યો હોય તો શીકે શ્યું ના મહેવાત ?’

એણે કહ્યું-‘આહ ! અમો નજીએ ડીએ & સ્વચ્છતા તો એ સસભરિન વસ્તુ છે’

આ પ્રસિદ્ધ બેરિસ્ટર ! (જેનું નામ તો મીસે આપ્યું નથી) હિન્દની હવા બહાર ઉઠેતા કોઈ દાહ મારટ હિન્દુ હશે કે જેને કાંકડી-લુલુઆર કે શુકલ તીર્થના ગુરુકુળોની યાદ પણ ના હોય, તો પાકો હિન્દુ નહીં, કે કતિ પાકી મૂતી નહીં મેથાને આ દેશમાં આવ્યા મળ્યા છે-એણે અતેવ ટીપ્પણો બોલ્યા મદયા વાવાજી કે માલવીયાજીની યાદ પણ એને નહીં આવી હોય ! તારે એની યાદદારન પણ શીકી તો ખરીજ-ને ?

હિન્દુઓની શારીરિક સ્થિતિનું સ્પર્શ કરતા ત એ છે કે -

'After the rough outline just given small surprise will meet the statement that from our end

of the land to the other, the average male Hindu of 30 years, provided his means to command his pleasure, is an old man, and that from 7 to 11 out of every 10 such males between the ages of 20 and 30 are *impotent*."

“આટલો સક્ષીપ્ત સાર દોર્યા પછી એ કહેતા આશ્ચર્ય નથી થતું કે ભારતના એક ખુલ્લેથી બીજા ખુલાસુધી ત્રીસ વર્ષની ઉંમરનો હોદ્દા અગર એ સાધનોથી સમૃદ્ધ હોય તો ભુટ્ટો બની જાય છે અને આ પ્રકારના પ્રત્યેક ૧૦ પુરુષોમાં ૭ થી ૮ નપુશક હોય છે”

મેથેને આ દેશના ત્રીસ વર્ષ સુધીના મનુષ્યોનો હીક હીક અનુભવ મળ્યો જણાય છે ત્રીસ વર્ષની ઉંમરમાં આટલા મોટા પ્રમાણમાં નપુશક નિવડનારાઓની કાગજી ભરી તપાસ બીજા પ્રાંતોએ આટલી ચીવટથી કરી હોત કે કેમ એ શકાતું છે ધંધાના દ્રબીએ અમેરીકનો મારે આ લાભદાયક બીના એવો પેદા કરેલી કહેવાય જો તેઓ ‘નપુશકનાશ’ અને ‘મરદાઇ યાકુતી’ની પેટન્ટો કહાડી અહીંના નપુશકોને મદદ બનાવે તો એની ખપત મારે ધંધાનું ક્ષેત્ર ખરેખર બહોળું કહેવાય

નામદોષાથી કમાણી અને વળી આશીર્વાદ એમ બન્ને મળે આ દેશના માણસો આ હીસાએ જરા મોટા મહેવાય, બાકી પડેલા પડગતુઓએ આ તમ ગુમાવવા જેવી તો નથીજ

અતઃ કોઈ બીને સતાન ન પેદા થાય તો -

“In case, however, of the continued failure of the wife—any wife—to give him a child, the Hindu

mother .. will practice upon her child—the girl ‘to make her sleep well’ the boy ‘to make him manly,’ an abuse which the boy at least, is apt to continue duly for the rest of his life.”

“આપણે કનીએ છીએ તેવા માગ નરમાના અર્થ આ લેકા (લીન્દીઓ) નથી કરતા, તેથી એક મા પોતાની પુત્રીને ગાદ નિદ્રામાં મુસાદી દેવા, અને પુત્રને પુત્ર બનાવવા માટે તેમની આંધે દગ્ગ મેપુન કંઈ છે, જે જુરાઈની ખમુમ કરીને છોકરાને આદત પડી જાય છે અને પોતાની ડાહ્યા મુધી તે જતરી રાખે છે ”

નકટા અને દગ્ગ વર્ણના કોઈ મર્ધ ગપડેના દ્રવ્યો મેળોએ ધ્યાનમાં લીધા હોય—અગર એના ધ્યાનપર લાવવામાં આવ્યા હોય અને તે પછી ‘લીન્દી માનાઓ’ માટે આવેા સગીન અબીગ્રાથ । આપી દીધેા હોય તો એનો પગમાં જાણે બાબી કોઈ દીંદી ફૂલીન માના મીમ મેળોને કબર નોધ લેવા મુધીના પુત્રના ભૂદ અને બેશરમ આચાર મુધી પળેને એતો અદકળવુ પમ અમલ રિત છે અરંખર વામ માગના વિચોળ મુધમતો મીમ મેળોને મોખ જમાય છે

પછી કહે છે કે—... the beginning of the average boy's sexual commerce barely awaits his ability. Mr. Gandhi has recorded that he lived with his wife, as such when he was 13 years old, and adds that if he had not, unlike his brother in similar case, left her

presence for a certain period each day to go to school, he would either have fallen a prey to disease and premature death or have led a burdon some existence."

“સામાન્ય રીતે છોકરાઓનો સ્ત્રી સંબંધ કાચી ઉમરમાંજ થઈ જાય છે. મી. ગાંધીએ (યંગ ઇંડીઆ તા. ૭ જાન્યુ. ૧૯૨૭) કહ્યું છે કે, પોતે તેર વર્ષની ઉમરે આવાજ પ્રકારનું જીવન પીતાવી રહ્યા હતા. પ્રતિદિન સ્કુલમાં જવાના સમયમાં તેઓ સ્ત્રીને ડોડી જો ના જતે તો તેઓ કોઈ બીમારીના શીકાર બનત અથવા નાની ઉમરમાંજ મરી જાત કે તદ્દન કંગાજ જીવન તેઓ પીતાવતા હોત”

પચાસ સાલ-અધી સદી પહેલાના ગાંધીજી કદાચ ઉપર મુજબ મુંઝવાયા હોય તો તે બનવાજોગ છે, બાકી આજકાલ તો, જે દિવસોમાં મેયોનું પુસ્તક બહાર પડ્યું છે તે દિવસોમાં તો, બાક વિવાહની પૃથા લગભગ નાબુદ થવા આવી છે-અને વિધવા વીવાહ પ્રત્યે હવે તો સમાજની સંમતી વધતી જાય છે. ગાંધીજીને શું ખબર કે એમના “સત્યના પ્રયોગો” તો આવે સદુપયોગ! થશે? એમની ‘આત્મકથા’માં ઘણી જગાએ એવું પણ છે કે જેના સત્ય અને સ્પષ્ટ નોંટનથી જાહેરને કસોજા સાલાલાભ ન હોય-બલકે એમાં સત્યનું ‘રહસ્ય’ પડતું પીજાત જણાઈ રહેજ કંટાળો આવે-ખેર! .

‘સત્યયર્થ’ના વિષય પર એક હિંદુ બેરિસ્ટર સાથે મેયોને નીચે મુજબ ચાતચીત થઈ

husband has a last recourse, he may send his wife on a pilgrimage to a temple, bearing gifts. And, it is affirmed, some castes habitually some time by doing this on the first night after the marriage. At the temple by day, the woman must beseech the God for a son, and at night she must sleep within the sacred precincts. Morning come, she has a tale to tell the priest of what befell her under the veil of darkness."

" 'Give praise, Oh daughter of honour, it was the God,' replies the priest. And so she returns to her home "

“ પોતાની સ્ત્રી વાઝણી નીવડે તો હિન્દુ પતિ પાસે છેલ્લો એક ઝસ્તો હોય છે તે પોતાની પત્નિને કંઈક ઉપહાર-મેટ લઈ લામીક જ્ઞાના સ્થળના કોઈ જાણીતા મંદિરમાં મોકલી આપે છે એમ કહેવાય છે કે કેટલીક જાતો તો મમય બચાવવાની દ્રષ્ટીએ લગ્નની પટેલી રાત્રીએજ સ્ત્રીને મંદિરમાં મોકલી આપે છે, મંદિરમાં દિવસે સ્ત્રી પુનઃ પ્રાપ્તી અર્થે દેવતાની આરાધના કરે છે અને રાત્રે મંદિરમાંજ નૃર્ધ ગહે છે. સનાત પટે છે ત્યારે તે પુનઃસ્ત્રીને રાત્રીના અધકારમાં તેની સાથે શુ શુ બીનાઓ બની તે કહી જાણાવે છે. પુનઃસ્ત્રી કહે છે કે હું દેવ પુત્રી ! તું પ્રમુખા સ્તુતિશાન કર તેઓ સ્વયં પરમા મા, દત્તા, આ રીતે સ્ત્રી પોતાને, ઘેર પાછી આવે છે ”

ધાર્મિક અથવા શ્રદ્ધા આ દેશમાં છે એમ નથી જાણતો ભરમા તે પથગએની છે જગતમાં ધર્મને નામે ઘણાજ ભયાનક પાપકાર્યો થઈ ગયા છે, અને દુનીઆમાં દેખાતા મહા પ્રવાહોના મુગીઆ અને ધર્માધનાઓમાંજ પોનાઈ રહ્યા હોય છે એક લક્ષી, અજ્ઞાન અને ભોળા કંટેરા ડરતા પધારે તો બેવકુફ “મનુષ્યજાતુઓ” નો જથ્થો સારાસારની વીચાર મગવાની ઓઝી અમને લીધે દોરવાઈ જતો હોય, બગલકતોએ પાથરેની માયારી જળનો ભક્ષ બનતો હોય, તો તે મ્થીની જેટલી હીણપાત્ર છે તેથી વધુ નો દયાપાત્ર ને કંઠેરો મનુષ્યોમાં ગણી ગાંધી સખ્યાનો વર્મ મીસ મેચોએ તર્જવ્યો તેવોએ કદાચ જો હોય, તો પણ આ દેગરી જનતાની નખ્યાના હીમામે તે ક્ષમ્ય છે ધર્મના નામે નહતા પોષ્ણ ધર્તીગો નો એમ્દમ આમજ વધી ગયેના દેગોમાં પણ ધર્મના ઓમ હેડા પધારે મુધરેની ટમે ચાનનાનાજ-ત્યા હીંદુ ક્યાથી અપવાદ હોય ?

નીચ અધ્યાયમાં મીસ મેચોએ ‘બાબનમ’ ના ત્રણ મુખ્ય રજો બતાવ્યા છે (૧) પૃથા-ગીવાજ, (૨) હિન્દુ ધરોમાં છોકરાઓ પણ રહેતા હોય છે તેથી કદાચ છોકરી પગપા પહેના નિત ના થઈ જાય એ ભય, અને (૩) મૈલન ગર થતા છોકરીમાં તમત થતી પ્રખ્યાત કામ વાસના.

Age of Consent Bill ૫૦ ૧૮૨૫ ની એમેન્ડમેન્ટમાં આનેના સીવાદ ૫૦ દીન રતા તે જાણાવે છે કે મદનમોહન માન સીયાજ જેવા નેતાઓએ પણ ‘સીક્રીટી આયુધ્વ’ ના ૧૪ વર્ષ કરતાના દરાર નામે ઘોર વિરોધ બના મો દુનો આનો ઉત્તર તો માનસીયાજ આપે એ વધુ ઈજ છે માન સીવાદના બીન જે બે કાગ્યો એજે બતાવ્યા છે તે એની દનકાર્ષ બતાવે છે હિન્દુઓના

ધરમા જે છોકરાઓ હમેશાં રહે છે અગર વમે છે તેઓ તો સગા ભાઈજ અગર તદ્દન નગ્નકના સગાઓજ હોય છે. એમનો ૩૨ ? અહીં આવ્યા પંડી મેયો નું બેબુ વ્હાયાત બની ગયુ જણાય છે

હિન્દના હિન્દુઓમા તો નહીં ખાકી યુરોપમાં તો જરૂર ભાઈ બહેન ની નજીકતા સેવી શકે છે ડોક્ટર મૌલ પોતાના પુસ્તકના ૨૧૨ મા પાના ઉપર લખે છે કે —

“ In many cases brothers and sisters arrange to satisfy one another's curiosity on this point Elder brother, and younger, or brother and sister, will often seek to enlighten one another.....”

“દણુ પ્રસંગોમા આ બાબતમા ભાઈઓ અને બહેનો પોત પોતાની જાણસાની તૃપ્તિ મેગવી લે છે મોટો ભાઈ અને નાનો, અથવા ભાઈ અને બહેન એક બીજાની વામના ઉશ્કેરાય એનુ ખોજતા હોય છે ”

છોકરીની વાસના માતા પીતા રોકી શકતા ન હોવાથી છોકરીનો વીવાહ જરૂરી કરી દેવામાં આવે છે આ હુડહુડતો આક્ષેપ છે, અને મેયો જેવી એક સ્ત્રીના માથે પોતાની સ્ત્રી બહેનેનો “દરજતે આરી અપમાન ભરી રીતે ઉતારી પાડવાનુ કવંક હુડહુમેશને માટે કાયમ રહેશે.

Age of consent નુ ખીલ એમેરિકાનીમા નાપાસ થયુ તે સખધમાં મારગારેટ ફ્રેન્સ લખે છે કે “ ભાગતના જાગ્રન થયેલા સ્ત્રી સમાજ તરફથી છેલ્લા દસ વર્ષોથી ‘જીવૃત આયુષ્ય’ વધારા

માટે સરકાર આથે અનુરોધ કરવામા આન્થો છે રાજારામમોહન રાયના મમયથી સમાજ સુધારક દગ પશુ એ માટે પ્રયત્નશીન છે એકજ બ્રાહ્મણાથી દશહજાર સ્ત્રીઓએ આને માટે સરકારને પ્રાર્થના પત્ર મોકનાવેલ હતો બીજી જગાની સાત હજાર સ્ત્રીઓએ સરકારને અનુરોધ કર્યો હતો કે સોળ વર્ષથી પહેલાં છોકરીના કરવામા આવતા લન્નને ગુન્દો ગણવામા આવે આમ જતાએ મિથો. હાકે ગખે છે કે આ બીવ હીન્દુઓની વિમતીના કારણથી નાપાસ થયુ અમન દડીકત તો એવી હતી કે લમ માટે ‘સ્ત્રીકૃત આયુધ્ય’ ના પ્રશ્નતુ બીન સરકારી સભ્યોનો વિરોધ જતા પશુ પાસ થઈ જવાની અણીપર હતુ-પરતુ જે આ નિયમ તોડે-નાપાણે તેઓને કેન્થો દડ કવો એ અર્થાની વાટાઘાટમા બીન આખુ અમ્મ ગયુ પડી ઉડી ગયુ

આ જતા ભારત વર્ષ ઉપરાત અમેરીકાના ડકક દાખનાઓમા પશુ *Age of consent* લમની ‘સ્ત્રીકૃત આયુધ્ય’ આદજ વર્ની દોય, એતુ છે ‘Sex in Relation to Society’ ના પરત મા પાના ઉપર લખે છે કે -“There has been, during recent years, a wide limit of variation in the legislation of the different American States on this point, the difference of the two limits being as much as eight years, and in some important stateseighteen is declared to be ‘rape.’.. .”

અર્થાત, “હાવની ત્થોમા વમ સ્ત્રીકર આયુધ્યના સખધમા અમેરીકાના જુદા જુદા રાજ્ય કાપદાઓમા ધલોજ બેદ દેખાય છે તાઇ જગાએ આ કાપદો આક વર્ની ઉમ્મરને પશુ રમ્મ આપે છે અને કોઈ જગાએ અદાર વર્ષ પત મગીર ગણી લેનાથી નાની

ઉમ્મરની છોકરી સાથેનું લગ્ન કાયદા વિરુદ્ધ દાખલામાં આવે છે.

હાલમાં જ એટ શ્રીલંકામાં ‘વીએન્સા સોરયલ કોન્સીલ’ નું એક રિપોર્ટન પ્રધાનની પાસે એટલા માટે મળ્યું હતું કે ત્યાંના છોકરા છોકરીની લગ્નની ઉમ્મરમાં કંઈ પ્રતિબંધ કરવામાં આવે. આ રિપોર્ટનની એક સત્તારી સભ્ય મીસ બ્રે હતી. તેણે લખ્યું છે કે -
 “We hear a good deal about child—marriages in India, but while the home country allows its children to marry at 12 years of age (for girls) and 14 years (for boys) there is little hope of such legislation being introduced in India and other countries where it is vitally necessary.”

“હિન્દમાંના બાળકઓ સંખ્યાથી આપણે ધણું સાંભળીએ છીએ પણ જ્યાં ઈંગ્લેન્ડમાંના છોકરીઓ ૧૨ વર્ષની ઉમ્મરે અને છોકરાઓ ૧૪ વર્ષની ઉમ્મરે કાનુન મુજબ લગ્ન કરી શકે ત્યાં ભારતવર્ષ અને બીજા દેશો માટે આ બારામાં પ્રતિબંધ કાયદાની આજ્ઞા જી ગણતરી”

૧૯૨૪ માં બે છોકરીઓનું ૧૪ વર્ષે અને ૧૯૨૬ નું ૧૫ વર્ષે લગ્ન થયું. ૧૯૨૬ માં ૪ છોકરીઓ ૧૪ વર્ષે અને ૩૪ છોકરીઓ ૧૫ વર્ષની ઉમ્મરે પરણી. એટ શ્રીલંકા ખુદની જ આ દહાણી છે, ત્યારે ‘મધર ઇન્ડિઆ’માં કંઈ જોરજ વધીવાત કરવામાં આવે છે.

એવા અધ્યાયનું મથાણું એવોએ ‘Early to Marry and Early to Die’—‘જલ્દી લગ્ન કરો, જલ્દી મરો’ એમ

આ ડાક્ટરગણીનું નામ આપવાના મેયોએ અખાડા કયા છે એવો પેનો એરિસ્ટર તેવીજ આ ડાક્ટરગણી બન્ને નામ વગરના મને એ તો દેખીતુજ છે કે હૉસ્પિટલોમા તો ગળીઓજ જાય ને? આખર હૉસ્પિટલોનો તો ઉપયોગજ એ છે એથી જુ દેશભરની તમામ બીઓ રોગી સિદ્ધ થાય છે? આવા ખીમારોના અદ્દર દાખલા દાખવાથી ભારતીય જનતા સખધી કશું પણ નથી લખાઈ શકાતું જનતા માટે તો આ તરેહનું લખાણ હોય છે — “The sexual Life of our Time” ના લેખક મી બ્લૅચર ૩૨ મા પાના પર લખે છે કે — “From these we learn that Denmark, Germany, German Austria and Switzerland, show the most favourable conditions, next come Belgium, France, Spain, Portugal, North and Middle Italy Worst of all are the conditions in Southern Italy Greece, Turkey, Russia, and England”

“ગરબીના નેપી રોગો ડેનમાર્ક, જર્મની, જર્મન ઓસ્ટ્રીઆ સ્વીડનલેન્ડ આદિ દેશોમા છે પછી વધારે પ્રમાણમા તો નબળા બેલજીયમ, ફ્રાંસ, સ્પેન, પોર્ટુગલ, નોર્થ અને મીડલ ઇટાલીનો આવે છે પણ સૌથી આ રોગો પુરી હાલતમા તો દક્ષીણ ઇટાલી, ગ્રીસ, ટર્કી, રશીઆ અને હંગેરીમાંજ નજરે પડે છે”

અહીં સારી હાલત ડેનમાર્કની બતાવવામા આવી છે, એની નાજવાનીના નમુનામા લખતા મી બ્લૅચર લખે છે કે — “In these last ten years, for every 100 youngmen living, there have been 119 infections during ten years, that is to say, on the average every one has been

infected once, and a great many have been infected more than once."

“પાછલા દસ વર્ષોમાં સરેરાસે ૧૦૦ આદમીમાંથી ૧૧૯ ને ગરમીની ખીમારી થઈ ગઈ છે અર્થાત, સામાન્ય રીતે દરેક શખ્સને એકવાર તો એ રોગ થઈ જાય છે. પણ કંઈકેને તો બે બે વાર પણ થઈ ગયો છે ”

“બર્લિન માટે આગળ મી. બ્લૌચ લખે છે કે:— “It further appears that of the men who entered on Marriage for the first time when above the age of 30 years, each had, on the average, had gonorrhoea twice, and about one in four or five had been infected with syphilis.”

“ગણતરીથી માણુમ પડ્યું છે કે બર્લિનમાં જોએ ત્રીસ વર્ષ બાદ પ્રથમવાર લગ્ન કર્યા હતાં, તેઓ તમામને તે ઉંમર સુધીમાં બે બે વાર ‘પરમીયા’ ની ખીમારી થઈ ગઈ હતી, અને પ્રત્યેક વાર અગર પાંચની સંખ્યામાં એકને ‘વીરફોટક’ ની લપંકર ખીમારી થઈ ગઈ હતી.”

અને ઈંગ્લેંડ માટે તો મી. બ્લૌચે લખ્યું છે કે, ‘એની દશા તો આ બારામાં સૌથી ભુરી છે.’

અમેરીકાનાં વિવિધમાં મી. એલીસ પોતાનાં *Analysis of the Sexual Impulse* ના ૨૨૪ મા પાના ઉપર લખે છે કે:—“Wolbarst, studying the prevalence of gonorrhoea among boys in New York State:— In my

study of this subject there have been observed 3 cases of gonorrheal urethritis, in boys aged, respectively, 4, 10 and 12 years, which were acquired in the usual manner, from girls ranging between 10 and 12 years of age. In each case, according to the story told by the victim, the girl made the first advances.....”

ની ‘વોલબરટ’ ન્યુયાર્કમાં છોકરાઓમાં પદમીયાના પ્રચાર ૫૪
 વખતનાં વર્ણવે છે કે — “મદારા આ વિષયના અભ્યાસ દરમ્યાન
 મેને એવા ત્રણ બાળક દર્દીઓ મળ્યા કે જેઓ અનુક્રમે ૪, ૧૦
 અને ૧૨ વર્ષની આયુષ્યમા આ દર્દ બોગવી ચુક્યા હતા.
 પૂછવાથી માત્રુમ પડ્યું કે ૧૦ અગર ૧૨ વર્ષની ઉંમરવાળી
 છોકરીઓ આથેના અબધથી એમને આ ખીમારી લાગી હતી અને
 પ્રત્યેક અવધામાં પદેલ છોકરી તરફથી કરવામાં આવી હતી ” આ
 ન્યુયાર્કની કથા થઈ.

મી. એલીસ પોનાના ‘Sex in Relation to Society’
 નામના પુસ્તકના ૩૦૬ મા પાના પર ‘Civilization’ (સિવિલિ-
 એશન) ને ‘Syphilization’ (નિફિલિએશન) કહે છે અને
 વખે છે કે —

“In America a Committee of the Medical
 Society of New York appointed to investigate
 the question, reported as the result of exhaustive
 inquiry that in the city of New York not less

than a quarter of a million of cases of venereal disease occurred every year, and a leading New York dermatologist has stated that among the better class families he knows intimately at least one third of the sons have had syphilis. In Germany eight hundred thousand cases of venereal disease are by one authority estimated to occur yearly, and in the larger Universities twenty-five per cent of the students are infected every term, venereal disease being, however, specially common among students. . . . Yet the German army stands fairly high as regards freedom from venereal disease when compared with the British army which is more syphilized than any other European army... . Even within the limits of the English army it is found in India that venereal disease is ten times more frequent among British troops than among Native troops. Stutch estimates that the cost to the British nation of venereal diseases in the Army, Navy and Government departments alone, amounts annually to £3,000,000.. ...the more accurate estimate of the cost to the nation is stated to be £7,000 000 "

“અમેરીકામાં મેડીટલ મોસાયીની એક કમીનિયુ ડહેવુ છે કે નુનાર્ડમાં પ્રતિવર્ષ અઢી લાખથી વધારે લોકોને ગરમીના મહારોગો થાય છે એક Dermatologist (ત્વચા રોગ નિષ્ણાત) કે જે ન્યુયાર્કનાજી ઝહેવાવાગો છે એનું કહેવું છે કે હિચ કુટુંબના છાં રાઓમાંથી જને એ પોને સારી રીતે ઓગળે છે, તેમાંથી ઓઝમાં ઓછા એક નૃતીયાશની મખ્યા ‘પીમ્ફેટક’ (મીરીલીસ) ના દર્દનો ભોગ બનેના હોય છે જર્મનીમાં આ લાખને પ્રતિવર્ષ ગુપ્ત રોગો (અરમી વીગેરે) થાય છે ત્યાની વિશ્વ વિદ્યાલયોમાં મેડરે રપ ટકા નિદ્યાર્થીઓ દરેક દર્મમાં આ દર્નિપત્વચા રોગના દર્દથી પીડાતા હોય છે જર્મન સૈન્ય વિમ્ફેટકની દ્રષ્ટિએ અંગ્રેજ સૈન્યથી વળેદગજને સારી હાલત ભોગવે છે અંગ્રેજ મેના તો યુરોપ ના સર્વ દેશોમાં સૌથી વધારે વિમ્ફેટકનો ભોગ બનેલી છે શ્રીટીશ મેનામાં પણ ભારતીય સૈન્ય કરતા અંગ્રેજ સૈનીકમાં આ બીમારી દમગપ્તી વધારે ફેલાએલી છે

મી સ્ટ્રીચે હીસાબ કદાચો છે કે અમેરેના આર્મી, નેવી તથા નગરારી વિભાગમાં આ દર્દ મમધી પ્રતિવર્ષ ચતુ હીક હીક બનેટ ૭૦ લાખ પાંડ (દસ કરોડ રૂપીઆની વગબગ) થવા જાય છે ”

જે દેશની આ અવસ્થા છે ત્યાની એક ઓરત આ દેશમાં ધસી આવી અહીંની બહીઓ ચુથી ગી છે ! આનો અર્થો રહે રહે દરિયાપારની વાતો છે

આજ અધ્યાયને સમાપ્ત કરતા મીમ ગ્રેયો લખે છે કે, એક યોદ્ધાએ તેને કહ્યું કે - “They commonly experience marital use 100 and three times a day ”

“તેઓ ઘણું ખર્ચ દિવસમા બે ત્રણ વાર શારીરિક વિષય સંયોગ કરે છે.” મેયોએ ખરેખર સ્ત્રી તરીકે લખવામાં શરૂઆત પછી બાબુએ મુઝી દીધી છે.

આ રીતે બીલ્સ વિષયોનીજ ચર્ચા કરતાં કરતા એણે લખેલો પ્રથમ લાગ અહીં સમાપ્ત થાય છે.

દ્વિતિય ભાગ.

ખીજા ભાગની સરખાતમા મીસ મેયો વખે છે કે મ્હને એક વૃદ્ધ જમીનદાર મળ્યો, તેણે કહ્યું કે ‘મ્હને ૧૨ છોડગ થયા ૧૦ ડોકરીઓ હતી, એને કેની રીતે ડાહડી? એટલે ખર્ચ ડાણ ઉઘાવે? બે ડોકરાઓ હતા-બન્ને એને મ્હે ખચાની લીધા’

સર માયકલ ઓડવાયર જ્યારે ભરતપુર રિયાસતનો ‘સેન્ટ મેન્ટ ઓરીસર’ હતો તે સમયે એક ઘટનાનું વર્ણન એણે પોતાના ‘Intoduction I know it’ નામના પુસ્તકમા કર્યું છે અને ઉત્તરે પણ મેયોએ આ વાતની જોડે ભેગી દીધો છે ઓડવાયરે તે ‘ઘટનાનું વર્ણન આ પ્રકારે કર્યું છે—‘મહાગામની ખુલ્લું પળખના કાઈ મોગ સરદાર સાથે લખ થનાનું હતું મહારાજ એ સમય ધણા નાના હતા આથી ઘડના લોકો ધણુ દબાણ કરી રહ્યા હતા કે મોટા લોકોને ત્યાં લખ આવડે તેટલું ખર્ચ કરવું જોઈએ એટલું ખર્ચ આ વખતમા પણ કરવું—અર્થાત, ૩૦-૪૦ હજાર પાંચ ગાંધીની કાઉન્સીલમા જે ધ્યાનીક મળ્યો હતા તે આ પક્ષમા હતા આ સમયે રાજ્ય શ્રીગીશ મગાગની દેખરેખ નીચે હતું આથી પોલીસની એજન્ટે તેમજ મ્હે આના હુકમના સમયમા આના ભારે ખર્ચનો દુરપયોગ કરવા સામે જખરજસ્ત વાધો ઉઠાવ્યો આખરે મામલો ભરી કાઉન્સીલની સામે આશુનામા આવ્યો મ્હે કાઉન્સીલના સૌથી જુના મહાનદને પૂછ્યું કે આના અવસરો પર પડેલા કેટલો ખર્ચ કરવામા આવ્યો છે? એણે માથું દબાવીને કહ્યું કે આવો તો પડેના એક અનઅજ્ઞ નથી આવ્યો આ વૃદ્ધ મહાનુભાવ ઘોડીમાગ વખે ત્યાં પડી

બોલ્યા ? ‘આજે, આપને અમારા રીવાજે બાલુમતો છે આપને
આનું મરણ બાલુને છોડીએ પેદા તો નહીં થઈ હતી પરંતુ
આ મનુષ્ય નીવાય મીઠું એકને પણ જીવતી નથી રહેવા દેવામા
આવી ”

ભરતપુત્રના ઉત્સવ લગ્નિય ગાન્ધારમા જે આવો મોડો
અન્યાય થયો તેણે તો તે એકલો બેદનનું મિત્ર નથી પણ
તીરમ્બારવા ચોથ અત્યાચાર છે ગાન્ધારી કુળમા જે પુત્રીઓ
પ્રાપ્તે આવી અમાનુષિક લાગણી આવી જીવનેથી નીવડતી હોય તે
પ્રભુની પેદાશ મામે પાનગ મનુષ્યોએ મચાવેનો એક મોડો પાતળો
ઉપવેશ મીઠો રાખે પણ અમો આ માનવા ના પાડીએ છીએ
એવું તો ખરું કે છોડી પ્રયે છો રા જોડો ભાવ આ દેશના
નેહિતે પાનના નદાય નહીં રહે તો ભોન, પણ હવે પશ્ચિમની હવા
આત્મા પડી તો બધા ‘અમાનતાના મીધ્ધતિ’ પથગના નામ્યા છે
તેના ‘ઓઝાવતા ની તો વાનગ મ્પાથી મળવે ?’

મધ દોષધીનમા પોતે નજરે જોએની નાન મેધો નખે છે-
નેતુ મહેતુ છે કે આ બગાડની બીના છે-“પાય, જીવનની
ઝાડગી મ્વામા પડી ગઈ, એની માના એને નકતે દોષધીનમા
જીતી આવી, એમદ મે દિવમમા અવસ્થા ભાનન થઈ નઈ,
ઝાડગીની હાનત બગડતી જતી હતી અને એની મા એની પામે
મેરી મેરી પગમા માની પ્રાર્થના ને જતી હતી, એટલામા એક
મગાગી બાલુ જે મગકન જેવો દેખાતો હતો તે આત્મા અને
જાગૃત બાદને દેવા લાગ્યો- ‘આજે, તુ મારી મીતે તેડવા
આત્મા છું,’ ‘હમારી સી’ જાગૃત માર્ગ બીજવાદને બોલી,

‘તમારી જીની હાવત તો જુઓ-તમારી છોડરી તરફ જરા નજર તો ફેરવી જુઓ-તમારી શુદ્ધિ દેખણે કે કે નહીં ?’

‘એમ નહીં,’ એથીતો હું એને ઘેર વધ જવા આવ્યો છું, લગ્ન મળ્યું ધનો જે ખાસ શારિરીક ઉપયોગ છે (for my proper marital use) તે માટે હું ઈચ્છુ છું કે તે તમારી સાથે ઘેર આવે.’

‘પરંતુ અગર તમારી જી આ મમય ચાની જશે તો તમારી છોકરી મરી જશે, તમે આ બેને જુદા કરી શકો એમ નથી જુઓ’—એટલામા છોકરી કે જે પોતાના પિતાની ધમકીઓને સમજતી જણાતી હતી તે પોતાની માને બાપી પડી અને ગડના વાગી જીએ દડવત પ્રણામ કરીને-ધુટણો પકડીને-પગે ચુમીને-એ તથા જોડી પતિના પગની ગળ માથે ચડારીને વખતો વખત કન્યુ-‘મહાગ વ્વામી, દયા કરો, કરણ કરો.’

‘ચાન-ચાન, મહેને તમારી જરૂરત છે-તેને માગથી જુદા પડે ધણો વખત થઈ ગયો છે। બાબુએ કંઈ

‘મહાગ વ્વામી-છોકરીની હાવત તો જુઓ।’ જીએ કાળા પુણ્ય સ્વરે ફેરવ કરતા મળ્યું

બાબુએ પોતાની નુકસાન પત્નિને દોષ માંગી મળ્યું હે-‘મહાગ જે કહેતું હતું તે ખતી દીધું’—એમ કહી બાબુ નુપચાપ મહાગ ચાલી ગયો જી ઉઠી, છોકરી કક્કા ઉઠી શરૂ બાબુએ પુણ્ય કે શું તમે ચાલી જાઓ છો ? જીએ ઉઠા નિશ્વાસ નાખી મળ્યું કે ‘હું આજાતુ ઉત્તર નથી કરી શકતી એ ઉઠી, મોડા પડ્યું ધુધર જેથી પોતાના પતિની પાળા દેણી દોષી/વની મહાર ચાલી ગયા

એ નથી કે નવો ગૃહસ્થાશ્રમ મંડાય. નાની સરખી છોકરી કે જેને 'વંહુ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે તેનો સાસુ સસરાના ગૃહસ્થ જીવનમાં સમાસ કરવામાં આવે છે. એની સ્થિતી સાસુની નોક-રડી જેવી થઈ જાય છે. એનો દરેક હુકમ એણે પળવવો જોઈએ. સસરા તથા નણંદ પણ પોતાને જે મરજીમાં આવે તે કહી શકે છે. છોકરીને કેળવવામાં એ રીતે આવે છે કે તે ચું કે ચાં બોલી જ શકતી નથી. સાસુની ભૂકડી હંમેશા ચડેલી જ રહે છે. તેના શાસનમાં દયા કે પ્રેમનો છોટો પણ હોતો નથી. કદાચ દુર્ભાગ્ય, વશાત્ 'વંહુ' ને છોકરાં થવામાં વાર લાગી—અથવા તો એને છોકરીઓ જન્મવા લાગી—તો તો સાસુની જીભ કટારની જ ગરજ સારે છે. એના હાથનો માર ભારે થઈ જાય છે, એ દરેક દિવસે નવી વડુ લાવવાની સતત ધમકીઓ આપી આપીને તે બીચારીનું કુમળું જીવન અધકારમય બનાવી મૂકે છે. કારણ કે હિન્દુ નિયમાનુસાર બીજી વખત લગ્ન કરી પ્રથમ સ્ત્રીની જડ ઉંખડી નાંખવી અથવા તો એને દામી માફક ગણી લેવી એ નો વ્યાભાવિક થઈ ગયું છે."

મર્યાદા હિન્દુ ગૃહસંસારનું આ ઉપત્તિ ચીત્ર હિન્દુઓ વાંચશે? વિચારશે? ખરા ખોટા તારણનું પૃથક્કરણ કરવા કરતાં આટલું ટું વાંચનારની સાદી સમજ પર ઊડી દઈ છું.

મર્યાદા કહેવું છે કે ૧૪-૧૫ વર્ષની ઘણી યુવતીઓની આત્મ-દયાઓનો રીપોર્ટ પોલીસ ખાતામાંથી મેળવી જોયું, તો માત્રમ પડ્યું કે 'પેટનું પુરાણ' થઈ મર્યાદા દર્શાવે અને સાસુ સાથેના સનન અપરાધ એ આત્મ-દયાનું કારણ બનેલું દેાય છે."

મીમ મોરાબજીએ પોતાના 'Between the Twilight' નામના પુસ્તકમાં સ્ત્રીઓની દુર્દશા પર લખ્યું છે જેનો પણ ઉત્તરો એણે કરી લીધો છે, મીમ મોરાબજી લખે છે - "ત્યાગે દિનદુ સ્ત્રી એનાદ પુત્રની માતા અને છે ત્યાગે એની -" - "અથવા લાને છે અને બીજી સ્ત્રીઓ કરતાં એનો દરજ્જો વધી નથી છે એ કૃત્યકૃત્ય અને છે, એણે પોતાની જાતે આન પુત્રી કરી બતાવી એમ એ માને છે હોકાગની મા બનવાથી એ સ્ત્રીના મોટા પગ આમ જાગવની મેળા બનવા વાગે છે, તેઓ તે પતિની નો આજ્ઞાવિન દામીન બની રહે છે, પરંતુ હવે એ પોતાની 'મતા' નો અનુભવ કરવા લાગે છે તે પોતાના 'અકિનવ' નો અનુભવ કરે છે, જે સ્ત્રીઓ એની હાંમી કરતી હતી એમના નન્દ એ આજ ઉત્તરો જેતો જ છે, એના વચ્ચે હવે એ 'નવનો હો રહેતો નથી' "

આ વાચકાર્થી માન્ય પડે છે કે એણે એ વચને નવન પેનડું મળી ગયું નથી તો એક આખોતમા યાદુ પત્ર મન્ય પણ બતાવી છે પણ એના સીનગવાની રીત જોઈ બચત છે તેની જોડી પણ દેખ છે, તુઓ એ વચ છે કે - "She has not vaguest conception how to feed him or develop him. Her idea of a sufficient meal is to tie a string around his little brown body and stuff him till the string bursts."

ખાનનામા આવે અને દોરી ના તુટે ત્યાં મુઠ્ઠી પેગને લગનામા આવે

ભારતનામી મેયો ને પુછે છે કે આ ઉડતી માલગેલી આખી ગપ વાચ્ય રચનામા ઉતારી લીધી છે કે કોઈ જગ્યાએ આવુ અન્ય દ્રવ્ય પણ નજરે નેયુ છે ?

માતમા અધ્યાયમા મેયો ને છે કે તેને એક હિંદુએ ક્યુ કે—“We husbands so often make our wives unhappy that we might well fear that they would poison us. Therefore did our wise ancestors make the penalty of widowhood so frightful in order that the woman may not be tempted”

“અમે વધુઓ અમારી સ્ત્રીઓને એના માટે દુખી રાખીએ છીએ કે તેઓ અમને એ ના આપે. એટલા માટે તો અમારા શુદ્ધિમાન પુર્વજોએ વૈધ ને એવુ લેવાનું બનાવી મકયુ છે.” સ્ત્રી મદાપી પણ લવચાર્ય શકેજ નહીં

હિન્દુ સ્ત્રીઓનો એટો આપવાનો ભય ને હિન્દુ પતિઓને ઉપગ્રસ્તીનો છે એમ ગટેતો હોત તો તેઓ પણ યુરોપની માફક હોટે નોમા ન ખાઇ પડી ગટેના હોત, અને હિન્દુ નસાગના સુનાઓ મ્યારનાએ બધે થઈ જોનવાઈ પગ મરા હાત અનમત ભાગતમા સિધનાઓને માટે જરૂરી કરોર મયમ નિયમો છે—પણ તે તો હવે તેઓ પાને તેજા માટે ગ્વા છે, માખી પૂનર્વચન છંજી સિધનાઓ માટે હવે એનીજ છુટકા પગ થની વાય કે

વા- હોય તો પોતાના ગદા મના હાથ જે પર નખ પણ વધી
 ગયેના હાથ છે, તે જીના ગલાંગયમા નાખી નાખીને અદગના
 પ્રમળ અગોને રામ દાયક રીતે ચુથી નાખે છે જીએ યુરતીઓ
 આની દાકઝોનો દરપીણુ રીતે ભાગ પણ થઈ ગઈ છે

ખરેખર આ રણન હૃદયભેદક છે-અમાનુષિક છે-પ્રણાપુન
 છે આ બારામા નધુમા મેયો નખે છે - —

“હિન્દુઓ નિશ્વાસ પરંડમાને છે કે અગર ના આ બન્ધુ થના
 પહેલા મરી જન તો તે (સ્ત્રી) ભુન ખને છે અને એના પગો પાડના હોય
 છે એ એ-૧ ધરમા અહીંતહીં જુમ્યા કર છ એથી મગી કાઢ આ મગ્ણ
 અનગ્યામા હોય તો ચુરાણી એ ધરને આવા ભુતથી બચાવવા મા-
 મરણ સન્મુખ પડેલેની ગરીબ બીચારી આની આખોમા મન્યા
 ભરે છે જેથી એનો આ મા અધો થઈ જન આ એને ગતો ના
 જડે પગી એ બે લાખા લાખા લોદાના ખીના લે છે અને એ
 બીચારીના હાથોને પટોળા કરીને પ્રત્યેક હવેરીમા ઇસ માથે
 ખીનો જોડથી કાપી મેમાડ છે (કેમ કે આ આખગી અનગ્યામા એ
 જી પણ પોતાના દુર્લાંગને જાણતી હારાવી કઈ પણ નિરોધ ક્યા
 નિવાર આનો રનીકાર કરે છે) એનો એવો અભિપ્રાય હાથ છે કે આ મા
 આ રીતે ઇસમા દગઈ જન્ય છે હવે હારી આની ન રા રાવી
 ધરવાળાઓને રામ નહીં આખી શ- આ રીતે એ જી દીનલાયથી
 કરપીણુ રીતે રીબાર્ધ ગીમાઈ પરમા માનુ નામ લેતી અને પોતાના
 પાડના જન્મના ભય કર પાપો કે જેના અગે આ ભવમા એન
 આવી ઘોર અમાનુષિક માતનાઓ બોલવી પડી તે, નમના મગી
 કગતી જનન સમાપકગી દે છે

અને જેને ભરતેબનમા પણ વિજાની વાચના સુદ્ધા ના હોય
 એની કુવારી ગ્રામ્ય બાળાઓની નાનાન- ઉમેશા કરતા આ ગાદ
 અમેરી ન કુવારીએ જરા પણ આચર્ય બાધા નથી આનો જવાબ
 ૧૭ લેખની ઉચ્ચ કનમ આપે તે કનતા મેયોનો આત્મા પશ્ચાતા
 પથી પાછો આપે તે એને માટે વધારે ઈષ્ટ છે બાની આના જુરા
 'આક્ષેપો તો પાપબાગ બાધી દગ્ગતના કમથી મેયો કનનની
 નાન્તિ તો શુમારોજ

ઉપચા જુમાણના નમર્યનમા મેયોએ લાગતની પ્રવરીત પદાની
 પ્રધાનો બાધાગ બનાવી ઉપદાસ કયો છે ભારતની આ ગોડ
 હીંદુ મુમનમાન સ્ત્રીઓ પદામા કેદ છે મેયો નખે છે કે એ એ
 પદાપાર્શ્વમા લાગત હતી અને એન રેચક પણ 'મંદર વન્ડીઆ'મા
 એજો આ મુજમ સુધી છે

"દિ'ગીના એક ઉચ્ચ અગ્રેજ અધિગીની પતિએ પોતાના
 બગનામા એક પદાપાર્શ્વના બદામગ્ત રો દિ'ગીના મોગ મોગ
 નાગરિકોની સ્ત્રીઓ પોતપોતાનો જુગ્મો નાખી મધ્યસ્થાન રસ્તાબપજો
 'મારણ કરી મ નમા ભેગી થયા લાગી આ અગ્રેજ પતિને જાતે તે
 લોખેનુ ગ્વાગત કગ્ગુ પડતુ હતુ કારણ કે ગ્રાદ પરને તે આ કામ
 માટે કેરી રીતે નાકી શકે? બધીઓએ અદર આરી પોત પોતાના જુગ્મ
 ખીંગીઓ પર લટકાની દીવા ચાની તૈયારી થયા લાગી ન્યા પણ બાધ પદાર્થો
 વલ્લવવાનુ કામ અગ્રેજ પતિનેજ કગ્ગુ પડતુ હતુ કહેત ન્યા
 લાગત રહેતી અન્ય અગ્રેજ મહિનાઓજ તેને એ કામમા જોતી
 મદદ કરી ગદી હતી એટલામા એવુ થયુ કે બહારના ખડમા ગ્રાદ
 નો પુગોનો આનવાનો મોગે ભારી ભારી અચાજ અલગારા નાખે
 આનિધ્ય કગ્ગા નાગી અગ્રેજ મહિનાના મુખ પ નો નમની છાયા

તરવડી ઉઠી અને બહુની અદર તો નજો પ્રવન થઈ ગયો દોડ
એમ પેનાહન મચી ગયો પોતાના શુરબા મુઠી પગેની ના શ
એલે દુડ પેનાના નમખની દિન્દસ્તાની સ્ત્રીઓ ના પે નાની દ વાળ
તરફ પીડ ડી મુખામા હુપાર્થ ગઈ-માઈ ગઈ અગ્રેજ મદિનાઓ
એમની દિયતી મમ-ગઈ જો દગવા તપ ગેબધીઓ પદાં માફ ગો
વાઈ ગઈ એ બા પેની અગ્રેજ બાનુએ અદર આની પત્ની લા તીડ
સ્ત્રીઓને હુ ? હુ રૂપી દિનગીર છુ-પણ હવે હજ નથી
મ્હને માફ ગો-હવે આપો ગરાવાળી માઈ વડના નહીં મને
અને અમાગી ત હ (મેયો તગ્દ) ફરી હુ 'કેઝવેન્ડ' મળવા
આન્ના હતા ગેમને માનમ નહીં હત કે અતી આજ મા
વમાન છે

પદાનો ડીવા ન અનખન દિન્દસ્તાનમા પ્રચરીત છે અને
તરી વખત નેમાએ આ આગળ રધતા રેનાની જમાનામા
તો એ હક ગો નીવ છે ધીરે ધીરે આ પ્રથા નામુદ થતી તડ
છે, અને વધી પડદાનરીન આઓ હવે ઓગ્રન નીરાન મહાગ
શ્રદધી દરે ફરે છે, પણ જોટની જનતા મોળી-જોટનો પિરા ઉગ
નેરો તેને નાણુદ ગતા મમય પણ નેછએજને ?

એથેની વાનમા અર્થ જખાતો નથી પ્રથમ તા પાનનીન
માનુઓ અગ્રેજ સ્ત્રીઓ નાથે દગની મળતીજ નરી અમગ નમ
નાનો એઓને પ્રસગ દોડ તેઓ પદાંજ ગખતી નથી છતા મે
અને પદો નખે એવો એ કેસમ માની નછએ કે હાય-નો તે
જરૂરી ઉચ્ચ નાસગ દોડ તો તે નામમા ગરાએની સ્ત્રીઓ
એટલી મધી બે અબ્બલ અને બહાવગી તો ના નાડ કે પદના
ગના અગ્રર અગ્રાજ માસગી રધવાની બની નાત બામ ડી મુકે

ભારા—ભારા—મન દસીતોનો નો ચરનીત જમાનો ૫
મન ૧૧૫ ત્વી રંગવા માટ અજનાન પણ દેખી સ્ત્રીઓએ
તમ બન તમ નર ૧૧૧ મેગરાન તેમજ મેગરી તેમની આ
શાન્ત્ય ના ૬

મીમ મેથોનો દમ્ભો અધનાર આમોએ અર્દીની સ્ત્રી િક્ષાના
અમાવતા નદરીભ ૩ ૭ આરા પ્રેમપુર્ણ દિનવી અર્દીની સ્ત્રીઓ
માર મેલ એ સ્ત્રી તરીકે જેવો મગાપો જેવો લોધએ એવો
અગ રો દાન નો ભાતની સ્ત્રી દુનીયાના આરતા દનિદામમા
જાઓને પ્રાશન્ય મને ગાન મરાવનાર જે માનનીય ચર્ચી
તરી તેની અમ નામના દાન માની એમ ના જરૂર માનવાતુ
૭ પ્રદાન દને આ નદીમા સ્ત્રીઓને દરેક આગળ વધતી
પ્રેમીમારી બાત નખી નમાર એમ તવી ૮ જોટી પાછી
ખવાના પ્રાન ગી—એવાજ રનાવા જેવો રહેરો—એવીજ
આપણામા અદર્શના રહેરો અદર્શણે વાજા આગળ વડનાની
નિએ એ દિ ૥ આખી બાતુઅ નખી—જુ આગળ રધી ગરા
પટ્ટી એ દિવાની ખાત્ર યાદ નતા વચ્ચ પાછી પડેના પ્રેમાર્જન
મદા એ ૥ રીતે ભાગ નમામ થાન ૯

તૃતીય ભાગ.

—(૦)—

શ્રાક્ષણના પ્રવેશથી ‘મધર ઇન્ડીઆ’ નો નામે ભાગ શરૂ થાય છે, અને તેનું ચિત્ર એક ‘અશ્રાક્ષણ’ દ્વારા મીસ મેયોએ આ મજબૂત દોષ છે — “પ્રાચિનકાળમાં પોતપોતાની મનુષ્ય અનુનાત પેઢિ જ્યાં જીવન વિતાવતા હતા, ત્યાં ‘શ્રાક્ષણ’ એકપોત્ર બહુના વખતનું કામ કરતો હતો નિશ્ચયો નામ નો પોતાની વનુરાધી એકેધર્મશાસ્ત્રોમાં ઘુસાડી દીધું કે શ્રાક્ષણ જગતપર માથી ત્રડ જત છે, આ ઘટનાઓને યુગો થઈ ગયા જુદા ધર્મશાસ્ત્રોના નામ પછાત તે જીવન મનાએથી હવેથી જાતોને બહુનાથી નિમુખ જાતો હતો પેકા પક્ષ એને પોતાને પરનેશ્વર માની પૂજના વાળ્યા—એની આસા અર્વાચીન ગણવા લાગી એજ પણ પોતાનું નામ ‘ભૂદેવ’ (Earthly God) ગંખી પાડ્યું આ ગીતે તે અપણું ભાગતપર્મા દેવ વ્યક્તીના આ મા પા જ્ઞાનન કરવા વાગ્યો, અને ન્યા મુધી ‘ગ્રેન્ડેન્ટ’ અર્ધીની અર્વા જાતો માટે પોતાની ‘કુદ’ નહીં વધ આવેનું ત્યાં મુધી શ્રાક્ષણ નિરૂપ અરાજ નાહનાની પણ પ્રાર્થની દિશ્મત ન્દોતી

ભાગતપર્મા પ્રત્યેક હિન્દુ મંદિર ગતિએ ગણા વરાં ‘કુદ’ ‘શ્રાક્ષણ દેવતા’ને અર્પણ કરે છે જન્મથી મરણ સુધી શ્રાક્ષણ પેનતાન પેર પેર બેસ ભરવાનું પ્રત્યેક હિન્દુ પોતાનું કર્તવ્ય સમજે છે બન્યું પેદા થાય તો એ શ્રાક્ષણને કર આપવો પડે નહીં તો તે માત્ર ઉછરે નહીં ! મુતક સમાપ્ત થતા પણ ‘કુદ’ આપવો પડે !

આ પંદર લાખ કે જે અમારે આપેલું ખર્ચ હતી રહ્યા છે છતાં અમારી હવાથી જેઓ અલગાય ગય છે, અને અમારા સ્પર્શમાં તો તેઓ અત્યંત લાંછન અને અપરિવ્રતા મમજી રહ્યા છે એમની તો હવે અમને જાણ નથીજ

આ ખરેખરજ અસ્પર્શ્યોનો હૃદય સ્પર્ગી આન્તરનાદ છે આ સ્થિતી નીલાની લેવાય એનીતો નથીજ શ્રાહ્મણોની આ જે દુકમી આ નિસમી મદીમા હવે વધુ નભે એમ નથીજ, અને હવે જે શ્રાહ્મણો પોતાના આ લાખખધ દ્વિતરૂપીઓથી અલગવા કરી એમને દૂર ગાખવાનો પ્રયત્ન કરે તો વખતે એમનેજ દુઃ થઈ જવું પડે એવો પ્રસંગ પણ આની પહોંચે ગરીબ, સાત અને અસ્પર્શ્ય છતાં એ ચુસ્ત દિન્દુઓને અપનાત્ર્યા શિવાય-એમની હાઝ અંતરમાં ઉડી ધરી એમને પોતાના કરી લીધા શિવાય-સ્વરાજ્યની પોકળ વાતો વાગીયાન જેવીજ છે અસ્પર્શ્યોને દુઃ રાખી દિન્દુ જાતી પોતાપરે શરમ લાગેલું કનક નેત્રી રહી છે પ્રભુ હીન્દુઓને સહયુદ્ધિ આપો

ત્રીજા ભાગમાં અનીઆગમાં અધ્યાયનો, મેથો 'Less than men' 'મનુષ્યથી પણ નીચ' એ મથાળાથી પ્રારંભ કરે છે:-

"Surely if there be a mystery in India, it lies here—it lies in the Indian's inability any where under any circumstances, to accuse any man, any society, any nation, of 'race prejudice' so long as he can be reminded of the existence in India of 60,000,000 fellow Indians and whom he violently denies the common rights of man."

“નિમ દેહ ભારત વર્ષમા અગર કોઈ પણ ગુરુચ દોય તો તે આ છે કે કોઈપણ ભારતીય-કોઈપણ જગાએ-કોઈપણ અવસ્થામા કોઈપણ વ્યક્તિને-કોઈપણ સમાજને, કોઈપણ જાતીને, ‘જાતી વિદ્રોહ’ નો આરોપ નથી લગાડી શકતો કારણ કે એને યાદ આપવામા આવે છે કે તે પોતે પોતાના દેશમા ખુદ પોતાનાજ છ કરોડ ભાઈઓને મનુષ્યના કુદગતી અધિકારોથી જાગૃત્વજનકીથી વંચીત રાખી ગયો દોય છે ”

‘ શું ભારત વાનીઓ આ વાતથી આખ આડા કાન કરી શકે છે? આ એક એવું જાગૃત્વ અને નમ્ર મત્વ નથી કે જે દરેક ભારતવાસી સમજી ગયો છે છતાંએ મે-મે તે પગલે ઉદાસીન રહ્યા કરે છે? જો ઘોરો ધણો જાગૃત્વો સમાજ આ પોકારના પ્રકરણનો મતોપજનક નિવેડો જાદીજ નહીં લાવે તો સમાજને જરૂરી આ ધોર અન્યાયનુ પ્રાપ્તિન કરવુંજ પડશે

એવો ભાગવત પુરાણનો શાખવો આપી વહે છે કે —“જે બ્રાહ્મણની હાયા દરે છે તે નિષ્ઠા ખાનાગે કીટ જન્મગે અનેક જન્મો તે પશુચોનિમાં શુનરી તે અણુન જનિમા ઉત્પન્ન થજે અને ગાયના શરિર પર જેટલા વાજ છે તેથી આગમણી વખત તે આધરો થશે હા! જો તે આપીસ હજાર બ્રાહ્મણોને ભોજન! આપે તો આ પાપમાથી મુક્ત થઈ ગકે હે. અગર બ્રાહ્મણ કોઈ લુદને મારી નાખે તો એ ફક્ત મો ગાયત્રી ૧૧ જાપ કરીનેજ પોતાનુ પાપ ધોઈ શકે છે!!

અવખત બ્રાહ્મણો પાજાના યુગો મિડના અને દિધેદિત્રીયાં માયરી નથી ગમ્યા-આ દેગને કુમપ, આફન અને અધોગતીમાથી

ખચારી નથી રાખ્યા, પરંતુ શ્રાવણોની એકજ પાત્ર ચીતરી એયોએ
 પોતાની જાતનું અતિ સામકાપણ બતાવે છે ભોજનપ્રિય શ્રાવણોનો
 કેના માગેના દત્તિદાસ અને વર્તમાન અમુદાય પાદ કરતા કર્મ-
 નાક મવાયાળા શ્રાવણોના નપ, તેજ અને ત્યાગ એટલા ઉમ્મ અને
 અનન્ય હતા કે તે વખતના અન્ય ધર્મોના સચાવકો કરતા અપધામા
 તેઓ અદ્વિતીય પુરુષ થતા તપસી શ્રાવણોનો સનાતનકામ
 એટલો પરિત અને અવધાન બનાવે છે સ્વચ્છ હોતો કે આજનાના
 અર્થની લવાનમ તૃણાથી રિમખ એવા એ પરમ શાન્તિ અને
 નતોના જમાનામા એક સૌમ્ય શ્રાવણનું આર્ગિચયન એ એક
 અદ્ભુત ભાગ્ય સમજાવું એ સાનીકે શ્રાવણનું નિરૂપી હાસ્ય
 જીવનામા મનુષ્ય મુગ્ધ થઈ જતો શુદ્ધ લોહીના શ્વચારી શ્રાવણ
 બનાવે તપોબળ અને પ્રતાપ, અમર્ય ગગનઓના મિદાસનો મુખધાને
 ડાગતા આવા શ્રાવણોને અતો રાજધિગમે નમતા, અને નમેના
 નાજઓને ચુખી નાજઓ તેમના ધર્મ, નિતી અને સમાજનું જાતન
 કરી નાખે કરતા શ્રાવણોના મૌન અને મત્તાના પાના ઉડેલતા
 મરત દત્તિદાસો ન્યાય એ કરતા કુદગતના પરિવર્તનશાળી ચક્રમા આવી
 જઈ પીમાત્ર મોના 'શ્રાવણ' ને જનમમુદાની મામાન્ય અહ્યની
 વચાના વિવર નરિક રહેના દર્શ આગળ વધવું એ વધુ દુષ્ટ છે

તેમજે કે તેનાથી ચોપાસ ૩૦૦ ગજ દુર મુધી ગાંધી આશ્રમ તો નથીને? અગર એવામાં કોઈ આશ્રમ આવી ચઢે તો તે પેના 'અહુન ને તો' હિંમો રહી જાય છે અને જોરથી ગોઠ મારી જાય છે અહુન પણ એને દેખી એ દમ નાસી જઈ દુર જતો રહે છે અને 'અપનિનનાની દૂદ' (Pollution distance) મુધી પહોંચી ગયા પાંચ પ્રાર્થના કરે છે કે 'હું ૩૦૦ ગજ દુર આવી ગયો છું, આપ મહાગુરુની શ્રી પંચાગ ચંદ્ર ગ્રહો છે। કુળીઆસ નામના એક લેખકે "Hindu manners, customs and ceremonies" નામના કુસ્તકમાં લખ્યું છે કે અગર કોઈ નાયક જનિના માપુમને તેની પાત્રાના દિવસો દરમ્યાન ગાંધી પંચાગ જનિનો (અપર્ચ્ય) માપુસ રસ્તામાં મળી જાય તો તેને જાનાંમાં જા મારી એને એમ મળવામાં અપગર પદન મન ગવાનો અધિ। હનો।'

'મીમ મેયોન' 'તુ છે' સમાજના આવા પ્રાણના અતિ વ્રાણ જનહાને લીધે આવી શ્લેષી રીતે ત્યજ્યએના નગભજ રૂપ નાખ મનસિમોએ ચોરી તુલકા વીગેર નીચ વધાઓનો પ્રાણ મો એને આજે દેવે આ પેઠી મમાજની મન્ય જનનામાં 'મગી કેઈ' પર 'મિમિન દ્રાષ્ટસ (તુ) ગનારી નો) તરિ કે મજાર જ્ઞામચિત છે

માગમા અધ્યાત્મ મથાગુ છે,—'Behold a Light
મી મો દેખ્યુંને મત્તમાં 'અહુતો' ત કૃતી જે અનિનદન ૫૧
આવવામાં આ કુ દુ એમાંથી મીમ મોએ નીચેનો ઉનાગે
આગે છે Madras Presidency Outcastes Association
deprecates political change and desires only

to be saved from the Brahman, whose motive in seeking greater share in the Government is that of the cobra seeking the charge of a young fig."

“મદ્રાસ પ્રાંતની અધુતોની આ અબા ભારતમા રાજનૈતિક પરિવર્તન નથી ઈચ્છતી, અને ફક્ત બ્રાહ્મણોથી પોતે બચવા માગે છે, કારણ કે સરકારી શામનમા વધુ પડતો ભાગ લેવાની બ્રાહ્મણોની ઈચ્છા જેમ એક ફણીધર નામ દેડકાની રખેવાળી ડરવાની ખાત્ર કરે એ બરાબર છે.”

એક બીજા અભિનંદન પત્રમાં લખવામા આવ્યું હતું કે —
 “We need not say that we strongly opposed to Home Rule We shall fight to the last drop of our blood any attempt to transfer the seat of authority in this country from British hands to so-called ‘High Caste Hindus’ who have ill-treated us in the past and would do so again but for the protection of the British Law Even as it is, our claims, nay our very existence is ignored by the Hindus, and how will they promote our interests if the administration passes into their hands.”

“અમને આ કહેવાની આવશ્યકતા નથી કે અમે અગત્યની અત્યંત વિરુદ્ધ છીએ ત્યાં સુધી અમારા શરિરમાં લોટીનું એક બિન્દુ દશે ત્યાં સુધી અમે ઉચ્ચ જાતિના દિંદુઓના હાથેમા રાજચક્તિ જતાના પ્રયત્નની વિરુદ્ધ સખત રીતે લડીશું, ખૂતરાગમા એઓએ અમારી માથે બુલે અવદાગ ક્યોં છે, અને કમચ ક્રિટિશ

ગાનુ ના ગહે, તો તો તેઓ અમારી સાથે એવોજ વ્યવહાર ફરી શકે કરશે હમણાંએ અમારા હક્કે-અરે અમારી ખુદ દરતીને પણ દિન્દુઓ ખીજા નવી કરતાં, તો કદાચ રાજ્ય શાસન એમના હાથમા આવે તો અમારા હક્કે અને અર્થોની ગલા તેઓ શું કરશે?"

અનુશયોના આવા કંકલાણવાળા આંતર ખનીમાથી એમનો ખુદ દિન્દુ જાનિ-પોતાને ઉચ્ચ માની બેરેય ઉચ્ચ જાતિ પ્રત્યેનો તિરસ્કાર ભર્યો પ્રચડ પડયો પોદારી ઉઠે છે ખુદ એમની દરતી પણ નકાવા સુધીની સ્થિતી સમગ્ર દિન્દુ જાનિ માટે જોડવી અમાનુષિક છે તેમનીજ ધોગ શરમખૂણું છે દિન્દુ જાતિના એક આખા અગમાથી અનુશયોને એક બગરેવો અવધવ મળી સ્વતંત્ર કરી સુધારી લેવા કરતા સારેયો મળી દૂર કરી નાંખવામા આવશે તો અખંડ રાગિનું એક અગરિના કાગણુ જાતિની આપખુદી અને બેડુદી મુખાંદના કાગળે મદદ માટે અવગ્ર થઈ જશે, અને એમ અવધવ બગ થનાં બેડોજ લાગનાં શરિરની માફક શરમ અને પગ્તાવાનો પાગ ગરેગે નહીં, કે જે પગ્તાવો, કદાચ ઘણો અસુરો હશે સમગ્ર અમાજ હીનભિજ, અગ્નિચ્છન્ન કરી નાખે એવી દાહણુ મરેલી પૃથા એના પુછડાંએને જડના, પ્રમાદ અને મિથ્યાવાદથી પકટી બેડેવાઓ-પોતાને વધુ અવધવાળા માનનારાં દબી ધર્મોધો, આ હૃદયસાધિત દા-જ આર્તનાદિમાથી પણ તારકાય બોધપાઠ નહિ મદલુ કરે, તો અહુતોના 'હું'નામ જેવા નેપનો જ્વાળામુખી અસાનક મેક્ષાનાં જાનિ શ્રદ્ધતાના 'મમ'ને રોચી નાખશે-કે અસ્પૃશ્યોનો આખો સંઘ દમટમી રહેવા સનુકાઈખર્ચા ગાળ્યા ઇસાઈ કે હરેક્રામ પંથમાં ભગી જશે-અને પોદગ જાનિ ઉચ્ચતાને પોતાની અનિચ્છીત દુર્દશાનું સગીન ગાળુ માની દિન્દુ જાનિના ઉચ્છેદના નમામ સાધનો સદીન જાનિ ઉચ્ચતાના નીચે દોષોથી ઉગ્રતા તેઓ આગમ વધશે, અને પડી

એમની પાછી મીઠાવટ ઘણી મોંઘી હશે તે કરતાં વધુ અસંભવિત થઈ જશે. હિંદુ જાતિ પ્રત્યે અતિ ક્રુદ્ધ છતાં રામ દૈવ્યજ્ઞના ગ્રાપ કરનારા આ હિંદુ અદ્યુત ભાષ્યોની હિંદુ ધર્મ પ્રત્યેની અખુટ શ્રદ્ધા અને અને મદ્ભુદ્ધિ પરમાત્મા અખડ અને નિર્મળ ગણે, અને ઘોર દંભી, ધર્માધ અને જડ હીંદુઓનો વિનાશ અને અચેતન પ્રમાદ મત્વરે દૂર કરી જાતિ સંગઠનની સખળ કાર્યમિધ્ધી અર્પે.

આગળ વધી પ્રિન્સ ઓફ્ વેલ્સના સ્વામતત્ત્વ વર્ણન મેથે આમ કરે છે :—“મુખ્યમાં પ્રિન્સનું કાર્મ અર્થાત્તિક સ્વાગત થયું. પ્રિન્સની મોટર આસ્તે આસ્તે પચાસ થઈ ગઈ હતી— પોલીસો પ્રિન્સની મોટરને પોતાના ઘેગવા વચ્ચે ચક્રાવી લઈ જવાનો પ્રયત્ન કરી ગયા હતા, પરંતુ સઘળું વ્યર્થ હતું, કારણ લેફિનાંટોનાં ધગી આંચા અને મોટરની કીનારીઓ પકડી જોરજોરથી રાજકુમારના જય થોપથી દીશાઓ ગજવી મુઢી. આ નિયતિમાં મોટર ઝટકેને પહોંચી રાજકુમાર ઝટકેને પણ આટ્યા ગયા, ઘણીજ મુશ્કેલીથી લેફિનાંટો ટોળાંઓને અટકાવવામાં આવ્યા હતાં. ગાડી ઉપડવાને ફક્ત ત્રણજ મિનિટો પાછી હતી એટલે રાજકુમાર ફાટક ઉધાડી નાંખવાને દુકમ કર્યો કે જેથી જનતા એમના દર્શનાર્થે અંદર આવી શકે. એમ-થતાં નો ધમમગી રહેલી નદીની પ્રસવકારી રેલની માફક અસંખ્ય જનમમુદાય ધગી આવ્યો. તેઓ હમતા કુદતા હતા—જય થોપાગુઓ કરતા હતા અને હાથોથ શ્રદ્ધાવતા હતા જ્યારે ગાડી ઉપડી ત્યારે તેઓ સાથે સાથે ટોડવા લાગ્યા અને ત્યાં મુઢી ગાડી નેમની નજર પહોંચ ન ગઈ ત્યાં મુઢી તેઓ ઘર તરફ પાછા ના ફર્યા.”

અક્ષાઈદાર ‘વ્લડ’ તે આનું નામ જે દિવસોમાં અસદકારનો ઉજળો જીવાળ કાશ્મીરથી હેઠ કન્યાકુમારી મુઢી કેસાર્મ ગયો

હતો અને જેની દૈનિક દિવસે વધતી જતી ભરતીમાંથી અસહયોગના પ્રયત્ન મોતના ધસાગ ચિટ્કિય મુન્મદીઓની તદ્દત્તીર-નોકાને દય-મચાવી મુકી શાસન અને સ્વરક્ષણ માટે ફિક્કરમંદ બનાવી રહ્યા હતા, તે દિવસોમાં પ્રિન્સનું હિન્દના કીનારે ઉતરવું તદ્દન અતડું, એકલવાયું અને માન રહીતજ હતું. ચોગરદમ હડતાલો હતી-બજારો બંધ હતા-શહેરો રમશાન વત્ત હતાં, ફક્ત સરકારી આશી-નોના ચેરા અને માનપાન વચ્ચે પ્રિન્સ પસાર થયા હતા, અને એઓજ એમનો જયધોષ કરતા હતા. મહાત્માજીનો જયકાર ચોગરદમ હવામાં પથગાદ રહ્યો હતો. પ્રિન્સના સ્વાગતનો અર્થ એવોએ હીકજ ક્યો છે. એવોની કલ્પનામાંથી જન્મેલું ભારત કંઈ એવજ છે.

‘મધર ઇન્ડીઆ’ ના ૧૩ માં અધ્યાયનું મથાણું:- ‘Give Me Office, or Give Me Death’ અને યાતો નોકરી આપો કે મોત આપો’ એમ છે. દિંદનાં પ્રચલિત ચિહ્નનું અને તેનાં નિપુણ પરીબ્રાજો પર એણે આ અધ્યાયમાં લખ્યું છે. લખાણ મજેદાર બનાવ્યું છે. એ લખે છે કે એક નવપુત્રક કન્યું કે કું બી. એ. છું, અને ડીપી મએ બે વર્ષ થાં મયાં, પરંતુ અત્યાર મુખી અને કોઈ આગી નોકરી નથી મળી. મારો બાપ મને ખાવા આપે છે. એ પાને બી. એ. નથી, એટલે મારી રિયની નીભાવવા માટે મને જે વેતનની લગર હું માનું છું, એનાથી ત્રીણ બામની મગતરમાં એને પરમ સન્દેહ છે.’ પછી આવજ લખે છે:- “Annan may and does write after his name B. A. Plucked and ‘B. A. Failed’ without exciting the mirth of his public. The terms are actually used in common parlance as if in themselves”

title, like M A or Ph D. As, see the 15th Report of the Society for the Improvement of the Backward classes, Bengal and Assam (1925) P 12; 'The school...is now under an enthusiastic B A. plucked teacher' "લોકો પોતાના નામ સાથે 'બી એ પ્લકડ,' અથવા 'બી એ ફેઈફડ,' લખે છે, અને આ વાચી કાઢને હાંસી કે હમ્મસ આવતું નથી. આ શબ્દોનો લાપમા ઉપયોગ એવી રીતે કગવામાં આવે છે કે જાણે આ પણ એક એમ. એ. અગર પી. એચ. ડી. ની માફક ડિગ્રીઓ ના હોય! ૧૯૨૫ માં બંગાળ નથા આસામની પંચાત જાતિઓની ઉદ્ધારક સોસાયટીના ૧૫ માં ડિપોર્ટના ૧૨ માં પાના પર લખ્યું છે કે —રકુવ એક ઉત્સાહી બી એ. ફેઈફડ (નાપાસ મેન્સુએટ) અધ્યાપકની દેખરેખ નીચે ચાલી રહી છે"

પછી આગળ લખે છે કે —“એક અમેરીકને કોઈ ભારતીય યુવકને પૂછ્યું કે જ્યાં ત્હમારા લેઝિની જરૂર નથી ત્યાં શા માટે ત્હમો ધુમી આવો છો? પછી જોતમને કહેવામાં આવે છે કે કોઈ નોકરી નથી તો ખોટું લગાડો છો એ શું સંભવિત છે કે ત્હમારામાંના દરેકને જ નરકારી ઑશીસોમાં કારકુની મળી શકે? ત્હમે ત્હમારા ગામ કેમ જઈ નથી વસતા? ત્યાં જઈ એક નિશાળ ખોલો, ખેતી કરો, ગામના સ્વાસ્થ્યને સુધારવાનો પ્રયત્ન કરો, અને વિદ્યાભ્યાસ કરી ત્હમે જે કંઈ મેળવ્યું છે એનો લાભ ત્હમારા ગ્રામ્ય લાઠીઓને પણ આપો શું આવું કોઈ થોડું કામ કરીને ત્હમો યુજરાત નથી મેળવી શકતા કે જેથી આમ હાડમાર ચર્ષ રહ્યા છો? પેલા યુવકે જવાબ દીધો —‘એ બધું હીક છે પણ આ બધું કામ

અને રગની હિંદી હાથ પશુ બાની તમામ નાતામા અગ્રે ૮ હાથ આના લોગે ઉમ્મન ગ્વા માટે ભારતમા વિ ન નિઘાનયોના ૧૦ ખાનાઓ ખોનનામા આગ્યા અો નેમાથી ની ગતા મીઆડપ આ ૮ના મીયારા ગ્રેજ્યુએટો ' લાઈશ્રી એક્ટોલેની પનાનો ૧૧૨ ભોગ થઈ પડના સિટિશરોને તમને સહાર નીવડનાગ દુભાસીઆઓ નોંદએ તે ગ્તા વધુ પ્રમાણમા ઉભરાતા થઈ ગયા એગ્લે આ તત્રને જગની જરૂર હતી તેજલા જડાઈ ગયા, પગી બાકી રહી પડના અગ્રના લાગ્યા તન પુરતીજ જરૂરી લાથાત મેગની બહા પડેના આ નિરાધાર બેભાન નિાનો સીજ ગમ વગ નાપુ મગજ શક્તિ અને હિમ્મત આ મૃગજગત મિ'રા ઝેજનણી પાછા ખર્ચી નાખવા બદલ અફમોસ રતા અને અધુ' જન એગે ગુમાની નાખ્યાના પીડિત નિચારથી દુખી થતા બેકામપણે ચોગરદમ તુરુ આગ્રિ । મેગનવા માટે સ્વમાન ગુમાની ફોગ તગ્દીઆ માગવા મડયા અત તમ ઈતાએ આગ્રિ । ન મળતા આપઘાત પ્રવા મડયા પરરા દ્રીય ઝેજનણીમાની નિપજતો આવેા પ્રપીશુ ફેજ ભારતના પરાધીન ઝેજનાએના યુગે માટે જોટલો ગ્નાનીપૂર્ણ છે તેની વધુ તો આ ઝેજનણીના ઉપાદે' સચાનક અને સહારકો માટે વોર લજ્જન અપદ છે અ નત તાહ પૂર્ણ છે

ખેડુત-સુધાર નહાર-મોચી કે મજુર બનનાની સ્વતંત્ર ભાવના પોની હવે હિન્દી નિઘાર્થીઓ આ બોજનાગી ખચાગુ અને અર્થહીન ઝેજનણીનો ચોપી મોહ હજુએ શુ નહીં ઝોડ? પરન ન આમોહવા અને જીનનની તમામ પરાધીન અવસ્થાઓમા ખેતી અને હાથ ઉધોગતુ જતન મી સ્વમાનની સમસ્યાઓ સાચની ન જીનનમા સ્વતંત્ર સતો ના મેગની ને? ગ્રેજ્યુએ' થવા મથના બધુઓ હજુએ આખો ખોની એનરે? કે આ મા' મગી ગયો ?

૪૮ અને યમાઈ ગયેલા ગ્રામ્યમા આત્મજાગૃત્વની ઝંખના જે દા થતી નથી

એવો વળી ચોટુંદ પ્રતિકુળ પણ વખે છે —“Government, they repeat, sustains the University, Government is responsible for its existence What does it mean by accepting our fees for educating us and then not giving us the only thing we want education for! Cursed be the Government! Come, let us drive it out and make places for ourselves and our friends.”

નોકરી ન મળવાથી દનાશ બની ગયેલા સુરકો કહે છે કે મગકા નિશ્ચવિઘાયયો ચલાવે છે, તો મગકા એની દુસ્તી માટે જોખમદાર પણ છે આની મનવબ શું કે સરકાર અમારી પામેથી શ્રી વર્ધાઅમને સિદ્ધિત તો કરે છે, પણ પત્રી જે નોકરીઓ માટે અમો કેળવણી શુદ્ધ કરીએ છીએ એનાથી તો અમને એ દુર રાખે છે ! નગકાર પર અમારો શ્રાપ પડે! આનો, મગકાને હાંકી દહાડી આપણે આપણા પોતાના માટે અને આપણા મિત્રો માટે ન્યાય પેદા ની લઈએ ”

કેળવણીનું આતું દુષણ ભરેલુ બિયજુ દ્રવ્ય બીનગી અને કાગડોનાં ૪૮ ખોખાઓનું ચીત્ર દેરી એવો એમ તો કહેવા નથી માંગતીને કે આવા કેળવણીના નવયુવાનોદાતા દિંદ અગત્યની આશા ગમે છે ? જો આજ અર્થ નીમણો દોષ તો એવોએ સરકારે નોંધ લેતી ને, એ કે અગત્યની ધુનગી જે નવયુવા પોતાની કોંપ પાઉંતી

જ્યા છે તેઓ નો-રીઓને દો-ઝે ઉરાડનારા અમાન ને ગોગવરાળા પ્રતાપી પુરો છે અવરાન્યતુ આદ્યનન એ ફક્ત 'જન્મમિધ્ધ અધિકારોની લગઈ' છે, 'તુચ્છ નોકરીઓની માંગ' નહી

હિંદ અવરાન્ય મેળવે ત્યા સુધી મેથો અગર ને યતી હોતો તેને જરૂરી સમજાશે કે અવરાન્ય પાછા ઝમુમનાગઓ તે પાછા ઓગ નક્કર ધાતુના બનેલા હતા

"Why is Light Deaf?" પ્રકાશ ગા માટે રો-વામા આ-નો છે? "શિક્ષાના અભાવના કારણો એ આ ૧૫ મા અધ્યાયનો રિત છે મેથો આ અધ્યાયથી પૂરવાર કરવા માગે છે, ૩ આ અભાવ માટે તમાગે પોતાનો દોષ છે, સરકારનો નહી એની સગકા માટેની વખતના જુઓ — 'શાસ્ત્રોની આજ્ઞા હોવાથી શ્રીઓ તથા અધ્યુતોને તો ખુદ ભારતવાસીઓ પોતેજ શિક્ષીત નથી થતા હતા' સિગિશ ભાગતમા અગિયીત શ્રીઓની સંખ્યા ૧૦૧,૦૦૦,૦૦૦ તથા મશિક્ષીત અધ્યુત પુરોની સંખ્યા ૨૮,૫૦૦,૦૦૦ ની છે આ રીતે એ-દે ૧૪૯,૫૦૦.૦૦૦ ને તો ભાગતવાગીઓએ શાસ્ત્રોના યાનુનોના આધારે કેળવણીથી વચિત રાખ્યા છે ભારતની કુલ જન સંખ્યા ૩૧૬,૦૦૦,૦૦૦ છે પરંતુ આમાથી ૨૪૭,૦૦૦,૦૦૦ સિગિશ ભાગત માગ નહે જે બાખીના લોક દેલી રીનાસતોમા રહેવાના છે અર્થાત માડી નોરીય ગોડમાથી લગભગ પદર કરોડ શ્રી પુરવાને તો ભારતવાસીઓ ખુદજ વખરા વાચના નથી દેવા છુટતા આ સંખ્યા આશરે સે-ડે ૬૦ પડ થતા જાય છે, બાખી રજા ૩૬૪૭ ભારતવર્ષમા મેકડે ૮૦ દમ લેકિ 'ગમડઓ' મા રહેવાના છે ભાગતમા પાય નાખ ગામે છે, આના ગામોમા શીખવવા દેટના ગિગિશ જોડો? પરંતુ ન્યારે હિંદુ નિક્ષકોને ગામોમા નીખવવા

મવન હવામા આવે, ત્યાર પછી ના પાડે, મેં
તમે નહીં માટે તેમ જોઈએ છે

મેંથીની વધીતી ખબર પ્રાપ્તિ થઈ છે. શ્રીઓ મને અફતો
અનમન જેવડી જોઈએ તેના પ્રમાણમાં મળી નથી, પણ એમાં
નહીં નુકસાન નથી? માટે નહીં જનના આમાં
અધાનમાં માટે અતિ તપન જે છે ત્યાં એને શ્રી તરફથી
નહીં તપન મને જે? આ અમરમાં ભાતની પ્રતિ અતિની તિ
માટે નહીં જાનાં પ્રતિવન ખર્ચ જવામાં આવે છે. અમેરિકાના
પ્રસિદ્ધ અમારું જાતની એકાદમ્યવર્ગે મેં લખે છે? અમેરિકાએ
અપર્વ દ્વિવિધાન્ય પર્વ મન ચતારી પાડે આ અન્યામાં
અતિ જનતાનો દલમાં ભાગ નહીં જતો થયો છે, ત્યાર ભા
તમાં અમેરિકાના આના નમયના પ્રાપ્તિ બાદ પણ જનતાના ત
નીનમાં ભાગને કે નહીં નહીં હવે નો દલમાં વાળી છે. અમેરિકાના
આના પુર્વે ભાગતના પ્રતિ ગામમાં એ નહીં હતી વિગત ભાતમાં
અગભગ પાંચ દલ નહીં. તથા ગામો છે, એમાં પ્રતિ ૧૧૧૬૮
જેવડી માટેની અન્યાઓ, જેમાં ૧૬૮૦૧ નો પ્રાથમિક વિગત
નો છે. જેવડી સખધી આ હતી નહીં જેને તેનામાં નહીં
જેવડી માનમાં જે હતી તેને ખર્ચ પ્રાપ્તિની જે ૧૬૧૮ મા
ત્યાં પ્રતિ ૪ વિશ્વ વિદ્યાનય હતા પર્વ ૧૭૭૩ માં ૧૨ થઈ ૧૫
૧૧૧૮ માં વિશ્વ વિદ્યાનયોમાં નીખના વિદ્યાર્થીઓની સખ્યા ૮૦૪
હતી જે ૧૨ માં ૧૬૨૦૮ થઈ ગઈ

નર નહીં નહીં તિતાર પર્વ મને શ્રી પ્રતિમાં વગ
૧૬૧૮ ન્યા પાછાગાઓ નો કે નહીં આર્થ અમારની
૧૬૬૫ નહીં નહીં છે, આ નહીં મદદ નો નહીં થય?

મેયો આગળ વળે છે કે-“ On account of social obstacles and dangers, it is practically impossible for women to teach in villages, unless they are accompanied by their husbands ”

“આમાણકે અધેનો તથા ડગના કાણથી કોઈ સ્ત્રી જ્યાં મુઢી એનો પતિ એની સાથે ના હોય ત્યાં મુઢી ગામડાઓમા જઈ દેળ વણી આપી શકતી નથી ”

એક અમેરીકન સ્ત્રીએ મીસ મેયોને કહ્યું કે -“ No Indian girl can go alone to teach in rural districts. If she does, she is ruined. It is disheartening to know that not one of the young women that you see running about this compass, between class room and class room, can be used on the great job of educating India. Not one will go out into the village to answer the Abyssmal need of the country. Not one dare risk what awaits her there, for it is no risk, but a certainty. And yet these people cry out to be given self Government!”

“કોઈ પણ દિન્દી છોકરી ગામડાઓમા શીખવવા નથી જઈ શકતી અગર જો તે જ્યાં તેનો ચર્ નાગ થાય આ વાણીને ફેટવી નીગળા થાય છે કે આ મુકુવ મામે ગમતી દેખાતી છોકરીઓમાથી એકને પણ ભારતીય જિલાના મહાન કાર્યમાં નહીં વગાડી શકવામાં આવે કેમકે આ મહાન આવશ્યકતાને પૂર્ણ કરવા આમાંથી એક પણ છોકરી ગામડાઓમાં નહીં જઈ શકે ! જ્યાં તે

તુ થાવ અ ઇચ્છા ઉકેલવા ગાઇ પણ એ હા ગી હવે મુખી માહન નથી ગતી, ૧૦૪ એમની એની માન્યતા બવાઈ ગઇ છે એ માન્ય નથી પણ નિશ્ચીન પરિણામજ છે આવી ગાવ મનો ૧૧૧ જાએ આ લોગે જ્વગલન સ્વરા નના નિર્માય બખાગી રી ગયા હા

એયો આગળ લખે છે કે— ૧૮૭૭ માં સ્થિત ભારતની ૧૨૪,૫૦૦,૦૦૦ સ્ત્રીઓમાંથી કુલ ૪૪૮૨ સ્ત્રીઓ અધ્યાપિકા થવાની તૈયારી રી રહી હતી જેમાંથી ૨૦૫૦—અર્થ અધ્યાની લગભગ તો ઇમાર્દ હતી

આ ઉપરથી દેખાઈ આવે છે કે કેવળ સ્ત્રીઓ અનાર ૬ પડી ગમે ને ગમે પણ સ્ત્રી અધ્યાપિકાઓની એવરી નખ્યા ઉપત નથી થઇ ૬ જેમની સામે આરંભીઓની પ્રિયોતે પ્રગ્ન ગાખવામાં આવે જા જાગી જુગે એતો લલેરી નીને પણ નમાવા મોઝામગવાળી રીતરી દેખાઈ છે દરેક બામતને ઉતારી પાલામાં એને અનુન રમ આવે છે નુનની ઉન વાનગીને એયેમે સ્થાય ૬ પડી પડી ના દાર ૬ નાગી રી રીગેરીઆ મ ન ૨૫૧ની મીન ઓમ ની આવે થોરી વાનગીતો પડથી એયે ૨૬૨૬ ૬ પડી ના ૬ આ માટે એ નવા દાનને મીમ ઓમે ૬૫ કે - A great many of the things promised in our earliest communications have been spoken—' સ્ત્રી વાતો ૬ જેને ઉપદ બના રૂપમાં એયેએ તખી ૪ ને સ્વરામાં ૮ આવી નથી

હિન્દીઓની સ્વાસ્થ્ય માટેની નાનાયજ્ઞ પુરા સ્વાસ્થ્ય એન પ્રાપ્ત કરીદેતિ એ સ્થિતિ ૩૦ જ્યા ત્યાથી અપા તરી આવે ૮ હિન્દીઓની સ્વાસ્થ્ય માટે તમામ રિજાઓમાં નાનાયજ્ઞ અ

અંગ્રેજો વગર આ દેશનું મહા અધ પતન, આ બે વિધવોપર એકા
પુખ્ત ધ્યાન આપી એનું પુનરુત્થાન પિષ્ટપેશન કર્યું છે અંગ્રેજોના
ગીત તે આમ ગાય છે—“But it is only to the Briton
that the Indian villager of to-day can look for
steady, sympathetic and practical interest and
steady and reliable help in his multitudinous
necessities. It is the British Deputy District
Commissioner, none other, who is his father and
his mother, and upon the mind of that D D
Commissioner the villager's troubles and the
Villager's interests sit day and night.”

“ભાગ્યનો આજનો ગામડીઓ પોતાની હાથેની ખામ જ.
જીઆતોને મેળવના કુખ અંગ્રેજો તરફજ મહાનુભૂતી અને મહાધન
માટે નજર દેણાવે છે સિદ્ધિના કેપ્યુરી ડીપ્ટીમટ કમિશનર એનો
ખાપ છે અને એજ ગામનાગાઓના દુખોની મનન સીન્તામા
સત નિત રહેશે નરે . . .”

તન્દ્રી થોડી- આ રીતે પપ્પુ વેસર્ડ હતી જેમા વોરન હેન્ડીંગ્સ
 અને ટોમ્સ મનજે જેના પછુ હતા આ માલીઓને યુગ્રામા આવેત
 ભાનમા સિગિગ વસ્તુઓની મામ ફેરી ગીતે રધે? એક એ
 અગ્રેજ સિનનો શુનેરુ એવુ તરી ન આ દેનમા મ કરતો
 હા ન જે માટે ખખર ધન્યવાદ રો હે મ પી. સી. કેએ
 હીનુ હતુ કે એ આનો ગ્રા (Daily wages) નમા
 વાગે માનવેનમા ૧ ૭-૫-૦ નો ગજ માવસાગાન પે
 રી ગીતે ભગી રહ્યો કે? ગામડીઆઓના ભના માટે સદત
 થીતા નાન ડી ડી મિનનની વ્યાકુળતાનુ આ પરિણામ હ
 ખાદીના ધૂંધ પ્રવાર વખતે બિહારના એક મેન્ડ્રેટ નિદેની કાપ
 વેચવા માટે ગામોમા ફેરીનાઓ મોનાના દના અને ધારવાદ
 નેન્ડ્રે ખાદીનો બહિષ્કાર કરના નોગીત બ્લન પાડી હતી
 પાછળથી માનમ પશુ હતુ કે આ નોગીત ભાનત સન્માનના
 નિર્દેશાનુમાન મરગા પ્રાનોમા તર ફગામા આવી હતી લો
 એડીમઅગીએ ૧૮૭૫ મા મેના પનિદ મન્દો હતુએ ભાન
 રાગીઓ મ્દાય સિમસ નદી લેય- 'Intolerant of the lot'
 'ભાનતનુ ખુન અવરમ લુગનુ પડે' ભારતીઓના લોીમાથી તે
 અગ્રેજ અરમાને જર્મન મતાયુદમા રોજના ૧૦ મેડા પીઆ
 એક લખા સામવાગ વનું નુધી મગના નતા હંગેડાનુમાંથી આ
 પીઆ વન્યા દના શુ? અર્દીના રગીમ ગામડીઆઓની નમોમાથી
 ખેચાદને એમા રંગા એ રીઆ દના એ મમર ઉવાના
 લેરપર વગબગ ૭૭૭ ફેરોડ રીઆ આ ન મ માટે વીધા રતા
 કે જે પાછળથી માડી જાગવામા આના રતા એથોને આ મધ
 માનમ નવી લેર ગ?

મેથો તમે છે કે તેમે એકલા મહાત્મા ગાંધીને પુછ્યું -
 'આપના ભક્ષ્યા ગરુડ્યા નરજીરાનો અગર નજનંતિ' વડાછતુ ક્ષેત્ર
 ઠોડી દઈ ગામોમા જઈ મેમે અને એહુતોની મેરામા મગીમટે તો
 ન ભાનતની અમુચ મેરા મગી નહીં ગણામે ?

મહાત્મા ગાંધીએ કહ્યું કે - "મીનકુન મી-) પણ આનો
 Counsel of perfection' છે "

કલકત્તાના ચાગ પ્રમિદ રાજનંતિડ કાર્ય-તાઓને મીસ મેથોએ
 પૂછ્યું કે અગર તમે વોકો તમાગ વ્યક્તિત્વ તથા મ્વાર્યોની આધુતી
 આપી-ગામડાઓમા જઈ ભારતને અગત્ય અપાનરા માટે તેઓને
 ને જગાડનાતુ નર આદર્શ તો શુ એ આદર્શ મેરા નથી? વીશ
 રાંમા કદાચ આપ એવુ કાર્ય નાધી નવગો કે આ સમયે જે
 નજશમિને આપ કોધવી માગી રહ્યા ઠો ને આગે આપ ખુદ
 માપને આવી મગને એમનામાથી તમે કયુ, કે તમાગ વટેતુ
 િક છે, પણ ભાવેજો દગરા એ પણ દાઈ કમ નમ નથી આ
 નમપમતિ એજ એડ મુખ્ય મમ છે ત્યા મુધી રિદેલીઓને અમે
 દાખી મદાડી નમીનુ નહીં ત્યા મુધી ખીનુ કરજ યઈ નકે
 મેમ નથી

એની તમઅમ દરેક સન પાસ નવગનીજ રેલ છે એ- અમે
 િને મીસ મેથોને કહ્યું - "If I were running this coun-
 ty I would close every University to-morrow.
 It was a crime to teach them to be clerks, lawyers
 and politicians, till they had been taught to

નુધાએ થતી નથી કુટ્ટ રાજનિતીજોની દબ્બીએ આવા હવાહવા
 ઝગ લસે આવકાર દાયક દોષ, કુદરતના દફતરે તમામનો હીસાળ
 જમા લિંગા થાય છે જ્યારે પ'તુ નમશે ત્યારે રમાસ્વાદની ખખગ
 પડશે કાગલુ કુદરતની ચમ્પી દળે છે જરૂરી, પણ ઘણું ધીમું અને
 'પાણજ ઝીણું'.

શિક્ષીત વર્ગની રૂઝપીટ કરતાં કરતા મેથોનો આ ત્રીજો ભાગ
 નમામ થાય છે

—

ચતુર્થ ભાગ.

‘મધર ઇન્ડિઆ’ ના ચોથા ભાગનો આરભ મહાત્મા ગાંધીજીના નામથી શરૂ થાય છે. ભારતવર્ષના લોકો સરકારે જે મેંદડો માઇલ જમીન ‘સાવરેશન આર્મી’ ને આપી દીધી છે અને તેથી જનાવરોને-ગાયોને ચારો મળતો નથી, તે સંબંધી જે ફરી-આદ કરે છે તે સંબંધમાં મીસ મેયોનો જવાબ આપવાનો આશય છે. ૧૭ મા પ્રકરણમાં તે લખે છે કે:—“ગાય રાત્ર અગર રંદ-સર્વની પૂજ્ય માતા સમાન છે. તેને પવિત્ર ગણવામાં આવે છે ત્યારે કેઇ હિંદુ મરે ત્યારે ગાય તેની નછક હોવી જોઇએ જેથી તેની પુંઝડી આખરી શ્વાસ છોડતી વખતે તેના હાથમાં દોઈ શકે ખીજન કારણો કરતાં આ કારણથી પણ ગાયને ઘરમાં રાખવામાં આવે છે. કહેવાય છે કે કાશ્મીરના મહારાજાના મૃત્યુ સમયે ઘણી દોરીશો કરવા છતાં પણ ગાય મહારાજાના ખંડમાં ન આવી જેથી મહારાજાને હિંદવી ગાયની પાસે લઈ જવામાં આવ્યા જેથી તેની પુંઝડી પકડી રાખેલી હોય તેવી સ્થિતિમાં તેમનો દેહાંત થાય.”

મેયો લખે છે કે, ભારતમાં પ્રાતઃકાળમાં અનેક લોકો હાથમાં લોટા લઇને ગાયની પાછળ પાછળ તેનો પેશાબ એકઠો કરવા ભર્મી થયા હોય છે. આ પેશાબનું ઘણું લોકો આયમન કરે છે, તેમજ માયા પદ જાટે છે કે જેથી તેઓ પવિત્ર થઇ જાય.

not of indignation I think you will find that many of the Municipal Members are share holders in these Yards Brahmans and Hindus are also found share holders ' ”

સાક્ષીને પુછવામા આયુ કે ‘શુ આ કસાઈખાનાઓથી મ્યાનીઃ લોકોમા નહીં હીનચાન પેદા થઈ છે ખરી? સાક્ષીએ જવાબમા કહ્યું કે ‘એ ખોનનાથી દોષ ઉત્પન્ન નથી થયો, પણ લોકોનો ભાન તો અવસ્થા ઉત્પન્ન થયો છે ખરો આ કસાઈખાનાના રોગ દોડરોમા (હિઝેદારો) પુગતી સખ્યા તો મ્યુનીસીપલ સમ્યોનીજ તમને જણાશે મેર દોડરોમા રચા તો કાલેજ અને હિન્દુઓ પણ છે

બજારોપન થતા અત્યાચારનુ નર્ણન કરતા એથેક લખે છે કે - ‘કનખતાના હાનરા પુન પરથી પસાર થતી બજાર ગાડીઓને લે તમો જતા લેશો તો એ પપુ બજાર એવો તો નહીંજ દેખાય કે જેનુ પુછકુ અદરના હાડના તુગી જવાથી મચકાઈ ના મયુ દોષ બજારગાડી હાનનાગાઓ બજારોને ડગથી હાનને બદને તેનુ પુછકુ હાયમા પડી એના તો લે-થી આમગતા દોષ છે કે એ પુછકાનુ હાડકે હાડકુ અનગ થઈ જાય છે, અગર તમો લે ગાડીમા ચડી જાઓ તો બજારોને તેજ ગખના અને ઝડપથી ચના રવા માટે ગાડીવાનનો એ નવો દગ તમો લેમો પોતાના ડગથી અમર એના પગના નાખા સખન નખથી તે બજારના ટાણે લાગ પર લેગ લેગથી પ્રકાન કરતો દોષ છે જેથી બજારો જલ્દી નાનના માં છે ’

મળેના અહોરો નેનાનુ મહદ લાગ પ્રાપ્ત થયા પડી
 નેની પર થતો જુ મ જે એલે વર્ણ થો કે એ ખરેખર એદનન
 કે ગરીબ મુજા અને છતા ઉપયોગી પ્રાણીઓપર આવે અમાનુ
 વિન અત્યાચાર થતો જોઈ અતિ દર્દ થાય છે અરુર સાથે મહા
 ગી અદ્વિમારાદીઓએ આ જનાનરોપર થતા જુ મનો સવાન
 ાજી ભરી ગીને હિંદવો જોઈએ બળદ કરતા એ ઓગી અમન
 રાગા જગની અને જડખત ગાડીવાનો માટે તો કદન એવાન
 ગેતુ નથી

“દિન્દમા અને મરથાનોમા ‘ધુકકા’નો ગીરાન પ્રચલિત
 આતો ઉદ્દેશ ગાયનુ દુધ વધાવવાનો છે એના ધણા અખતરાઓ
 છે, પણ વધારે ચાનુ તો એ છે કે એ લાડી લઈ તે પર માગ
 માધવામા આવે છે અને પછી લાડીને ગાયની યોનીમા ધારી
 આડી અવળી ખુબ ધુમારવામા આવે છે, જેથી ગાયને અતિ
 મગનરા થાય છે, અને તેથી કઈક દુધ વધારે આપી દે છે
 ગાધીજીનુ મહેવુ છે કે મલકતાની જાશાગાઓમા ૧૦,૦૦૦ ગારો
 માંથી ૫૦૦૦ પર નિય આ તરેહનો અન્યાયાર થાય છે’

“ગાયપર આનાથી પણ વરાર મોગ અત્યાચારો કરામા આવે
 છે ગાયને આનાના પાડા ખવડાવવામા આવે છે, બીજુ કદ
 પણ તેને ખાવા દેવામા આવતુ નથી એને પાણી પણ પારામા
 આવતુ નથી આથી ગાયના મુનનો એ પ્રકારનો નુક બને છે જ
 ધત્રા મોતો વેચાઈ છે આ પ્રોત્તથી ગાયને એનુ મર થાય છે કે
 તે તરફીને મરી જાય છે” “ગાયના વારુને મા રામા દિન્દુઓ
 પાપ માને છે પણ એ પાપવાનો અર્થ કાવવા તેઓ નથી ઈચ્છતા
 રમા એને થો ધાડુ દુધ પીવા દે ને એમ થો દોષ છે

કે ફક્ત તેને જીવવા પુરતોજ આધાર મળે વાજરકુ દિનપ્રતિદિન કમળેર થતું જાય છે અને આખરે ટળવળીને મરી જાય છે. આ રીતે મારવામાં હિન્દુઓ પાપ નથી સમજતા! વાજરડાના મરી જવા પછી તેના ચામડામાં બુસું ભરી ચાર લાકડીઓના ટેકાથી તેને ટટાર ઉભું રાખવામાં આવે છે જેથી એને જોઈ ગાય પુરતું દુધ આપે! બેંસના પાડાને પણ ઘાસચારો ન આપતાં તડકામાં બાંધી રાખી મુકાવી નાંખવામાં આવે છે કે જેથી તે મરી જાય.”

૧૬—૨૦ માં પ્રકરણોમાં ગાયો પર થતા અન્ય અત્યાચારો સંબંધી મેથોએ લખ્યું છે કે.—“ઝાસાળાઓમાં દાનવીરો જે કંઈ આપી જાય છે તે ઝાસાળાના રખેવાળોજ ખારોખાર ખાઈ જાય છે, અને ગાયો મુકાઈ મુકાઈને એવી તો મુકાઈ બની જાય છે કે તેનાં હાડકા પાસળાં ચામડી બહાર ઉઘાડાં તરી આવે છે. ૨૦ મા પ્રકરણનું તો મથાણું પણ એણે “In the house of her friends” ‘ઝારકડાના ઘરોમાં ગાયના હાથ આ રીતે બાંધ્યું છે.’

મીસ મેથોનું મહેણું જોટનું કડનું છે, જોટનું સખ્ત છે, તેટનુંજ સત્ય છે. હિન્દુનું પણ ધન લગભગ હમુઘ મયું. ગાય-બગદોપર થતા નિર્ગુણ અત્યાચારોના રાક્ષસો દ્વારા કેઈ મુંગા પ્રાણીઓના પગેપકાગી એવીઓજ રહ્યા નથી પોકળ વાતો અને વાહીયાતી ભરેલી ‘ફકીઓ’ લઈ લઈને ફરનારા દંબી ધણાં છે—પણ ગાયના મુત્રને પવિત્ર સમજનાર દોંગી હિન્દુ તેનું લોહી રેણ ત્યાં પોતાનું લોહી ગંડવાની કદિ તપગતા કે તેવારી ખતાવનો દોતોજ નથી. તપગજ નવગણમાં ભાગ આવે ત્યાં મુઠ્ઠી ગાયના એક પરમ મુનેરજ તરીકે કંઈ કંઈ ચખાડી વાતો આજુગાજુ તો કેંકતો દોપ છે, પણ જાને કદિપણ સગી ભાંગીને એ કંડવાનો તિચાર મુદાંએ તે કરનો દોનો

નની ડાઘુનના મુમથમાન ના અમીર જેટલી ગાયતી નિમત મમજે છે અને દરેકે છે, એટલીજ જે અહીંના દરેકાતો જય જીતો સનાતન હિંદુ અને ઓગખાતો તથા ગણતો પરમ વૈશ્નવ કિમત કરે તો થઈ જાય, અહીંના ગૌરવામી, મહાગ્વામી અને શકુન્તલામીઓ પોતાના નાખેર રૂપીઆના દગનાઓ-પડવાનોના દગનાઓમા મહારી નાખવા પ્રતા આ દેગના ખુગી જઈ નાચ પામવાના લગભગ નિનારે આવી પતે તેના પશુપત્ર ખેતી અને ખેડુને સાવવી ઉમારી લેવા પાછા અત ગણા અને વર્ત્યદક્ષનાથી જે ખર્ચવાનો ઉચ નિત્ય કરે તો આગની મૂતનિયતિ મેવતી ખેતી અને ખેડાવ ખની ગએનો ખેડુ તેના ગાન દેગદાખગના દાડના પામવાને પાછા મામ લોનીથી ભરી દર્દ-દિદની નધ્યા અમાન મપાવ ખની ગએની નિગતેજ અને ગમહિન ભૂમિ માની દગના દાતાઓ મારી મારી લીની કુદગન ઉગાડે અને દિદના અવાવર મનાએના સેકેડે એકઠે બાજગી વાવટા અને મમ ધર્મના થીના કુદાઓથી લચી રટે પીગા જગનની લીની ખની ગએની મીમોમા બના અને બોગા ખેડુતોની દાડનો, હડીના, અને અગજ પુીઆના ગગડાઓથી ધુમ મચી જે પણ એ દિવસ કયા ? એ અજુકિત-ધર્મ મહાન-જેને કયાથી સુજે ? પોચા અને પટોળા નિ જે દવાનાથ-? અને એવડા પદાળા નરિગમા પચી ગએની દેવદાઝ અને અનુપા મ્યાથી પુન પાડી પકે ? કેના ગિવાન આ દેવતા દગદિઓને ગમે -દાડના નો રીક, પગ નુઝાડેના ગમે જતા પણ આનંદુ નથી-તરિ હજા !

ખાસીમમા પ્રપ્રભુમા 'નુધારાઓ' 'Reforms' પર છે એમા બારતીઓને જીવા અધિકારો આપવામા આવ્યા એનું પીજલ છે આમા પણ એક અલમધ ચુટકનુએએ દેખુ છે એ વખે છે

૩ —“ભાગતનામીઓ નાધારણ અથોમા નહિ પગતુ પાગમાર્થિ”
 અથોમા ‘સ નના ઉપામ’ છે તેઓ પોતપોતાની સાતથીનમા અને
 ઝથોગોમા તો તદ્દન ચોખ્ખી રાત રૂતા દોય એમ જણાવ છે પગતુ તોએ
 રખતે રખતે નેનામા આ યુ છે કે એમની રખજ દેખાતી સાતોમા
 પલ્લુ કેવી. એની વાતો દોર છે જેમાથી જુદોનો ઘોડોપણો અશ
 દને ઇથી જરૂરથી મળી આવે છે જ ન્યારે રાગ રાર આ વાત
 મ્હને જણાઈ ત્યારે મ્હે એ પ્રતિધ્ધ બગારીને આ અમરનાનો
 મેદ પુછ્યો,—એણે ક્યુ? ‘અગર અમે મચ્ચાઈથી પગ ચારી જમ્મએ
 તો એનુ નાપુ એમ છે કે, જે હી પગિચિનિઓમા અમે ગીએ
 ગીએ તેનો જે પડી ગએનો પ્રભાવ છે જુ મોનવાનુ મગણ એ
 છે કે સત્ય મોનનાથી થના પગિણભોથી અમે ડગિએ છીએ’ પછી
 મ્હે આ પ્રશ્ન એ યોગીને પુછ્યો તેમણે કુ કે —‘મ ન શુ
 ની / છે? લનાઈ અથવા જુગઈ એ તો સાપેરિશ સમ્મે છે ત્હમા
 મ્હાડ માપ મનેનુ દોય છે એ ત્હમાના માપને જે અનુસરે તેને
 તમે લનો દો છો, એટલે લનાઈ પેદા ગ્વા અગર ડઈ દેવુ
 પડ તો તે જુદ નથી મ્હને પોતાને તો લનાઈ-જુરાઈમા મ્હ
 નદ / દેખાતો નથી આપણામા ત્હજ ચીજ જુરી નથી હરે
 રીજ લની છે લની અગર જુરી તો નૈયન’ દોય છે’ ।મ નહિ
 આ મન્ને જણાથી ન્યારે મને મતોર ના થયો ત્યારે એ
 પુરોપીઅન પામે માગી શમસ્થા લઈ ગઈ તે ઘણા વખતથી ભાર
 તમા ન્હોતો દતો મ્હે પુછ્યુ —ભાગતનામી ઉચ્ચ ગિચિનામી
 ચિનિગો એની એની જુરી સાતો શા માટે રૂની દોય છે અને
 માથે માથે પોતાના થનની પુરી માગે એના એવા આધાર પલ્લુ શા માટે
 આપતી દોર છે કે જેની ઓગળ ગતા એનો એ પલ્લુ આધાર
 મ્હન જણાનોજ નથી’ એણે કુ —‘પરણ’ હિદુ માગે જુદ

એ ટોઠ વસ્તુજ નથી એને મન મધ્યમ માયા છે એથી પોતાના ઉદેશની સાધના અર્થે જે કાર્યપણુ જીવે જોવવા તે હવે છે તે તે જોવી શકે છે જ્યાંએ એક દિદુ પોતાના મનથી એક વાત બનાવી તે કદી ગદ્યે દોષ છે ત્યાંએ એને એટલું પણ નથી સુઝતું કે તમે એની વાતોની સત્યતા માટે કંઈ તપાસ કરવાનો પણ પ્રયત્ન કરજો.”

બાળા દિદુઓ જ એવાને કીડ નપાટે ચઢી ગયા છે—અને આ દિદુનાન કે જે એક યુગમાં કદાચ આમુએ દિદુઓનું જ દગે, પણ હાલ—(કે જે સાયેમા મેથોએ આ દીપ્તિ જોઈ ગયાં છે) જ્યાં મુશ્કેલીમાં કદાચ ઉભા નહીં ગયા નથી પણ દિદુઓથી અજાણી મુશ્કેલી જ્યાં છે, જ્યાં આ દિદુનાનના યમભગ અર્થ બાળી નીચા બાહ્યોને નો એ હવે, નુધી કયાય પણ અડી જળાનીજ નથી. અત્યાર નુધીમા તો—આજા—દિદુ—ગાય—વાજુ બળદ આવી આવી જાનની ચર્ચાઓમાં એનું મન ગમ્યુ પમ્યુ ગમ્યુ છે પણ માલ જાયા દગ્ગોની મુશ્કેલીમાં જોડાપણો જોજાનાની એજે દિદુમનજ દગી નથી કમ લયા ? એજે કંઈ ચમકાવ અનુભવો દગે ખડે ? શું કહેવાન ? બાળી આટલી બધી નજર ચુકતો નાજ થાય આમળી નહીં જેવી ચર્ચા કહે છે, પણ તદન ઓછી, ઘણીજ ઓછી, મનમ નાવવા જેટલીજ મીઠી બાપુ માટે એની તરવાર છે એથો દિદુઓને નમાયા માની એમની જાનમાં ધુમી એમના ગીતો ગાઈ ગઈ છે, પણ મીઠાભાઈઓના વગવોડે ચઢી નથી એને પત્તુ ત્યાં આ રીતએ તો સમજાવ દગે અગર સમજાવ આપવામા આવી દગે કે એમની ઠેડીમાં નાજ નથી જે ઉઠેગી મુક્યા અને કોઈ—પદાભ—નીચા કે મોપતો ધર્મધર્મની ચીટકી ગયો—તો આ ‘દિદુ ઇન્દિરાસ’ વખવાના ફવાગી હંદનીના ટોટ તો જાહ-મમા ગયા પત્તુ આખોએ

મામલોજ ખતમ મુનાફરીજ ખનામ પાછગથી તો લવે ને આખા
ને આખા લણી નાખો તેજ પાણીના ચમકારા હમેગા ઓરજ
રોય છે લુખખા-સુકા તત્વજ્ઞાન પાછગ તણાઈ જઈ તનાઈ ગએલા
મોળા અને મીઠા નિનાના નિર્માન્ય હિંદુઓના જ્યા પાણીજ મરી
ગયા છે ત્યા મેયોને બેઘડડ ગમે તે લખવાની પુરતી છુટ છે
નખો-ખાપુ-વખો તહમો લખી રહેગો એટલે અમો હુસી જઈશુ.
ગણ અમે તો 'હિંદુસુફ અને મોરા પેટવાળા' કહેનાઈએ છીએ.

‘મધર ઈન્ડીઆ મા અધર હવાનાઓ આપનાગ મીસ મેયો
ની ખુદનીજ કેટલીએ વાનો નિરાધાર છે, ત્યા ખીજના જુની
ગણાજમા તે પડી છે મહાત્માજીએ લખ્યુ છે ૩ - She has
not only taken the liberty with my writings but
she has not thought it necessary even to verify
through me certain things ascribed by her and
others to me’ અર્થાત ‘મીસ મેયો’એ રિચાર ક્યાં વગર
મ્હારા લેખોનો ઉપયોગ કરનાની છુટ લીધી છે એટલુજ નહિ પણ
એણે મ્હારા નામથી પોતે પોતાની મેજે-અગગ ખીજઓના કહેવાથી
કેવીજ વાતો એની લખી મારી છે ૩ જેની વચાર્થતા માટે મ્હને
પુછવાની પણ એને આવશ્યકતા જણાઈ નથી” આટલુજ મેયોની
નત્યતા! માટે ખસ નથી ?

આગતુ પ્રકરણ છે “Princes of India” — “ભારતના
ગન્ય નાઓ” પોતાના અમેરિકન દોસ્તની મઝ રાજ્ય અને તેના
દિવાન માથે થયેલી વાતચીત મેયો અહીં ટાકે છે - “His
Highness does not believe, “and the Dewan,” that
Briton is going to leave India But still under

this new regime of England, they may be so ill advised. So His Highness is getting his troops in shape, accumulating munitions and coining silver. And if the English do go, three months afterwards not a rupee or a virgin will be left in Bengal." "દિવાને કુતુબે મહમ્મદને એ વિવાદ નથી કે અંગ્રેજો આ દેશ ડોરી ચાલ્યા નય-પર તુ તોએ હવેના આ નવા રાજ્ય જાન્યા-મા એમને આ નવાદ વ્દાય પમદ પલ પડી જાય તો એ માટે મનાજન પોતાનું વગર તેના કરી ગયા છે-દારગોજો એટલે કરી જ્યાં હે અને ડીપીઆ બનાવી ગયાં છે. અગર હંગમેડ અહીંથી ચાલી નય તો તજ મદિના પડી જાખાએ બગાડામા એ-ગીઓ કે એકે કુવાગી હોકી બચેલી નહીં રહે "

‘મહેમુદ વગના નાનના શમ્શે જલે ખેદ મગીન પ્રમાણ ના હોય એમ એણે બનાવી રહી છે આ સિરીફ રામનમા પલ કુવાએ અન્ય શુભ ગાનઓના અબીવાગી કુલદો પ્રનથી રહે કયા અગન આ છે? એ—

"Our treaties are with the Crown of England," one of them said to me, "the Princes of India made no treaty with a Government that included Bengal Babus. We shall never deal with this new lot of Jacks-in-office. While the Britain stays, Britain will send us English gentlemen to speak for the King Emperor, and all will be as it should be between friends. If Britain

leave, we the princes will know, how to straighten out India, even as princes should”
 “એક રાજાએ મેથાને કહ્યું—“અમારી સન્ધીઓ ઇંગ્લેન્ડની માથે છે ભારતના રાજ્યકર્તાઓએ કોઈ એવી રાજ્યચત્તા (ગવર્નમેન્ટ) સાથે સન્ધી કરી નથી કે જેમા “બંગાલી બાબુઓજ” ભરેલા હોય આ નોકરી હુદનારાઓ જોડે અમે કોઈ જાતનો વ્યવહાર કરી નહીં રાખીશું જ્યાં સુધી ખ્રિસ્ત ભારતમા છે ત્યાં સુધી તો તે સમ્રાટના પ્રતિનિધીઓ મોકલવતુંજ રહેશે, અને અમારો તથા તેમનો ભાઈચારો જગવાઈ રહેશે અગર ખ્રિસ્ત ચાલી જશે તો હિન્દુસ્તાનીઓને કેમ સીધા કરવા તે ગળ લોડ સાગી રીતે જશે છે ’

મેથો આગળ લખે છે કે “Then I recall a little party given in Delhi by an Indian friend in order that I might privately hear the opinions of certain Home Rule Politicians. They had spoken at length on the coming of expulsion of Britons from India and on the future in which they, themselves will rule the land. ‘And what’ I asked is your plan for the princes? ‘We shall drive them out,’ exclaimed one with conviction. And all the rest nodded assent.”

ઉપર વાતો સાબળ્યા પછી મ્હને યાદ છે કે દિલ્હીના એ-ભાગતીય મીત્રે એક પાર્ટીમા મને આમ ત્રી જેથી હું એકાતમા અહીંના ‘ટોમરોવ’ની વાતો સાબળી શકું જ્યારે ‘પરશા નખત

મુઠ્ઠી એ લોકો અંગ્રેજોને ભારતવર્ષમાંથી હાંટી કઢાવવા તથા ખુદ પોતે આ દેશ પર શાસન કરવા સ્વપ્નથી બોલી સુણ્યા, ત્યાર પછી નેહ પુછ્યું કે:-“ભારતના રાજ્યોને સુધારી ઠેકાણે લાવવા આપે નું નફાખીંગ થોડું રાંખી છે? એમાંના એકે દૃઢ નિર્વામયી કંઈ” ૩ અને એમને હાંટી કઢાડીયું, અને આ વાતને ખીન્નજોએ માયું દવાની ટેકા આપો.”

હાહાહા હાથે છે કે આ બાબતની તપાસ કરતાં માનુષ પડ્યું છે કે મીસ મેથોના આ મિત્ર કે જોડે એને પાર્ટી આપી હતી તેઓ એમોગિએટ્સ પ્રેમવાળા કે. સી. રોય હતા મી. કે. સી. રોય તથા એમની પત્નિ, એમ બન્નેનું કહેવું છે કે એ પાર્ટીમાં તેઓ બન્ને ઉપરાંત એમોગિએટ્સ પ્રેમતા મી. સેન પણ હતા. તે શિવાય બહારની કોઈ પણ અકિન હાજર ન હતી અને જો વાત મેથોએ લખી છે એવી કોઈ પણ વાત ચીન ત્યાં થઈ નહોતી. અને આ વાત તો મોઢે ઉતરે એવી જાણતી પણ નથી એક સુખને ત્યાં ભારતના દોઝ રૂપરો-સ્વગાહરો બેગા થાય અને મીસ મેથોની હાજરીમાં સ્વગાહની, બીન જરૂરી અને અબુગ્રાહતી વાતો હાકે, અને વળી મેથો તેને પુઝે મુઠ્ઠાં કે નમે ગાનઓ માટે શું મજીમ ધરી છે? અને આ શ્રેણી તેઓને મીઠાની દેવાની ખુશી ગયાં કરે એ તદનજ અમંભરિત છે આ તો કયાં બને કે આનું કોઈ મુજબ થઈ શકે દોષ કે જે આવી ઉચવપાધવની અવ-ધાઓ કરતું દોષ અને એના એક ગ્રાન મન્ય તરીકે જે મેથોને એમના નમૂની ખીલાગવામાં આવી દોષ-અગર ને એમના બેઠાની મરિયતો મયા પછી મેથો જે એમનું એક અંગ બની ગયો દોષ તેજ આનું બની ગયો. ગરહાહરો જેવી દેખતી જવાબદાર

અગ્નિઓ આની બેડુદી ચચા હો એમ સમન્વયવાની નિયતિ ઉભી હતી એ પણ એક જોખમદાર જામ કહેવાય

૨૪ મા પ્રકરણમાં હિંદુ મુસવમાનોના ઝગડા સખધી લખ્યું છે — “અગત્યનો સરેજો છેક મથબાર કામ મુધી મોપવાઓને પટોવાડવામાં આવ્યો મોપવાઓ ધર્માંધ મુસવમાન હતા ન્વરા લ્યનો અર્થ એમને મન તો જેમાં એક પણ મુર્તિ ના હોય એવું ‘મુસ્લિમ રાજ્ય’ હતું જે માધનો મળ્યા તે ભેગા કરી મોપવાઓ ૨૦ મી ઓગસ્ટ ૧૯૦૧ ના રોજ હિંદુઓ પર તુડી પડ્યા કાફોને મુસવમાન બનાવી દેવા એ એમને મન અગત્ય હતું આ ભયકર ઉપદ્રવમાં તણુ હજાર મોપવાઓ માર્યા ગયા અને ઘણા બાળકો ક્રેટવાઓ હિંદુઓ ચમડાએ પટોચી ગયા છ છ મહિના મુધી મગમરી લશ્કરે પડી રહ્યા-મોપવાઓએ જે કાંઈ પણ હિંદુને મળે એનો ‘ખતનો’ કરી નાખ્યો એમના લોહીમાં વિષ સમાવી દેવામાં આવ્યો એ લોકો એવીજ અવસ્થામાં આખા મદ્રાસમાં ફરી ગયા હતા, અને પોતાના સહધર્મીઓને એ રીતે ખતાની રહ્યા હતા કે અગર જો અગત્ય મળી ગયું તો તમારી પણ અમાગ જેની આવીજ દુર્દશા થશે”

એક અમેરિકન કે જેણે આ જિલ્લા મિલિતસ દસ્ય જોયું હતું તેણે મેથોને કહ્યું — “I saw them in village after village through the south and the coast of Madras Presidency. They had been circumcised by a peculiarly painful method, and now, in many cases, were suffering torture from blood poisoning. They were proclaiming their miseries and calling on all

their gods to curse Swaraj and to keep the British in the land. 'Behold our miserable bodies! We are defiled, out casted, unclean, and all because of the serpents who crept among us with their poison of Swaraj. Once let the British leave the land and the shame that has befallen us will assuredly befall you also, Hindus man and woman, every one.' The terrors of hell were literally upon them."

" મહે તેમને એક ગામથી બીજા ગામ, દક્ષિણથી પૂર્વ—એમ આખા મદ્રાસ પ્રાંતમાં ફરવાના બેધા અને દર્દપૂર્ણ ગીતે અંગત તરેહથી તેમની 'સુન્નત' કરનામાં આવેલી હતી, અને આમ અને એના ગરિમા વિષે અમાર થવાની અમલ વેદનાથી તેઓ તરફડતા હતા તેઓ પોતાના દુખના પોઝારો ની રચના હતા, અને પોત પોતાના દેસતાઓની આરાધના કરતા કરતા 'અવગળ્ય' ને ત્રાપી ગયા હતા તેઓ વધી ગયા હતા કે —'અમારા ગરિમની દુર્દશા જુઓ! અમે યોગ અપમાનિત થયા, વર્ણુ વિનાના અગૃહ્ય બની ગયા—કાગળ કેવળ એટલું જ કે જે સાંપો પોતાના 'અવગળ્ય'ને એ નઈ અમારામાં જુમી ગયા હતા તેનું જ આ પરિણામ એ વખત ને અંગ્રેજો આ ભુમિને ડાઘી ચાલી જાય તે જે બેઠા જતી આજ કમારી થઈ છે તેની હરેકે કિદુ-સ્ત્રી-પુત્રની થશે " "ખરેખર તેઓ નર્સવાતનાઓ બોગરી ગયા હતા"

ખરેખર કુર પિતાની મોપનાઓએ આંદોના હયા-તે જતાં પાદ આવી જાય છે ત્યારે દર્દ અને ગુનાથી માત્ર છુટ થઈ જાય

હે કશાનું હિંદુઓની અનંત સંખ્યા આ સંસ્કૃતિના હુમલો નાજ
અટકાવી શકી અને તુરંત પેટા માફક નાશભાગ ડગનારા આ
બનગમન હિંદુઓ એકાદ અને ડગપીણ રીતે ગેરમાઈ મુઝ્યા આ
પિનાચોને પોનાના પશુપણાની તૃપ્તિ અર્થે નિર્માય નિગધાગ
શ્રીઓટપી ઇન્દ્રીન જોગક મળી ગયો-અને એનો એ ચક્રાગોએ
સોગ દુરપયોગ કર્યો-તેમનાજ કંઠે મીઓની સ્વપ્નમા શ્રીઓની લક્ષ્મી
અનિ અન્યાયાગપુર્વક છીન લિપ્ત કરી નાખવામા આવી તેમના
ગર્ભો કોડી નાખવામા આવ્યા તેમની પોનીઓ ચીંગી નાખવામા
આવી-ખાગધના મગ્નદા તેમનીજ નજર નામે છુદી નાખવામા
આવ્યા તેમના પુરોના ગર્ભાવી કુવાઓ ભરી દેવામા આવ્યા
નુધરેની નાજ્ય વ્યવસ્થા વચ્ચે વગમેના આ અત્યંત દારણ અને મોગ
અમાનુષિક હયાદાગુ દોગ પ્રાયશ્ચિત ન તો હિંદુઓએ પુર કયુ
કે ન તો મુમયમાનોએ એનો પુગે પગાવો કર્યો અફસોસ!

હિંદુ મુન્નીમ નમસ્કા પણ આ દેશનો એક ધોન ચીંતાજનક
વિષય છે. ન હદગ ત્રી મહામુદ ગીઝની અને મહામુદ
ચોરીથી તે આજ નુધી હિંદુ મુન્નીમો આ દેશની આખો હવા
સચ્ચે ડાળ્યા-પામે પામે ન્યા-અને ખુબ ધગાધ ધગાધને વડયા,
ગ્ના હજુએ પાન નથી આવ્યો હોવાનાઈ ગમેથી ચીણગારીઓ
મોર્ક દેશી કુદવી મળગી ઉઠે છે અને ગાગ જેવા સ્વભાવની
મન્નીમ કામમા એ ભડકા રૂપે કેવાઈ વલય છે એમાન હિંદુઓ
માર ખાય જે-ઉમા થાય છે અને અતિ ત્રિપુન સંખ્યા બળના
કાનહો ન્યાગે જોઈએ ત્યાગે 'મમયાબધે જીવના' વણાય છે
નાજને ગ્રાહ દિવસ પણ આ કોરો મમાધાની પુર્વકે ન્યા મુધી
નાદિ ઉઠવાને ન્યા મુધી 'મયુક્ત મંપીત સ્વચ્ચય' જરૂરી

અસાધ્ય / ૧૯૭૧ ૧ મુખ્ય ગેમ હ હમેશા / જે આમ અથડાયા
ગા તા ત્રી- ડેમના પાસા ધણા ઉડા અને મજામુત ખની ગલો
અન પડી ઉખેલા તો ન પપ હનાનનાએ મુકેન નહિ પ ।
અશક્ય ખની જો

મિન્દો મોર્ની મુધા ઝોના વર્ણનમા લોડ^૬ મોર્નિએ મોતાના
રીકલેક્શન સ (Recollections) મા મી મિન્દો નખેની
એ ચીરી જે જેમા એ લખે છે કે - 'You started the
Muslim here । ધનનાન સ્વરૂપ એ છે કે મુસાગઝોની વોરપા
૧ના પટેના મિન્દોએ થોડા મચનમાનોને ઝોનાની મ્યુ કે તમે
તમારી જાતિને માટે જાતિ-જન-પ્રતિનિધિત્વ (Communal
representation) માગે, તમને નેતે આપવામા આવે તારથી
દિ હુ-મુસ્લિમોનો ધાર્મિક ઝવેગ આગળ વધીને ગર્જિય ક્ષેત્રમા પણ
ધુમી ગયો અને ભાગતની એ જાતિના મડગોના વાતાવરણને હા
અને મનહની ખદમોથી ભરી મુ યુ પ્રમાદને થઈ એમને જા ।
અને સખત જામ્યો છે કે એ ઉખેલી સ્વ-જ થતા વખત લાગશે-
આ દેશને પોતાનું 'માદગ વતન સમજ દિન્દુ મુસ્લિમો-જ
ભણેના કે શુ શુડાઓ લાઈનારાથી હાથ મિનારી લે અને આગળ
વેવે તો મુજ અશ નથી મુજ અસાધ્ય નથી દિન્દુ મુસ
લમાન પોતપોતાને દિન્દુ-મુસનમાન માનવાને ખદને 'દિ હુસ્તાની
(હિન્દી) કે 'ભારતીય' માને માનવાની લાગણી ભરી મદઆન
પરે તો આ આખોએ ઝવેગ મગી જાય

મોપડાઓએ જે દિન્દુઓને અત્યાચારથી વગના આ હતા તેમની
મુશ્કિલી ચર્ચા એથોએ આ મુજબ મગી છે - 'શુધ્ધિ માટે બ્રાહ્મણ
લોક પ્રતે ચર્ચિત દી ડા ૧૦૦ થી ૧૧૦ માગના હતા આ

શુદ્ધિ ગિનાય એ જીયાનઝોની 'મુક્તિ' પણ થઈ તેમ નહોતી અને આ શુદ્ધિ પણ મિચીન ચીજ હતી એમા આખ-નાન-નાન-મો વજેને પ્રથમ ગાયના લીના ગણથી ભરી દેનામા આવતુ હતુ, પછી એને ગોમુનથી ધોનામા આવતુ હતુ-પછી આ ગીતે શુદ્ધ થયેનાઝોને ઘી-દૂધ અને દહીં ખનરાવનામા આવતુ હતુ-આમ તો આ મન્દગ તદન ગીધા અને મગજ જણાય છે-પણ ધાર્મિક ડાનુન મુજબ બ્રાહ્મણ તેને વેદમત્રથી મિધી પુર્વક કરી શકે છે પણ બ્રાહ્મણો તો પોતાના મતેનતાણાની એવી મોની દક્ષિણ-દિશત માગી ગયા હતા કે જે બધા આપી શકે તેમ ન હોતુ આ લોકોની આની અવગ્યા જ્ઞેર્ધ મિગિશ નાશીમશેએ પહેલીજ વાર ધર્મમા હસ્તાક્ષેપ ર્યો, અને બ્રાહ્મણોને ત્યુ કે આટલા બધા વેદો શુદ્ધિ માટે એકમા થઈ રહ્યા છે તો મખ્યાનો નિચાગ કરીને દરેક વ્યક્તિ દીર ડા ૨૦) ર્યો અને શુદ્ધિ કરે."

આ પછી એવોએ ૪ થી ફેબ્રુઆરી ૧૯૦૧ ની ચૌરીચોરાની યુદ્ધનાનો ઉલ્લેખ ર્યો છે -"અયસેરે તથા ગામના લોકો મળી નગભગ ૩૦૦૦ હજાર માણુઓએ પોનીમ ઝેશનને ચારે માણુથી પેગી લીધુ, અને થોડાંને ગોળીવી મારી નાખ્યા બાકીનાને ધાનન કરી-એકઁ' ર્યો અને એમને તેન જીની જીવતાજ બાગી મૃત્યા પોનીમ-ઝેશન પર મુખ્યત્વે હિંદુઓજ સરકારી નોકર હતા આવુ કુઝ અને કાયગનાપુર્ણ કાર્ હિંદુઓએ હિંદુઓ પ્રત્યેજ ર્યુ."

એવો વખે છે કે, ૧૯૧૮ મા નાયવપુરમા એક નોગીમ લાગેની હતી જે 'Disorders Enquiry Committee,' ના રિપોર્ટમા આપનામા આની છે ને નોગીમ આની હતી -"Blessed

be Mahatma Gandhi. We are sons of India
 Gandhi. We the Indians will fight to do the rest
 you. What time are you waiting for now?
 There are many ladies here to dishonour. Go all
 around India clear the country of the Indians.
 એવું કે માત્રા ગાંધીની જે હમે ભાવના ત્રોતીએ
 ગાંધી હમા તમારી પાળ મલકુધીતરી. હમે નિવાનની
 વા ઉત્તર અદી અહીં તરી કે વા માટે પુતી નખ્યામા ત્રીએ
 ત્રીએ ત કે કુતી વગેરે એને નેમને નહીં ગ

“અમને પણ આ મુદ્દા ‘પાક’ મા’ જે નિમાજ પઢવા પુગ્ની
 જા મળે તો મહા રૂપા થાય મુનિગીપાનીગીએ એક મુદ્દા જગા
 મુસવમાનો માટે પણ ‘પાક’ મા કહાડી આપી લગલગ આ
 વાં મુધી હિન્દુ-મુસવમાન પોતપોતાની જગામા પુગ્ન-નિમાજ
 રહી સનાદ ગાતિથી કગના રહ્યા એટલામા ભાન્તને નવા મુધા
 નએ મોપનામા આપ્યા અને એનું પરિણામ પણ તરતજ આવ્યું
 હિન્દુ-મુસવમાનોનો પગપગ વિરોધ વધી ગયો લખતો મુસવ
 માની ગહેરો રોવાથી મુસવમાનો, અને હિન્દુઓ વડુ સખ્યામા
 પાવાની હિન્દુઓ પોતપોતામા સગવડ કરવા લાગ્યા-અને પોત
 પોતાની સત્તા ખતાવવા લાગ્યા પ્રતિદિન સધ્યા કાળે ‘પાક’ ના
 એ નાના મદિરમા એકઠા થઈને હિન્દુઓ શોરખકોર કરવા લાગ્યા
 સાયગાનો વખત મુસવમાનોની નિમાજનો વખત હોય છે આઠ
 વાં મુધી મુસવમાનોએ ત્યા પોતાની નિમાજ પઢી હતી આથી
 નેઓએ જણાવ્યું કે હિન્દુઓએ મદિરમા એકઠા થવા માટે નિમા-
 જના વખત કરતા કોઈ અનગ વખત નક્કી કરવો જોઈએ
 હિન્દુઓએ આ ન ગણ્યાયું, મુસવમાનોને કોઈ ચડ્યો ખસ પરિણામ
 એ આવ્યું કે ખન્ને પક્ષના ઝુંડના ઝુંડ લાગીઓ લઈ લઈને એકજ
 સમયે ‘પાક’ મા એકઠા થયા કે જેથી તેઓ પોત પોતાનો હિસાબ
 નક્કી કરી લે જખરજખત તોફાન-મુદ્દ થયું અને એમા મુસવમા
 નોએ હિન્દુઓને નસાડી મુક્યા ”

અમે ખુદજ કુસખી હોવાના કારણે મરકારના આવા પ્રકરણો
 પરના આખ મીચામણા ખાદ કરતા એઓની મુસવમાનો પ્રત્યેની
 ભકિત ખરેખર કઈ ઓર છે દશમા આ હિન્દુઓ એના અનુ-
 ભવના મગવાળે નામદ નક્કી થયા છે-પણ મુસવમાનો સખધી
 કોઈ પણ જગાએ કાઈ પણ દસારો કગવાની કાગજ તો રીક, પણ

એલે દ્વિમત સુદ્ધા કરી નથી, અને જે ૫ પણ દ્વિમત ગોળે
જાતી પર હાથ રાખીને કરી છે તે એના મા ન્થ મા પ્રશ્નમા
વે આવે છે

એનું મથાણુ એલે 'Sons of the Prophet' 'પયગબગની
ઓલાદ' એમ રાખ્યું છે પણ પયગબગની આ પેદાગની આખમા
આગળા ધાનતા એથોએ આયમ ખાધા છે નિદુઓની ઉપ નામદાર
સુધીની વાતો એલે ફેદી નેઈ છે, પણ પરમબરના પુત્રોના મનિ
દાસ અને રિવાજોનું પૃથકરણ તો શુ પણ અણસારા નદખોએ
પરવા છગર ચનારી નથી નતિ એને એ છેડતીની દ્વિમત બદાખ
મમજાઇ હજો-યા તો બાકે મીરા હાદઓનો અનુભવ એને દિનપત્રી
નાગ્યો હશે ખીનાગ દિદુઓ હજો ખામનમા મનનીમજા ગહવાના

૬૫ મા પ્રશ્નનું મથાણુ લી આપે , / એલે એમા
શુ લખ્યું હશે એના ગોળ ગોળ અને ખુનામદી અર્ધદિન પીનજ
પર પિષ્ટ પેણુ -૨૩૦ નર્થ મમજા એ ૧૩ પ્રશ્ન આપેથીજ
૧૫ ચર્ચા શિવાય ૫૩ ૨૧ ૨૦ માન છુ

૨૬ મા પ્રશ્નમા અનાએનું સર્વન છે મથાણુ 'The
Holy city' 'પવિત્ર ગાદે' એમ ૭ ગમાજગ માટે દિદુઓની
માન્યતા મબધી તે નજે છે કે -"It lies not in the power
of man to pollute the Ganges and fill it with
water takes the holiness out"

"ગગાને અપરિત કરવી એ તો મનુષ્ય-નફિની મદારની રાત
છે, અને ગગાજગને ગાગરાધી તો એનું મદા મ્ય નીમજા ૧૫ છે

પડી લખ્યું છે કે — "Again, whoever dies in Benares, goes straight to heaven. Therefore endless sick, hopeless of cure, come here to breathe their last, if possible, on the bank of the river with their feet in the flood."

"બનારસમાં જે ગ્રાહ્યજન મરે છે એ મીઠાજ સ્વર્ગમાં જાય. એની હિંદુઓની માન્યતા દોરાથી અનંત રાગીઓ, જેઓને નારા થવાની કંઈજ આશા ન હોય એવાઓ કૃત મરવા માટેજ અહીં આવી પહોંચે છે, અને ગગાના કીનારાના બહેનમાં બની રોકે તો પગે પાણીમાં નાખીને પડી ગયે છે કે જેથી તેઓ એ ત્રિનિમાજ મરી ને. "

એક દેવ આદિસર સાથે મેં એ સમયાન ઘાટ પર ગઈ ત્યાં એક ઠંડી પડેલી ચિતાની રાખમાં કુતરાઓ કંઈક મુઘતા હતા. મેં એ લખે છે કે — "See those dogs nosing among the ash. Their one has found a piece", said I to the doctor, as we stood looking on.

'Yes,' he answered 'That happens often enough. For they burn bodies here sometimes rather in completely, at all hours of day and night. Still if the dog had not got that bit it would simply have got into the river, to float down among the bathers. As the dead babies do, in any case. No Hindu burns an infant. They merely toss them into the stream.'

કુધી ચાલે એટલા જથોમા ધડાઓમા ભગી ભરીને પોતા માથે
વહ જાય છે ”

એક દિવ્દુ ડેક્ટરે બનારસનું વર્ણન એવાને કરી બતાવેલું
તે મુજબ તે લખે છે કે — ‘The temples of Benares
are as evil as the ooze of the river banks. I invol-
untarily went within them to the point where one is
obliged to take off one's shoes, because of sanctity.
Beyond lay the stink, rising out of mud, decay-
ing food and human filth. I would not walk in
it I should — no! But hundreds of thousands do take
off their shoes, walk in, worship, walk out, put
back their shoes upon their unwashed feet.’
‘બનારસના મંદિરો પણ નદિના કિનારા જેટલાજ ગદા છે હું
પોતે અંદર જોડા ઉતારવાની જગા સુધી ગયો હતો, સામે મંદિર છે
ચારે બાજુ કચડ, સડી ગયેલું ધાન તથા વિષ્ટા પડેલી હતી
હું છેક અંદર ના ગયો મને થયું કે ‘અસ’, પરંતુ સંકડો ત્યા
જોડા ઉતારી અંદર જાય છે, પુજા કરે છે, ને એવાજ પાછા
બહાર આવી પગ ધોયા શિરાયજ જોડા પહેરી પહેરીને ચાલવા
મંડે છે ”

બનારસનું વર્ણન કરતા લખ્યું છે — “Close upon plat-
forms, on both sides of the road, runs an open
gutter about a foot wide. Heaped on the
slabs of the wooden platform, just escaping the
gutter, are masses of fried fish, rice cakes, cook-

ed curry sticks, sweetmeats and other foods for sale. All the food heaps lie exposed to every sort of accident while flies dirty hands, the noise of the dog, cows, bulls and sheep and rats constantly add their contributions.

નવી બને આ બુએ કુ પાણી ઉપાગી ગધાની મળતી હોય છે જેની અરોબડ કુ તો અને લાખાના ખાખા ગોશ્વેના હોય છે મળવી મેજેજ દુઝ આવેના આ પાણીઆઓ પતેરી માઠની ચોખાની રોમી, દાગ ચીમણી મીઠાઈ અને અન્ય ખાદ્ય પદાર્થો વેચના મારે રાખવામા આવ્યા હોય છે આની નીતેના ભગે ભગા ઉપા પના રહે છે, અને ઉડતી માખીઓ ગદા તથા ફતરાઓના મોખા માન બમદ બકરી ઉઢરો બધાજ વખત વખત આની ચરબરા ખરતા હોય છે ।

પરી નખ્યુ છે — And you must be careful in walking not to brush against the wall for the latrines of the upper stories and the roofs drain down the outside of the houses either in leaking pipes or else from small vent holes in the walls dripping and streaming into the gutter slow streams that put clean the fried fish and the lollypops.

ચાવતી વખતે નાવધા । નુજ નેએ ૨ જેથી માર વિવાનને બુનેચુકે પણ બગી ન ત્યાં મારણ કેઉપગના મજનાઓના મજગઓના નગને રીમે અથવા વિવાનજ ફાટેની મેવાના મગબધી

તમામ ગદ્યી શ્લોકો ગ્રાહ્યને મગ્નની મ્હાત્તી દિનાનો પ-
ત્રમેની દોર છે, અને એનું ગદ્ય પાણી ગ્વળી ગ્વળી નીચે પડે-
ની માગ્નીઓ સિંગેને વોનુ દોર છે

૧૧ પ્રશ્નમા / એવોએ મહાત્મા ગાધીજીના મ્હોન
ગવણુ યુ છે — દક્ષિણ નરક જેનામા આ યુ છે ૨ નેત્રી
ગનીઓ તથા બળગેને ગદ્ય બનારી મુ ગામા દજ મગ્ની થી
ગવણતા પ્રાત ૧૧મા ગનીઓમાજ લોગની દારની હાગ એવા ૨
૧૬ મમે ઉધાડી રીતે ગતી દોર છે (ગાદ્ય નેલાબ વિગેરે)
ને દેખી ધર્મ આરા માલસને તા ત્રાથી પમાગ થનુ પણ વણ
મરેન થમ પડે બગાનમા પણ લગલગ આવોજ હાન છે એ ૨
૧૧ગાવમા ગાડે ફરી નેત્રી હાથપગ ધુએ છે, એમાજ નેત્રી પાણી પીએ
મને એમાથીજ નગ ઉપમેગન પાણી પણ નર્મ જવામા આવે છે

આ બની એની માનતો એવો વર્તી છે ૨ નિષ્પત્તિપાત ૧૪
મરખગ એકે એક વાચનાને હિદની આની મેદાન હાનન માગે
ગમગીની ઉપના વિના ના ૨ રહે રાજનૈતિ ગમની સમન
ને આમાથી બાદ રવામા આવે તો આ પુત્રમા આની નમાર્ધ
ત્તી કેની નસ્તુરિયતિઓ મન નથી ગુ ૧

આ અધ્યાયનો અત આવો છે — અગ્રે રીખનુ એન
મરેન નવી જેટલુ નતિ-વલાવો, આદનો નુધારનાનુ મરેન છે
લાગતનામા એવા પણ માણે મળને ૨ જેઓ અગ્રેનેને પણ
નાન રી નાખે એની ઉચ્ચ અગ્રેજ લાપા મોનતા દગે, અને
જેઓનો પોશા પણ પગથી માથા નુધી મિનકુન અગ્રેનેની
માફુજ હશે ગતા એ એના ગામના નનની દો ૨ જેમા પુવો

“જ્યારે સુધગેવા જગતને હિંદની ખરી લાક્ષણિક સમજાને ત્યાં
તમામ સુધગેવી પ્રજાઓ ‘શુદ્ધ સધ’ પામે તિ દુસ્તાનથી પોતપોતાને
ખચાવવા માટે માગણીઓ કરશે”

આ પણ એક અમેરિકન લેખક છે ને! સિક્કિલીસ જ્યાં
મહા રોગો-તો દરિઆપાગની ઘોળી પ્રજાઓમાંથી આ દેગમા ઉતરી
આની-પસરી ગયા-હતા ભાગત વર્ષથી અલડાઈ જવા જેવી આવી
નાજીકાઈ? મનુષ્યો?

સંસ્કૃત એ ધણીજ બુની લાખા છે-તમામ લાખાઓની માતા
નમાન છે મનુષ્યમાં ‘ફિરંગ રોગ’ (ફિરંગીઓની ખીમારી)
નામનું મહા દર્દ આવેખવામા આવ્યું છે ‘સાવ પ્રકાશ’મા
વખ્યું છે કે —

ગન્ધ રોગ ફિરંગાડ્યેં જાયતે દેહિના ધ્રુવમ ।

ફિરંગિણોડદગ સંગર્ગાત્ફિરંગિણ્યા પ્રવેગત ॥

અર્થાત, ‘આ ગન્ધ રોગ, ફિરંગી મનુષ્યોના સસર્ગથી અને
ફિરંગ દેશની સ્ત્રીઓના પ્રસંગથી થાય છે” ‘ઝૈન સાઈકલો
પીડિઆ મેડીકા’ મા સિક્કિલીસના વિષયમા લખ્યું છે -
યુરોપમા ૪ મ ૧૪૯૮ મા આ રોગ કોલમ્બના નાવિકો
અમેરિકાથી લાવ્યા અને આખા યુરોપમા એને ફેલાવી દીધો
આને તો આ મિથિતિ છે કે જ્યાં જ્યાં યુરોપીઅન લોકો જાય છે
ત્યાં ત્યાં ‘સિક્કિલીસ’ પણ પહોંચાડી દે છે ત્યારેજ મી. હેવી-
લોન્ડહલિસે ‘સિવિલીઝેશન’ ને ‘સિક્કિલીઝેશન’નું નામ આપ્યું
છે ‘લીગ ઓફ નેશન્સ’ને હવે કોનાથી અને સાથી એવવાનું છે
જે સમન્વયનું લજી શુ જરૂરી છે?

‘ચરક’ ‘મુશ્ત’ માં બિદિલીમ, પેગ, ઇન્ફ્યુએન્ઝા, વોર્ રીસ, સ્કાર્લેટ ફેવર (Scarlet Fever) આવી ખીમારીઓના નામ મુખ્યત્વે કાંઈ જગ્યાએ જણાતા નથી. આ ખીમારીઓ ધ્યાથી આવી એની ઉડાણ ને એથી તપાસવાની તકનીક એને તો પેલી દરખાસ્તની હકીકત તેના મિત્ર સાથે તે પાઠી. એથી એને ન માણી દરે તો

ભુત પ્રેતના નબધમા તે વખે છે — “જીવાની અધાથી ઉચ્ચ ટિથનીવાળી બી, બાઈ ડોક્ટરને કહે છે કે ‘હું તમને મા માંદે મદારી છું ખતાવું ? હા’ તો નીચે પેટમાં કાંઈ જગ્યાએ છે મદાય ને હું મો ઉવાડું તો વળી કંઈ ખીજ ખનખ ખનખાઓ-ઉપાધીઓ બહુ ધુમી જશે’ જીનાનો જમીનદાર પોતાના હમ દિવસના ખરચાથી થોડેકજ દુર (જ્યાથી પછે ના વાગી શકે એટલે છેટે) મોટો વાદળે બાધી ગમે છે અને પછી એ વાદળને મુખ ખીજવે છે જેથી ને દાનીઆ પીમે અને એ જોતા ખરચાને મનાવવાવાળું ભુત બાની જાય જ્યારે ઉચ્ચ ટિથનિના યોગીનીજ ન્યા આવી અવન્યા છે ત્યાં મામડાઓમાં વચના મરિમો માટે તો કંઈ જાતની આગા ગખરી ?”

પરંતુ આ ભુત-પ્રેત થીના તો યુરોપમાં દિદ દરખા પછી વંડે આવી ગઈ છે લાંડનના ધૈગાનિક ‘ઓફિસર્ વિસિયમ ક્લકમ’ ભુતને તથા જીનેને માનવાળા હતા બાવા ભુત-પ્રેત વાદિઓએ તો યુરોપમાં એક મેઆયની કાયમ માટે બનારી દીધી છે, જેનું નામ ‘Society for Psychical Research’ ગખ્યું છે યુરોપમાંની થિઓએફિકલ મેઆયરીના વગબગ તમામ નનો ભુત-પ્રેતમાં માનનાર કે કહેવાની મનવચ એ છે કે જેમ બાગુનના આ જાનના

‘દેમોથી પીડાય કે, તેમ મેથોના દેન પણ એટલોજ આમા નેમજ
આથી ખીજ દુઃખીએ આમનોમા મ કોવાએયોજ છે

આ પરીતુ એક જુદુજ પ્રકરણ ‘Quick Whom We
Know’-‘નીમ-હકીમ’-આ નામથી વખાયુ છે એની ગરુમાન
આમ છે -“કાલ્લોની એક દેવન છે કે ચાવનાથી જેસવુ લનુ,
જેસરા કગતા નુવુ લન મુનાથી ઉ નુ લન અને માથી લનુ
તો કે-મરી જનું!”

વળી ‘મુશ્ત’ ની મરકરી મગામા આરી છે આની ગીતે-
‘મુશ્ત’મા વખે છે કે ખીમાગ બાદખીના દુતનો (માદગીના ખખ
દહેના આવનાર માણસનો) -હેગે, એનાં રપડા, એની વાતચીત,
એ વખતે ચાવતી હવાની ગતી નીજે જોઇને રી મકાય છે
ખીમાગ બચગે કે મરગે!!!’

વગર અને મુશ્તની ચિવિલ્લા મખધી વખયુ છે -એક વેધ
આયુવેદિક પુસ્તક આમે નખીને એક ઓપરેશન કરવુ શરૂ કર્યું
ખીમારને નીચે દખારીને, મૂર્ગની દના મુધાડયા વિનાજ એક
ચીન મુખી દીધો ચાકુ બદલ ખુપી ગયો, અને મીમાગ ઉછળી
પડયો એની નસો, પેટ, આતરડા, ખવુજ રપાત ગયુ મીમારને
પામેની ડિસ્પેન્સરીમા લઈ જવામા આવ્યો ત્યાં એક મામુથી
હિદુસ્તાની ડોક્ટર હતો એ આ ખીમારની આરી બચકર હાનત
જોઈ ગલરાઈ ગયો, અને એણે કહ્યું કે તો ફાડા પુલ્કરીઓનાજ
દનાજ કંઈ છુ આને તો તમે કોઈ મોગી હોમ્પીટલમા લઈ જાઓ
હોમ્પીટલમા પલોચતા પહેલા તો તે ખીચાગે ખીમા મુજી ગયો’

આવો નામ હામ વિનાનો અવેનટપ્પુ, લેલાનુ દાખવો દાખ
નુ મેથો આ દેગના મહાન વેદિક મેથો ચરક અને મુશ્તનો

કેપાનના નવા મંલે ડાનુ ? ચર અને નુશ્વતના પુર્ણ પ્રતાપથી
 ના આ નીખેતુ દેખાતુ યુરોપ વૈદિક જ્ઞાનમા નામાડિત બન્ય
 , એ બુદ્ધી નવા મુધીની એવો ઘણતા કહે કે શું ? મગમના
 એ બન પર્વ ગમન લોડ એમ્પથિલે હતુ હતુ . "I am
 not sure whether it is generally known that the
 science of medicine originated in India but this
 is the case, and the science was first exported
 from India to Arabia and thence to Europe"
 એવે . "ન હી ન-તો નથી . એમ કહાય વૈદિક નામની
 ઉપનિ ભાગત વર્ષમા થઈ કે કેમ ને નજુતા નેપ, પણ આ
 કમ્પ ટ્રિથની કે . આ જ્ઞાન પ્રથમ અહીંથી આગમોને નીખવામા
 આ ન અને ન્યાથી-નેઓ પામેથી યુરોપ નીખ્યુ "

સર હમ્બરુ હન્ડે રખ્યુ કે . --"હિન્દુઓતુ વૈદનાજ
 ન્યન નીતેજ બનેલુ કે બચદાના ખર્ચે ઇ મ ૧૫૦-૬૬૦ મા
 'ચર' તથા નુશ્વતના આગમોજ અખી વૈદકમા આગર બૂત
 માનેતો અને મનની ચતાન્દી મુધી યુરોપના એમ અખો
 પામેથી- વૈદક નીખના રહ્યા અખી પ્રથોના અનુસારમા જગાએ
 નગાએ 'ચર'નુ નામ આને કે મી કોસલુકે વખ્યુ કે કે
 આખોએ 'ચર'નુ 'ચર' 'મુશ્વત' 'મુશ્વ', 'નિશ્વત' 'મશ્વત
 રીતે બનારી દીડુ "

માયુરંદના સિપમા મી. વીશ્વ વએ કે . --"In
 surgery, too, the Indians seem to have attained
 a special proficiency, and in this department
 European surgeons might, perhaps, even at the

કે કે નદી / સાંનકમે અને રત્ની નરતી હનકટ જાતોમાથી
 વધે જતી આ 'માદા જાન'થી દેગને થતા અનથોના મગવાળા તરફ
 ચિતાહરી ગભિર દષ્ટિએ દિ નજર નુદ્રા પણ કાઇ દેનામતે
 કરી છે ખરી ? નગ-નગ પન-ન બગેમો ગખવો ૬૭ અને પદિ
 ખામ ધામે છે ૬ આવજો ? ખેર-

સાણીઆ માટ નો મેથેએ મુમ રખ્ય છે અખ રખ્યુ છે -
 'મા જન માસગણ જનના રખના રાચના ગીખે એ નથી હજી
 બણવાથી તો ગામ યોગે સાણીઆએ લખેનુ વાગી જાય, પત્રી ગો
 ૨૦૦ ડીઆ આપીને ૫૦૦ ડીઆની નીચી પર અગુમની ઠાપ
 ની ગીતે રઈ ગક ? સાણીઆના જન્મા એ રખત આરી મપડાયા
 માદ પત્રી કાઇ એની ચુગાનમાથી છટખી ગમ્તુ નથી દરોગી
 રાની જાગમા કુઆઠ ગથેની માખની માફ ગરીમ ખેડુત ગામ
 ડીઓ કુસાતોજ ના મો નર ઠ નાજ પગ ચકરની વ્યાજ ત
 ચડાવેજ નથ એ અને નગજનો થોડા ડીઆનો મોત્તે ગરીબ
 મીચાગ ખેડુત ગામડીઆની તીજ અથરા સથી રેઢીને મધ્યા
 રામ ખારા દેના નથી

આ અને આનુ તો દી ગી ૧૩ ૧૩ ૭ કદાચ 'સાણીઆ આની
 ડીઆને આચ નામે, ઠતા મન દષ્ટિએ એ ખોટુ પણ
 કે નુ / નાના ગામડાઓમા નક્ષાધિપતી મની જરેના વાણી
 અઓએ એમના નાણા ચા ખાળામાં ધી તા વેપારમાથી પેદા ના
 ગામડાઓના નાજનગન ખાઉ સાણીઆઓમા ગમ્યા ગા'યા અપરાં
 માદ કન્ટા વાળીનાઓ ખેડુ દુનીઆ પગ આપ મમલ નથી નુ /
 મે'તોની વોર અજાનતાનો અને નોગા વિશ્વાસનો પા અને
 ગેરનામ નેસમાએ અચ રો હોન ખી ત્રામે આપી પા નં આમુરે

મળુ અતઃ ગાળ આપી રી પત્રી ના વેતો હાત દાઢ અપાતી એતી
માખી ગોનાદ-૧૨ 'ગીગ (મીંગેજ) ન ગી વેતા હેત એને
૧ જઈ એના ગોળ-રી ખાઈ એનુજ લોતી ના ખીતો હાત અને
૧ તાના છોડાઓને ઝાડા થઈ નય તા ઝૂંધી દુધ પિરગવડામાં
અને પોતનારા લના ખેઓના ભોગા મચ્ચાઓ માં દત ગગતી
પગ એણે જો જગ પપુ ગાગ મી હેત તો ગઈ ને બની
ગયેયો 'મીલ મજુર મધ' અને આજે પેત રૂપે ટળવગી ટળવગી
માત્ર મરણની વાટ જોતો ટી નહો 'કુગાલ ગમીઓનો કુરુપાપા
મધ' એ આખાએ હિદને આવતી ને પોતાના મટેનતુ અ
માયાશુ 'પાપપાહા' હેત તિ દની વર્તમાન ગાનીયના આખાએ
નિતાસના મરવાગાગોમા, 'એકુઓની દુર્દશા'ના પ્રકલ્પમા 'વાણી
આનુ ચિત' જેમ એથોએ આજે દેયુ છે એમ, હિદના બચન
હના એકુ વરોમાથી દાય ૧૦ દતિતસ ૧૦ પામ્મે તા
આથીએ વહુ દઈગુણ' ૧૭ પાત નાણીઆના નામ પર નહિ
ભરી નાએ?

અહીં એથો પોતાના પુત્ર ની મમાથી ૨૦ પુત્ર ની મમાથી
બનેથાય અપમાનીત હિન્દને લાગેના વાઝાઝટાગોથી બહુ બની ગયેના
હિન્દુઓના વર્તમાન ધાર્મિક આમાગ અને મજ્જનૈતિક દેવોમા હજી
૧૪૫ વપુ વાની, ઉગાટી પોતી એ ઉગેમાની કુદ રૂજો નીપજનનાના
ડે-આખનાના ડે-વટે અવાના છે એ કુરુગ માગીની ગાથી
એક એ અપમાનીત બનેનો હિન્દુ આજે ૧૦ જો આ ઉઠે
પાગ ઓત પ્રોત નહીં બને-તો વેનન રમે અનાયાસે પા તા
નુદર દેખાતા ઇદરદલાના દુગના એક એને અને એતી ભવિચની
ઓનાદને જાથી અનિરજએ પા આખવાના મગનાના રહેને
અપમાનના એના ધુગે પી-પી રમનમ મેભાન બની ગયેને

એકે એક નમાન પુજક હિન્દુ ખોખાર કરી મ-દાનગીથી પોતાને
 નાના વડન ગ્તાઓ અન્ન કરવા હજુએ ઉભો નહીંજ થાય
 તુ ' તો મર્નાગ જરૂરીજ કે, એની એ- એક પિન્દ
 ભયે નોધ યે

'ઉપે—જગા અને વિરમો નહિ-નાધો ન ઉદેશ જ્યા નુધી

A FEW OF MANY OPINIONS ON 'MOTHER-INDIA.'

Mr. GANDHI and 'MOTHER-INDIA.'

Current Thought published the full text of Mr. Gandhi's criticism of "Mother India." He says —

The book is brimful of descriptions of incidents of which an average Indian at any rate has no knowledge. Thus she describes an ovation said to have been given to the Prince of Wales, of which Indian India has no knowledge, but which could not possibly escape it if it had happened. A crowd is reported to have fought its way to the Prince's car somewhere in Bombay. "The Police," Mrs. Mivo says, "tried vainly to form a hedge round the car moving at a crawl unprotected now through a solid mass of shouting humanity which won through to the railway station at last." Then at

the railway station while there were three minutes for the train to steam out, the Prince is reported by Miss Mayo to have ordered the barriers to be dropped and the "mob" to be let in. The authoress then proceeds, 'like the sweep of a river in floods, the interminable multitude rolled in, and shouted and laughed and wept, and when the train started, ran along side of the Royal carriage till they could run no more.' All this is supposed to have happened in 1921 on the evening of November 22, whilst the dying embers of the riots were still hot. There is much of this kind of stuff in this romantic chapter, which is headed, 'Behold a light.'

The nineteenth chapter is a collection of authorities in praise of the achievements of the British Government almost every one of which has been repeatedly challenged both by English and Indian writers of unimpeachable integrity. The seventeenth chapter is written to show that we are a 'world menace.' 'If, as a result of Mrs. May's effort, the League of Nations is moved to declare India a segregated country unfit for exploitation, I have no doubt that both the West and the East would be the gainers. We may then have our

internecine wars Hindus may be eaten up as she threatens by the hordes from the North-West and Central Asia. That were a position infinitely superior to one of ever growing emasculation. Even as electrocution is a hummer method of killing than that of the tortuous method of roasting alive, so would a sudden overwhelming swoop from Central Asia upon the unresisting, unsanitary, superstitious and sexually ridden Hindus as Miss Mayo describes us to be be a humane deliverance from the living and ignominious death which we are going through at the present moment.

I warn them against believing this book. I do not remember having given the message Miss Mayo imputes to me. The only one present who took any notes at all has no recollection of the message imputed to me. But I do know what message I give every American who comes to see me. Do not believe newspapers and the catch literature you get in America. But if you want to know anything about India, go to India as students. Study India for yourself. If you cannot go make a study of all that is written about India, for her and against her, and then form your own conclu-

sions. The ordinary literature you get is either exaggerated vilification of India or exaggerated praise.

Whilst we may be thankful for anything good that foreign visitors may be able honestly to say of us if we curb our anger, we shall learn as I have certainly learnt, more from our critics than from our patrons. Our indignation which we are bound to express against the slanderous book must not blind us to our obvious imperfections and our great limitations. Our anger will leave Miss Mayo absolutely unhurt and it will only recoil upon ourselves. We too have our due share of thoughtless readers as the West has and in seeking to disprove everything Miss Mayo has written we shall make the reading public believe that we are a race of perfect human beings against whom nothing can be said, no one can dare say one word. The agitation that has been set up against the book is in danger of being overdone. There is no cause for fuss. I would close this review which I have undertaken with the greatest reluctance and under great pressure of work with a paraphrase of a beautiful couplet from Tulsidas.

Every thing created by God, animate or inanimate has its good and bad side. The wise man, like the fabled bird who, separating the cream of milk from its water, helps himself to the cream leaving the water alone, will take the good from everything leaving the bad alone."

A Cristian Review "Mother India"

The following are quotations from a review of 'Mother India' appeared in *The National Christian Council Review* "

Two facts that struck me immediately on opening this book gave at once an unfavourable impression. The first was this passage in a review from the *New Statesman*, quoted on the dust cover. 'She makes the claim for swamy socin nonsense and the will to grant it almost a crime'. The second was this sentence, describing Calcutta—the second in the first chapter—'In the courts and alleys and bazars, many little bookstalls, where narrow chested, near-sighted, anemic young Indian students, in native dress, brood over piles of fly-blown Russian pamphlets'. The former of these produced an unfavourable impression, for the reason that it was evident that this book was being seized upon—with or without the goodwill of the authors—for purposes of political propaganda, and that this was being done by such a reviewer is the one quoted with a shout of exultation and relief. Further, the second passage quoted—

obviously untrue and ill-natured—gave plain warning that the writer was bent on discovering the worst things discoverable about India and then parading them with something like gusto. These fly-blown Russian pamphlets' obviously exist only in her inflamed anti-Bolshevist imagination.

The bias may be subconscious but a quite virulent bias lurks behind every page, with the result that the picture that the whole book presents is untrue. Her attitude is indicated in the sneer that underlies the very title of the book, and all through she gives the impression of inspecting a colony of mud-beetles. What 'complexes' in Miss Mayo's mind lie behind this approach I cannot determine, but perhaps one is the feeling that America has been 'taken in by smooth-tongued *Shadhus* and *Suamis*, with their 'egregiously false allegations about conditions in India' (p. 273). If so, Miss Mayo has reacted with unnecessary violence in an opposite direction.

“ Mother India ” Again.

In the editorial notes of the same journal (Editors : Rev. N. Macnicol, D. Litt, and Rev. P. O. Philip, B. A.) another reference to the charges brought against India by Miss Mayo. It runs as follows

This book, *Mother India*, brings charges of this kind, based upon wholly inadequate knowledge of the people ; and in bringing these charges, it does grave injustice, we believe, to India and to those who, from among her people, have long been labouring for the removal of evil customs that hinder her progress. There is no evidence that this book was produced in any sense in the interest of Christian Missions. The interest of Christian Missions can never be served by ignorance or by exaggeration.

A Lady gives Miss Mayo her Due

Margaret E Cousins, B. Mus, writes in the *Youngmen of India*.

I have lived in India for twelve years in intimate friendship with the women of India, with its students and with its political and social reformers. I am neither a Government servant nor connected with official or missionary circles. I am a lover of humanity, and work for it through seeking the advancement of womanhood to an equality of honour and opportunity with manhood. My work along those lines was viewed so favourably and I was the first woman honorary magistrate appointed in India. These facts give me the power to pass judgment on Miss Mayo's book, and while my experience corroborates a large number of her facts and illustrations regarding sex, health, untouchability, and the treatment of animals, I ever that the total impression she conveys to any reader, either inside or outside India, is cruelly and wickedly untrue. Unless read in conjunction with supplementary books on other aspects of India's life and culture, or unless it is withdrawn from

circulation outside India, it will create nothing but race-resentment and a fortune for its cleverly-stupid authoress.

The awakened women of India have, for the past ten years, through their organisations, been asking the Government to raise the Age of Consent, the Social Reform Conferences have been doing the same since Raja Ram Mohan Roy's day. Ten thousand women from one district alone have sent a petition to Government to raise the Age of Consent. The representatives of over 7,000 more women, who had assembled to discuss educational reform, also asked Government to enact legislation making marriage before 16 years old for a girl a penal offence. All these facts Miss Mayo fails to note. Instead she descends to untruthful invention, when she says, 'The Bill for raising the the Age of Consent to fourteen was finally thrown out, buried under an avalanche of popular disapproval.' There was not a meeting held all over India to express disapproval of the raising of the Age of Consent. The facts of the matter were that on the first voting on the Bill the section referring specifically to the raised age was *passed* by a majority of two, against Government opposition, and it was

disagreement regarding the amount of punishment and assembly tactics that broke the majority for the Bill as a whole. If the British Members of the Assembly had supported the Bill, girls of 14 would not now be legally approved mothers. We women definitely charge the British Government with delaying social reforms for which the people of the country are ripe.

Land out inaccuracies I thought Miss Mayo was sincere till I read the chapter on the Prince and the untouchables. That showed her hand. It proved to me that yellow journalism, sentimental gullibility and claims in favour of British domination overruled her vaunted open-mindedness. The latter half of the book I leave more to politicians and economists to set right. She deals with problems sentimentally and superficially which cannot be separated from philosophy, religion and the great ethics of the right to self-determination. One feels that where she allows herself to show discontent with Britain's rule it is only where she thinks that America would manage India better. This comes out especially in her review education.

She omits to tell that, while Britain allows blood sacrifices in British India, the Maharani-Regent of Travancore, an Indian State, prohibited all animal sacrifices in her State as her first administrative act on becoming Regent.

She omits all good points in India's favour, such as the fact that lunacy is fourteen times less prevalent in India than in England, that India's expenditure on drink is only a fraction proportionately compared with the one million pounds spent daily in Great Britain on alcoholic drink.

On the same analogy America should govern Japan, because of Japan's geisha system and more repellant sanitary system than even poor India's, Holland should govern America, because of America's political graft system and its record of being the most crime-ridden country in the world, and so on round the world, and only then might people sleep easy in their beds secure from 'world-menace.' Her argument has only to be stated thus to see how stupid it is, but people are so credulous and so ignorant that that they will believe she has drawn an accurate picture. Those

who are stimulated by the strong feelings that the book is raising to judge truly for themselves should read also *The Web of Indian Life* by Sister Nivedita (Longmans Green London) *India Bound or Free*, by Mrs Besant (Th. P House, Madras) Radhakrishnan's *The Hindu View of Life* and my own, *The Awakening of Asian Womanhood* (Ganesh & Co, Madras price R 2)

Another Condemnation of "Mother-India"

M. M Underhill has reviewed the above book in the *International Review of Missions* The reviewer who is a lady says

She was warned before starting for India, not to generalize And it is possible that she honestly tried not to generalize but she has, nevertheless done so, and has produced some quite appalling statements That the Indian girl in common practice, looks for motherhood nine months after reaching puberty or anywhere between the

ages of fourteen and eight,' is simply not true. Had Miss Mayo given herself but a few years to live in India and to watch the family life of even a small circle of her neighbours, she would have known better. Religion in the West forbids much which is, nevertheless, sometimes done. Hindu custom sanctions much which is, nevertheless, usually not done.

It is hardly fair to report unavowed details of the breach of hygienic laws, or revolting deeds of cruelty, whether to man, woman, child or beast, with never a word of those who are spending their lives in fighting just those very evils. The passing mention of 'Indian volunteer associations, particularly pledged against Untouchability,' which include the Servants of India, avowedly political, Lord Sinha's society for the help of the outcastes of Bengal and Assam, the Brahmo Samaj, and others' is, as far as we can find, the only reference to the existence of societies, promoted and carried on by Indians, for the social, moral and spiritual uplift of their fellows, unless the vague statement in the concluding chapter 'that there are other facts' is meant to cover them.

Did Miss Mayo really meet no kind-hearted decent, loving husbands and fathers in India ?

—(०)—

About the Age of First Motherhood in India

Miss Mayo Contradicted

Dr. Miss M. I. Balfour, M.B. who wrote a letter to the *Times of India* on the 10th October last on the subject of the age of first motherhood in India. Her letter is reproduced below.

I have recently had the opportunity of reading 'Mother India' and have been surprised at some of the statements made especially with reference to child mother. I have some facts relating to that subject which I have collected in the course of an investigation into the conditions of child birth, and I am asking you to be kind enough to publish them in the hope that they may be of service to anyone who proposes to write a reply to 'Mother India'. I have notes of 304 Hindu

mothers delivered of their first babies in Bombay Hospitals. The average age was 18.7 years. 82.6 per cent were 17 years or over, 14.4 per cent were below 17, 14 was the youngest age and there were 3 of that age. I have compared these figures with the reports of the Madras Maternity Hospital for the years 1922-24. 2,312 mothers were delivered of their first babies. The average age was 19.4 years. 86.2 per cent were 17 years or over and 13.8 per cent were below 17, 13 was the youngest age. There were 7 mothers aged 13, and 22 mothers aged 14. The Madras figures included not only Hindus but women of other communities also. I have reports of 3,964 cases of child-birth from other parts of India including the North. Of these only 10 were below 15 years of age. 13 was the youngest age. There is no doubt that child birth sometimes takes place too early in India and even more so that cohabitation commences too early. Legislation is badly needed. But Mr. Mayo's words at p. 50 of 'Mother India' are as follows: 'The Indian girl, in common practice, looks for motherhood nine months after reaching puberty or anywhere between the ages of fourteen and eight. The latter age is extreme although in

some sections, not exceptional, the former is well above the average" I think the figures I have given prove that the cases instanced by Miss Mayo do not in the least represent the common customs of the country

Mr S. K. Ratchiffe on "Mother India"

Mr S K, Ratchiffe, formerly editor of *The Statesman* of Calcutta, has reviewed Miss Katherine Mayo's "Mother India" in *The New Republic* of New York, dated the 21st September last. He begins

Two years ago, when I read Katherine Mayo's propagandist volume on the Philippines, it seemed to me certain that she would go next to India and produce a book enforcing a conclusion precisely similar to the one reiterated in "The Isles of Fear" The thesis of that vigorous manifesto it will be remembered is that the United States must keep its governing hand upon the archipelago, for if it did not, the Filipino, would be skinned alive by their own landlords, lawyers, usurers

A great part of Miss Mayo's facts cannot be challenged and yet the picture she has drawn is profoundly untrue. It is a libel upon a unique civilization and a people of extraordinary virtue, patience and spiritual quality. I cannot here attempt to track her through the vivid maze of her assertions. It must suffice for me to deal with a few characteristic illustrations.

Miss Mayo writes as though the horrors of filth and superstition surrounding child birth were peculiar to Hindu society. Suppose that one were to make a realistic picture of maternity in any other Asiatic country, or, for that matter, as has often been done in the slum cities of Europe and the United States, would any of Miss Mayo's inferences apply? She cites examples in detail of Indian male sexuality. It would be impossible, I think, to produce any thing of the kind more loathsome. But Miss Mayo cannot be unaware that the records of all protective societies in Europe and America contain incidents which fact for fact are as horrid as these. She asserts that the majority of Hindu men are, through indulgence and procreancy, impotent at twenty-five. The sufficient reply to that astonishing accusation would seem to be

that if it were anything like half true the figures of population under the Pax Britannica would not cause any alarm to the government of India. In treating of the Untouchables and the so called criminal tribes she implies that such agencies as the Salvation Army stand virtually alone in their remedial efforts. The truth is that, long before the rise of their great champion Gandhi a powerful section of Indian reformers labored as earnestly for social redemption as for political advance. Miss Mayo quotes Rabindranath Tagore in such a way as to imply that he is an apologist of child marriage. The passage cited from the Bengali poet is a condensed statement of the case for early marriage (an entirely different thing) as accepted throughout the Orient. Rabindranath Tagore is a leader of the Brahmo community, which fifty years ago carried through the Indian Legislature the first reform marriage act. Miss Mayo speaks as though the seclusion of women behind the *purdah* were universal throughout India and she says again and again that no Indian girl or young woman can be left unprotected for an hour, since she would assuredly be violated. The seclusion of women is an established custom only in certain

provinces. Over great tracts of the country there is no *purdah*. Women move freely and unveiled through the bazzars. Women of the peasant and middle classes work in the open as they work everywhere in the world. Miss Mayo, in an astonishing lapse, quotes as a recent dictum the most threadbare piece of cynicism that is passed about among Europeans in India ; namely, that one week after the withdrawal of the British there would not be a rupee or a virgin left in Bengal. Apart from the point that, according to Miss Mayo's own demon-

of India are all Moslems. Any British soldier would have put her right there

I lived for five years in India, occupying a position which gave me unusual opportunities of meeting Indians of different kinds. I had many Indian friends. I saw the inside of Indian homes. I observed the laboring Indian in cities and villages. And, as I call up the memory of those people and scenes, and set the reality of my recollection alongside the appalling picture which Miss Mayo has provided for her very large company of readers in several continents, I am filled with bewilderment and regret. The vast multitude of India's common people makes upon every Westerner a wonderful impression of goodness, endurance, and dignity. We know for everybody tells us so, that the Indian woman has a terribly hard time. But I see her as she comes up every morning from her ceremonial bath in the river walking noiselessly with a troop of her fellows, a figure unsurpassed in the world for beauty and serenity, and grace, and I marvel at the power of spirit which has so undeniably conquered in her. As for the intelligentsia of India, they are made up of many communities all in their several ways

A Missionary Condemnation of Miss Mayo's Book.

A statement with regard to Miss Mayo's book "Mother India" signed by Rev Dr N Monro and Mr P. O Philip Secretaries and Miss A B Van Doren Hon Officer has been issued to the Press in the name of the executive committee of the National Christian Council of India Burma and Ceylon, the only dissentient member being Bishop J W Robinson 'who does not find that he can assent to its terms' The Lord Bishop of Calcutta and metropolitan of India is the chairman and Dr S K Dutta, is Vice-Chairman of the Council and the executive committee includes Rev Chitamber, Bishop of Dornakal Rev J F Edwards, Dr C R Greenfield, Bishop of Madras, Rev J Mackenzie, Rai Bahadur A C Mukerji Messrs. K T Paul, B L Ralla Ram and Rev H C C Velt

The statement reads as follows in part —

It has never been denied either by Indians or by foreign missionaries that great social evils exist in India and it is a matter of common knowledge

Shree Rabindranath Tagore on Miss Mayo's "Mother India"

Rabindranath Tagore, has written the following letter to the *New York Nation* on the character of that book —

To,

THE ADITOR NATION

Sir,

I came to know from the advertising columns of your paper that Miss Katherine Mayo's 'Mother India' has been landed by Arnold Bennett as 'a shocking book in the honourable sense'. Unfortunately for obvious reasons there is a widely prevalent wish among the race that rules India to believe any detraction that may bring discredit upon India, and consequently the kind of shocks that Miss Mayo has manufactured offer them a delicious luxury of indignation. The numerous lies mixed with facts that have been dexterously manipulated by her for the production of these shocks are daily being exposed in our journals.

but these will never reach the circle of readers which it is easy for Miss Mayo to delude. Along with other eastern victims of lying propaganda, we in India also must defencelessly suffer mud besmearing from unscrupulous literature: for your writers have their machinery of publicity which is cruelly efficient for raining slanders from a region usually unapproachable by us shattering our fair name in an appallingly wholesale manner.

I happen to be one of those whom the writer has specially honoured with her attention and selected as a target for her midnight mud. Difficult though it is for me completely to defend myself from such a widespread range of mischief, I must try through your organ to reach the ears of at least some of my friends, who are on the other side of the Atlantic and have, I hope, the chivalry to suspend their judgment about the veracity of these shocking statements made by a casual tourist against a whole people, before lightly believing them to be honourable.

For my own defence, I shall use the following extract from a paper written by Mr. Natarajan one of the most fearless critics of our social evils. He has incidentally dealt with the incrimination

allegation against me deliberately concocted by the writer out of a few sentences from my contribution to Keyserling's "Book of Marriage"—cleverly laughing away their true meaning and shaping them into an utterly false testimony for her own nefarious purpose. Mr. Nitarajan writes as follows.—

"Tagore sets forth his own ideal of marriage in five long pages at the end of his paper (Keyserling, pp. 117 *et seq.*) 'Let me, he begins, 'as an individual Indian, offer in conclusion my own personal contribution to the discussion of the marriage question generally. He holds that the marriage system all over the world—and not only in India from the earliest ages till now, is a barrier in the way of the true union of man and woman, which is possible only when Society shall be able to offer a large field for the creative work of women's special faculty without detracting from the creative work in the home.

"If Miss Katherine Mayo was not a purblind propagandist but an honest enquirer, and if she had the patience to read Tagore's essay, she might have asked any one in Calcutta what the age of

marriage of girls is in Tagore's own family. That she was determined to discredit 'the poet is evident "

Let me ask some of your readers to read my paper on Hindu marriage in Keyserling's book and challenge, in fairness to me, Miss Mayo to prove that it was my own opinion, as she asserts, that child marriage is "a flower of the sublimated spirit, a conquest over sexuality and materialism won by exalted intellect for the eugenic uplift of the race," implying "the conviction, simply, that Indian women must be securely bound and delivered before their womanhood is upon them, if they are to be kept in hand "

Let me in conclusion draw the attention of your readers to another amazing piece of false statement in which she introduces me, with a sneer, as a defender of the " Ayurvedic " system of medicine against Western medical science. Let her prove this libel if she can

There are, like myself, other numerous witnesses who, if they find their access to the Western readers, will be able to place them

complaints before them, informing them how their views have been misinterpreted, their words mutilated, and facts tortured into a deformity which is worse than untruth.

SANTINIKETAN.

9 November, 1927

RABINDRANATH TAGORE

૧ અમેરિકા!

ડૉ. સુધીન્ડ બોઝ અમેરિકાની આયોવા યુનીવર્સિટીમાં અધ્યાપક છે એમણે તા ૨ જાન્યુઆરી ૧૯૨૬ ના 'મોડર્ન રિવ્યુ'માં અમેરિકાની પરિસ્થિતીનું વર્ણન કરતાં લખ્યું છે કે —

અમેરિકાના મમાચાર પત્રો એવાજ ગદણા ગયા કરે છે કે જે એશિયાવાસીઓ અહીં અધિક મખ્યામા આની પડશે તો તેમના મનને વિનાશ થઇ જશે એમનું કહેવું છે કે એશિયાના લોકો અમેરિકાની મખ્યતા કે જે કમળના પાન જેવી ઉગ્ગળી અને નિર્મળ છે તેના બગાડનું કારણ છે બગાડ બગાડની શ્રુતો પાડનારા આ વિનયના ઇન્કરદાત્રે એશિયાના પતન તથા પાપોનું પ્રણિત ગાત્ર દાગીને પોતાના દેશબંધુઓને ચેતવણી આપ્યા કરે છે કે — 'આ એશિયાના ભૂતોથી દેશને બચાવો' આ ગેગ આપ્યા અમેરિકામાં કેવાનો કાચ છે પરંતુ 'પતિત' એશિયાવાસીઓને જોઈને નબરથી નિખા મુઝી કપરા નિચાય, અમેરિકા પોતાના નંતિક પતન પર કદાચ ભલે આબચાડા જાન કરે પરંતુ દિવસ ઉપર એક અમેરિકન નાગરનિક અમેરિકાને મમારના બધા દેશોમાં મહિથી પાપમય દન વસાવે કયા દેશો!

પિશાચિક પાપોની પ્રણિત ચટનાઓ અહીં રોજ મમાચાર પત્રોમાં જાણી કાચ છે એક જાએ પોતાના પતિને એર આપ્યું છે, અને પત્ની એક વીમા કપની પરથી ઉડી જઈ રૂપીઆ, કે રૂબી તેના નામ ઉપર વીમો ઉતરાવેલો હતો, તે યશુવ કપવાના પ્રવચનમાં જાની છે સીમાની મન એમ હતી કે જે તેનો પતિ

૩૦ કરોડ રૂપિયા ખોટી સહીઓ કરીને, ૧ અબજ
 ૨૦ કરોડ જુદાં દેવાળાં કરીને, ૪૫ કરોડ અસામી ખાત
 તરીકે. ૩૦ કરોડ ખોટી હુડીઓથી. ૬૦ કરોડ સરકારી
 થોગોથી લોભના રૂપિયા કુલી જતી એ આ ઉપદ્રવનો અંત
 રના માટે પોલીસ વગેરેનું ૩ અબજ રૂપિયાનું ખર્ચ ૬૦
 વરસે જગામાં આવે છે તેની સાથે કેટલું, જેલ, ગાડાઓની
 હોમ્પીગલ વગેરેનું ખર્ચ પણ ગણવું જોઈએ અમેરિકામાં ૨ નાખ
 માણે જેનમા છે, અને આ જે લાખ તો એકદમ શુભેદગારોના
 પાત્રમાં લાગનાર છે એટલે કુલ ૧૦ નાખ થતા આ મધ્ય
 નેકો મનીને જન સમાજના જેટલા રૂપિયા લગતમ જોઈ તેનો
 કુલ મરવાગો લગભગ ૩૦ અબજ થતા જાય છે.

કેનાન પાસણ હદી અમેરિકાની નીચા (હમગી નાગી)
 નેકોને અવતાજ ખાણી નામે છે, તેને 'લીન્ચીંગ' (Lynchings)
 તે છે ૧૮૮૬ થી ૧૯૧૬ સુધીના ત્રીસ વર્ષમાં ૬૨૦ સાલ
 નીચા લોકોની મરેજાસ ૧૦૭ ની મર્યાદાને અવતા ખાણી
 જેનામાં આવી છે. આ પાત્ર નાજો ગિરાય અમેરિકાના 'ગાંડુ
 મધ' મા પાત્રના ૬૦ રામોથી દરે જાતના આ નિધ
 ત્યાં થાય છે.

‘સાખ્ય સંસારમાં અસ્પર્શ્યો!’

નિમ્નરે આપણે આપણા સાહચર્યોને અસ્પર્શ્યો ગણીએ તો કે જતાં એકલા આપણે જ તેમ કરતા નથી, અને આપણે જ કહ્યું છે તેમ તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત પણ ભોગવવું પડ્યું છે. તેમજ ત્યાં સુધી કે હું નહીં કરીએ ત્યાં સુધી કુદરતી ત્યાગે આપણે થઈ જઈએ પણ કંઈનું પડે પડે જોગ ભોગમાં પણ માણુમને અસ્પર્શ્ય ગણવું પણ આવી રહ્યું છે. મોટી જાતોએ કાગળ જાતિઓની સાથે જોડાઈ જતાં ગળ્યાં છે અને ગળે છે, તેની નોંધ જાળવનારના દિવસમાં કાગળ અક્ષરે લખાયેલી છે નીચે માથે અમેરિકામાં શું થઈ નથી બન્યું? નીચેને આત્મા દોનેજ નથી, તેઓ શુદ્ધાત્મા છે, તેઓ સચ્ચા દત્તા, દુરગજ પણ કરી શકાતા દત્તા, જો કે તે જાતમાં પણ મોટા ડોક્ટર, સર્જિટર, વેપારી પણ થઈ ગયા છે—નેમના કેટલાએ-વિશ્વવિદ્યાલયો આપે છે અને કેટલાંએ વડાઓ આપે છે. સેક્ટરે ઉદે દક્ષા તો લખી વાંચી શકે છે આજે તેઓ સાથે અમેરિકન મોગો આજે જાતે મચાવી ગયાં છે? હમણાં જ જીવનસાધન મમવિદ્યા વર્ણન આપી ચુક્યા છીએ અમેરિકામાં કાલ નીચે મારે જુદાં દરિયા, ગાડીઓ વીનેરે નીકળ્યું છે જેના ઉપર ‘ફૂકન નીચે મારે’ એમ લખ્યું છે જુદાં વિદ્યાલયો પણ છે ૧૯૨૬ના જુનના ‘મોડર્ન વિશ્વ’ માં ‘The World Tomorrow’ માંથી નીચેનું વર્ણન જાણવા મારે આજવામાં આવ્યું છે—

કોમ્પ્યુટરને ન્યુયોર્ક જોનાવવામાં આવ્યો અને જોતા માનુષ પશ્ચ
ક તે તો નીચો છે, એટલે જતા આવતાનું બહુ આપી રવાના
રી દીધો । ખેર ! ન્યુયોર્કની મફત યાત્રા તો ચાલે !”

‘એક જાહેરખબર છપાઇ કે ‘જોઈએ છે, ફેક્ટરીમાં કામ કર
નારા માણસો, ફક્ત અનુભવીઓએજ અરજ કરવી અફવાડીએ
ગોરાઓને ૨૪ ડોલર, અને કાળાઓને ૨૦ ડોલર રોજ આપ
વામાં આવશે’ । શું કાળાઓના આત્મા પણ કાળા હશે ? તેઓમાં
શું કામ કરવાનું તેટલું બળ ઓછું હશે ? દાતના ડોક્ટરોનું
સમીપન થવાનું હતું પહેલાથી વિચાર કરીનેજ ગોરા ડોક્ટરોએ
નાગા ડોક્ટરોને કહાવી મોકલ્યું કે જો તમે પગથીઆ ઉપર બેસવાને
અણુબ દો તો ધણીજ ખુશીથી પધારજો’ શું દિવ્યકરી મનોદશા !

દક્ષિણ કેરોલીનામાં એક ગોરાએ એક મોટર ચોરી તેને ત્રીસ
દિવસની સાદી કેદ, અને તેજ દિવસે એક આછકલ ચોરનાર નીચોને
ત્રણ વર્ષની સખત મજૂરી માથે કેદ કરાવવામાં આવી ! ત્યા
મોટર કરના સાબકલ શું કદી થી પણ વધારે ગણી કૌમનની હશે !

એક વિદ્વાન નીચો કાસના રિથ્થ-ચાપી મુદ્દમાં માણસોના હકોને
માટે જીવને જોખમે વડ્યો પાછો આવીને ‘સિવીય સર્વિસ’ની
પરીક્ષામાં બેઠો માર્ક ૬૮૫૫ ટકા આ વા પહેલો આવ્યો-જના
ગોપ્રી લેવા ગયો ત્યારે ત્યા કામ કરવાવાળી સ્ત્રીએ ગળો માણસ
જોઈ તેની મશ્કરી કરી-નોપ્રી તેને ન મળી, અને ૭૫ ટકા
માર્કથી પાસ થએલ એક ગોરાથી એ જગા પ્રેરી નાખવામાં આવી

નીકાઈ છે એવા 'ગોરાઓ' સાથના મદારા સાધારણ વાત ચીતના
 ચિયોમાં પણ એવું વાતાવરણ જરૂર ઉત્પન્ન થએલું છે ને એવું છે
 કે જેમાંથી એમનો અવાજ ગુંજતો હોય છે કે:—'અરે! ગરીબ
 ખીયારી કાળી ચીજ! તું આંધુ ના વહાવ-ફોધથી ખાળ્યા ના કર.
 હું સારી રીતે જાણું છું કે પરમાત્માનો કહેર તારા પર વરસ્યો છે. હું
 નથી જાણતો કે, શાથી, પણ એટલું તો જરૂર જાણું છું કે એ વાત સત્ય
 છે. પરંતુ જો, હિંમત ના હાર, આ પતિતાવસ્થામાંજ તું તારું કામ
 કરે જા, અને પરમાત્માને એ હાથ જોડી પ્રાર્થના કર કે એક દિવસ
 એ તને પણ કોઈક જન્મમાં 'ગોરા ગંગ બહે' !' હું આ સાંભળીને
 હસતો નથી, પરંતુ સીધા શબ્દોમાં પુછું છું કે:—'ગોરાપણામાં
 એવું તે શું છે કે જેને માટે મદારે પ્રાર્થના કરવી જોઈએ !'
 આ પુછતાંજ મને ઉત્તર આપવામાં આવે છે-કોઈને કોઈ પ્રકારથી
 સ્પષ્ટ જવાબ આપવામાં આવે છે કે:—'ગોરાંજ હોવાની મનઃકળ
 પૃથ્વીનું સદા-સર્વદા સ્વામિત્વ ! એકાધિકાર ! અખંડ, નિર-
 વ્યાધક શાસન !!' આગીન !

સાઉથ આફ્રિકા-ભારતીયોની સાથે ત્યાંના 'એનાંગી'-ગોરાઓ
 કેવો ખરાબ વર્તાવ મળે છે તેનું વર્ણન કરતાં બિશપ ફિશરે
 લખ્યું છે કે:—

"ટ્રાન્સવાલ શહેરમાં વાયમન્સ વગર કોઈ પણ દિંદોથી રમ
 માડી પર પણ ચડી નથી મોકાતું. આ વાયમન્સ આપવાનું કામ
 એક 'ગોરાના' હાથમાં છે. એનું રિવ ચારે ને દિંદુરતાનીની દુકાન
 એક જગ્યાએથી કદાચી નાંખી ખીજ જગ્યાએ નાંખવાનો અત્યંત
 અધિકાર એને આપવામાં આવ્યો છે. ત્યાં દિંદોઓ પાકાં મકાન બંધાવી

નથી શકતા, કારણ એમને ક્યારે ખાતી કરી જવું પડે એ નોકરી
 નહીં! દ્રા-સવાવના એક મંદા અનગ લાગમા તમામ હિદીઓ
 માટે રહેવાનું સ્થાન કરી આપનામા આવ્યું છે તેમને ત્યાજ
 રહેવું પડે છે, છતાં પણ ત્યાંએ એમને સ્થિર રહેવાનું બનાવવાનો
 મર્ધ અધિકાર નથી! પ્રાચીન દર્શીઆમા ને દાક્ષત વાકુદીઓની
 હતી તેનીજ સ્થિતિ ભારતવાસીઓની આજ દ્રા-સવાવમા છે દ્રામ
 માડીમા પણ તેઓ માટે એવાજ અમાનુષિક નિયમો દેખાય છે
 આખી દ્રામ ગાડીમા કેવળ ત્રણજ હિદુસ્તાની L બેસી શકે છે
 હિદી ઓઓ પોતાના બચ્ચા સાથે દ્રામ પર ચઢી જુઓ કે પેલી
 ત્રણ બેઠકા ભરાઈ ગઈ છે તો જાણ તમામ બેઠકા ખાલી હોના
 છતાંયે તેમને ઉતરી જવું પડે છે ! હિદી માંત્ર ત્યાં 'કુલી' ના
 નામથી ઓળખાય છે રકુલોમા શીખવાડવામા આવતા પુસ્તકમા
 સાફ માફ લખ્યું છે કે હિદુસ્તાની એ 'કુલી' છે કેમ્બ્રીજમા
 કેમ્બ્રીજે હિદી દ્રામમા જતો હોય છે તો નિરક્ષર મૂખ જોરાઓ
 એને 'કુલી' કરી પોકારે છે ! હિદીઓ નાટકમા નથી જઈ શકતા
 પુસ્તકોલયો તથા વાચનાલયોમા પણ એમનાથી નથી જઈ શકાતું
 હોટલોમા પણ 'ખાન સામા' ઓના દરજ્જા જેટલોજ તેમનો આદર
 થાય છે જે હોટલમા (ખિસ્મ ફિશર) હું ઉતર્યો હતો એમા થોડામ
 હિદીઓ મ્હને મળવા આવ્યા તેઓ ઇંગ્લેન્ડની વિશ્વ વિદ્યાલયોના
 'એન્ડ્રુએટ' હતા, ધનવાન હતા, મોટરો રાખતા હતા, છતાંયે તેઓ
 મ્હને મળવાને હોટેલની અદર આવી શકે તેમ નહોતું એમને
 મળના માટે મ્હારે બહાર જવું પડ્યું '

આફ્રીકાના 'જોરાઓ' આજ એમના પર ઉતરેલી કુદરત કૃપાની
 અવગણના કરી લાલે તેને દુરુપયોગ કરે-અભિમાનમા ચસખી જઈ
 મદ-અને સત્તાની લાલે મોજ માણી લે, પણ 'જોગી' નહીં એવી

‘સભ્યતા’ કે ‘દુરાચાર ?’

કહેવાય છે કે અમેરિકાએ દારૂનો સહંતર ખદ્દિષ્કાર કરીને સભ્ય જગતની સન્મુખ આદર્શ ખડો કર્યો છે, પરંતુ અમેરિકામાં દારૂનો કાયદાથીજ ખદ્દિષ્કાર હોવા છતાં પણ ૧૯૨૪ માં ૩૮૧૧ ટકા મનુષ્યો દારૂમાં લુપ્ત થઈ રહેલા હતા. તા. ૨૩ મી ફેબ્રુઆરી ૧૯૨૪ ના લીટરરી ડાઈજેસ્ટ' થી માલુમ પડે છે કે દેશમાં દારૂની આયાતની બંધી માટે ૪૦૦૦૦ સરકારી નોકરો રોકવામાં આવ્યા હતા જેમાં ૪૩ ઉપર લાંચ લઈને દારૂ લાવવા દેવાનો આરોપ મુકવામાં આવ્યો હતો અને તેમાંના ૨૩ ઉપર તે તે આરોપ સાંખીત પણ થઈ ગયો હતો. પ્રાહિબિશન કમિશનર મી. હેનીઝ' નું કહેવું હતું કે આ સંખ્યા સાધારણ છે પરંતુ આના જવાબમાં મિ. ફ્રીકે કહ્યું કે ત્યારે ૪૩ જણાઓ ઉપર આ મુજબ આરોપ લગાડવામાં આવ્યો હતો ત્યારે બીજા એવા કેટલાએ હશે કે જેઓ પોતાની ગાલાફીને લીધે પકડાયાજ નહીં હોય ! તેઓની સંખ્યા પકડાયલા સખસો કરતાં જરૂર વધારેજ હોવી જોઈએ. શ્રીમતી મેવલ વૉકર વિલ બ્રેન્ડે આ બાબતમાં જે તપાસ કરી છે તેને આધારે ત્રણમણાથી પણ વધારે અમેરિકનો હાલમાં યરાખખોરીમાં ગામેલા છે. કેલીફોર્નીઆમાં કોઈ કોઈ જગો પર ૮૫ ટકા; ઓરેગન, વૉર્સીંગટન, મૌન્ટાના, નોર્થ ડેકોરા, મિનેસોટા અને મિચિગનમાં ૫૦ ટકા, જ્યૉજીયામાં ૯૦ ટકા, ફ્લોરીડામાં ૭૫ ટકા, લુસીયાનામાં ૯૦ ટકા, ન્યુયોર્કમાં ૮૫ ટકા આદ-

મીઝોમાં શગવનો બહિષ્કાર હોવા છતાં પણ શરાબખોરી ચાલી રહી છે. ન્યુયોર્કથી તા. ૫ ડિસેમ્બર ૧૯૨૭ નો 'ટ્રાન્સ' ને મહેર પત્રોમાં છપાયો છે. તેમાં છે કે દારૂ ન પીવાના કાયદાનો ભંગ કરવાના ગુન્હા બદલ ૮૪ લાખ પૌંડ દંડ તરીકે લોકો પાસેથી વસૂલ કરવામાં આવ્યા છે. ત્યારથી દારૂ પીવાનું કાયદાથી બંધ થયું છે ત્યારથી આજ સુધીમાં ૨,૨૨૩૦૦૦ માણસો આ ગુન્હાથી પકડાવા મારે દંડ્યા છે. શું આનું નામજ દારૂનો બહિષ્કાર ? શું અમેરિકાની આજ સભ્ય સંખ્યા કે ?

૧૯૨૪ માં ન્યુયોર્કના 'હિરોઇન ફ્રીબુન'માં મી. ફિયમ્સ પીઅરસન હોબ્સન લખે છે કે જેટલી હત્યાઓ અમેરિકાના એક શહેરમાં થાય છે તેટલી આખા યુરોપમાં પણ નહીં થતી હોય! દારૂ કે અમેરિકામાં છેલ્લા ૧૦ વર્ષથી 'હિરોઇન' (Heroin) નામની નીચા કરવાની ઝીજ કે જે અશીલુમાંથી બને છે, તેનો પ્રતિદીન બહુજ પ્રચાર થઈ રહ્યો છે. તેથીજ નહન ગભીર અને કૃતાંત પાપોની અંખ્યા અમેરિકામાં વધતીજ જાય છે. આ નીચાની ઝીજનો ઉપયોગ દવાના રૂપમાં કાયદા અનુસારજ થાય છે. ન્યુયોર્કમાં ૭૬૦૦૦ ઔસડ હિરોઇન વપરાયું જેમાં ફક્ત ૫૦ ઔસડ ડોઝટરોએ વાપર્યું હતું, અને બાકીનું! બંધાણીઓજ ને? અમેરિકામાં ૧૦ લાખ યુવકો કે જેની ઉંમર બાએજ ૨૩ વર્ષ ઉપર તેજ જો નેઓજ ખામ આ મીઝની મોરીઓ કરી રહ્યા છે.

ન્યુયોર્કના 'હિરોલ્ડ ટ્રીબ્યુન' માંથી નવેમ્બર ૧૯૨૭ ના 'મોડર્ન રીન્ચુ' માં નીચે મુજબ ઉતારો લખવામાં આવ્યો છે કે -
 "When over 1200 young people between the ages of 15 and 24 take their own lives in one year (in America); when with the present rate of statistics, every marriage will end in divorce in eleven years; when 80 percent of all crimes are committed by children under eighteen, when 42 percent of unmarried mothers are school girls under sixteen, is it not time to ring the changes on self-denial instead of self-expression?"

"જ્યારે અમેરિકામાં ૧૫ થી ૨૪ વર્ષની ઉમરવાળા ૧૨૦૦ યુવકો એકજ સાલમાં આપઘાત કરે છે; ત્યારે હાલની ગણતરીના આધારે ૧૧ વર્ષમાં તે દરેક વિવાહના છુટા છેડા થશે, અને જ્યારે મધી જતના પાપોનો ૮૦ ટકા ભાગ અદાર વર્ષથી ઓછી ઉમરવાળા છોકરાઓનાજ હાથથી થાય છે, તેમજ જ્યારે કુંવારી દોષ્યા છતાં માતા બની જનારી છોકરીઓમાં ૧૬ વર્ષથી ઓછી ઉમરવાળી સુવમાં બજનારી છોકરીઓજ ૪૨ ટકા જેટલી સંખ્યામાં દોષ્ય છે ત્યારે શું એમ વ્યાજખી નથી લાગતું કે અમેરિકા પોતાના વિકાસને બદલે પોતાનો જે સર્વનાશ થઈ રહ્યો છે તેનીજ એકલી ચીંતા કરે?"

ક્રૉસેન્ડના સદાચારની બાબતમાં 'નાઈન્ટીનથ સેન્ચ્યુરી' માંથી કાર્લિંગ માસમાં પ્રગટ થયેલી 'મુદ્રા' માં નીચે મુજબ ઉતારો

કરવામા આવ્યો છે જે સુધારાનાં ખર્ચાનાં પુરૂંકનાગ દેગોની નબળતા માટે પુગ્નું વિવેચન પુરૂં પાડે છે -

સન કુલ કેટલાં બચ્ચાં વૈધ સહવાસથી અવૈધ સહવાસથી
પેદા થયાં

૧૯૧૪	૮૭૯૦૬૬	૮૪૧૭૬૭	૩૭૩૨૯
૧૯૧૫	૮૧૪૬૨૪	૭૭૮૭૬૯	૩૬૨૫૫
૧૯૧૬	૭૮૫૫૨૦	૭૪૭૮૩૧	૩૭૧૮૯
૧૯૧૭	૬૬૮૩૪૬	૬૩૧૩૩૬	૩૭૦૧૦
૧૯૧૮	૬૬૨૬૬૧	૬૨૧૨૦૮	૪૧૪૫૭
૧૯૧૯	૬૬૨૪૩૮	૬૫૦૫૬૨	૪૧૮૭૬

આ જોયો છુએ-હો વધતો જતો સાહચાર !

‘ગુજરાતી’ માથી નવેબ્જાર માસમા પ્રગટ થયેલ ‘મનોરમા’ માં નીચે મુજબ ઉતારો કર્યો છે, જે મુરોપીય દેગોના પતનનું ખરું ખરું નમ આજ દોગીને ખરું કરી દે છે -

“સુધારાની ખાખતમાં આગેવાન મંજાતા મુરોપ અને અમેરિકાના સભ્ય દેગોમા ગૃહસ્થાણની રીતથી વ્યભિચાર, તેમજ સાથે વેશ્યાઓની સંખ્યા પણ, બહુજ વધી ગઈ છે તે એટલે મુખી કે હવે તો તેણે એક ખાસ વેપારનું રૂપ જાગ્યું હતું છે, એટલે કે આ વીંમળી મરીની ખીજ કેટલીએ નવાજીઓમાં, ગોરી બીઓ

અને છોકરીઓએ વેસ્થાપણ ધારણ કરી વેપારી ચીજ બની જવું એ પણ એના ખાસ સ્વભાવિક નવાઈ બની ગઈ છે.

મોગ મોગ સમસ્ત મહારાજ્યોના સહયોગથી રથપાએલા “રાષ્ટ્ર સઘ” ની સામે ત્યારે આ કુપ્રથા મીટાવવા માટે જોરદાર અપીલ કરવામાં આવી, ત્યારે તેણે એક કમીશન નીમી આ બાબ ની તપાસ કરાવી પરીણામમાં કેટનીએ જીબાનીઓ તથા બીજી મામતો મારફતે જે હકીકતો બેગી થઈ તે ખરેખર ચોકાવનારી છે મહાસાગરમાં ઉપર તરતી દેખાતી ફક્ત ચોડીની ચીજો આ ગદી ક જે “રાષ્ટ્ર સઘ” ની નજામાં રજુ કરવામાં આવેલા ‘ગ્રાંડી છોકરીઓનો વેપાર’ના ગીરોમાંથી લેવામાં આવી છે —

ફ્રાન્સનો વેશ્યા બોહોલ્ડસો—યુરોપમાં વેશ્યાઓનો વેપાર ખુબ ધમધોકાર ચાલુ છે કે જેમાં લક્ષાધીપતીઓ અને કોટાધીપતીઓ બદ્દલ રમથી ભાગ લઈ રહ્યા છે આ વેપારમાં તેમની લગભગ ત્રણ કરોડની મુડી રોકાઈ છે ફ્રાન્સની રાજધાની એકલા પેરિસમાં ૧૯૦૦ મહાન વેશ્યાઓને વસાવના માટે—સસવા માટે કાર્ટેસગ રવાનો બાપીને ખાત્ર નાખવામાં આ પા છે આવા દરેક ધંડમાં ઓછામાં ઓછી ૩૦ લુગાન છોકરીઓને રાખવામાં આવે છે આ દ્વિતીય પેરીસમાં ૫૧૦૦૦૦ નો લાઈસન્સવાળી વેશ્યાઓ છે! તે ખુબ વ્યભિચાર કરાવતી સ્ત્રીઓનો તે દિસ મજ ગુર આ પ્રમાણે ગ્રસેડમ એક તદ્દન નાનુ ગદેન છે ત્યા ત્યા પણ વેશ્યાઓ માટે ૬૦૦૦ ધંબે ખાત્ર ગાખવામાં આવ્યા છે

બાબા ફ્રાંસમાં ગતે નવનગ સાસમાત લાખ મહાનગ ન મુજબ વેશ્યાઓ માટે “રીઝર્વ” નાખવામાં આવે છે તેથી રાખને

સરકારી દફતરોમાં મોકલુદ છે. આ ઉપરાંત ગુપ્ત જ્વલિયાગીઓની સખ્યા કેટલી હશે તેનું અનુમાન તો હવે મહેજ કરી શકાય એમ છે એવ વધુ નવાઇ વળી એ પણ છે કે આ વેશ્યાઓને મગાન તરફથી લાઇસન્સની માથે ડોક્ટરી સગીરીયટ પણ આપવામાં આવે છે.

અમેરિકા:—હાલિયુ અમેરિકામાં પણ આ વેપાર કંઈ ઓછો નથી ત્યાંના એકજ બુએના પેરીસ નામના નગરમાં વેશ્યાઓ મારે ૨૦૦૦૦ મકાનો ગણ્યા છે, એટલે ત્યાં પણ ૫-૬ લાખ છોકરીઓ આ ધંધામાં વાગેલી છે, આ ઉપરાંત ડીજનેરશાં, બ્રાન્ડેવીડીઓ, મેકસીકો સીટી અને પનામા જેવા શહેરોમાં પણ આ વેપારનો ખતરો તેજ છે.

પેરિમ:—આ બધી જોગી વેશ્યાઓ અને સ્ત્રીઓના વેપારનું મુખ્ય 'સેન્ટર' પેરિમજ છે, અને ત્યાં એ કામ બહુજ નિયમીત અને વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ પર ચલાવવામાં આવે છે તેને મારે ખાત્ર આફ્રિકો ખોલી મોટા મોટા પગારદાર આફ્રિકા મોકવામાં આવ્યા છે, એ આફ્રિકો ત્યાં નાટક મીનેમોની એન્જી-ઓના નામથી પ્રસિદ્ધ છે, અને વેપારીની પેટીની માફક ત્યાં મોટર ટેર્મિન વિનેરે ઉપયોગી માધનો પણ ગણવામાં આવે છે. દરેક રેશની રાજધાનીઓમાં આ ધંધા મારેની સાખાઓ ખોલવામાં આવી છે અને આ વીશ્વામનો અધિકારી જરૂર પ્રમાણે તે વિશ્વાસમાં નવી જોગી છોકરીઓ મોકલવો કરે છે.

સુને ૧૯૨૬ ના જર્મનીની રાજવાની બહલીનમાં આ ધંધા મારે ૭૫૦૦૦ હજાર છોકરીઓ એકઠી કરવામાં આવી હતી

અને તેઓ બધીને જ્યાં ત્યાંથી લોભાવી ફેસવાનીને લાવવામાં આવી હતી. આ હોદ્દારીઓની કીમત સરિરનો ઘાટ અને રહેરાની ખુબમુરતી પર આંધવામાં આવે છે, અને ૩૦૦ રૂપીઆથી ૩૦૦૦ મુધી તેમને વેચવામાં આવે છે !”

રશિઆની હાલત યુરોપના બધા દેશોથી નહન જુદી-વિચીત્ર છે, ૧ ફી આગસ્ટ ૧૯૨૭ ના ‘લીટરરી ડાઇજેસ્ટ’માં મી. માલ-કુસ રશિઆની બાબતમાં લખે છે કે:-“જો ત્રી પુરુષ પરણવા ધારે, તો કાયદેસર તેઓની હિંમત બસ છે. નેમજો લગ્ન રજીસ્ટર કરાવવું અગર નહીં તે પણ તેમની હિંમત પગલ રાખવામાં આવ્યું છે. સોમવારે લગ્ન કરે અને મંગળવારે પુટા છડા થાય એમ પજુ બને છે ! ૧૯૨૬ માં ૧૦૦૦૦૦ સ્ત્રીઓને નેમના પતિરાજીએ તપ્પ દીધી ! ૬૦૦૦૦ સ્ત્રીઓના બચ્ચાંઓને ‘પોતાના’ કહી સ્વીકારનારા કોઈ ન મળ્યા ! અને ૧૮૦૦૦ સ્ત્રીઓએ કોર્ટમાં પોતાના પતિઓ વાસેથી બચ્ચાંઓના ભરણ પોષણ માટે ખર્ચ અપાવવા ફરીઆદી માંડી ! આ મુજબે ૨૦૮૦૦૦ સ્ત્રીઓ રખડી પટી અને તે બીચાગઓનું કંઈ દેકાણું જ માનુમ પડ્યું નહીં, આ આંદોલ સરકારી કાગળોના છે, અને જે મંજૂર મરકારી કાગળોમાં આવવી જોઈ ગઈ હશે તેના તો પછી દિશાબન્ધ થું તમે ? જો કાબ આઃ હજાર સ્ત્રીઓનાં બચ્ચાંનું ભરણ પોષણ કોણ કરશે ? રૂઝિઆમાં નાવારન બચ્ચાંઓની મજબા જે સોમવારનાં લગ્ન અને મંગળવારના પુટા છડાઈ પડા થયેલી છે, તેમની મંજૂર ૮૦ લાખ મુધીની જીવતી જાગતી બોલુદ છે !”

“શ્વેતાંગોનો મહાભાર !”

ગરીબોનું પાસકે ગોરું જગત દર દમેશ ચિંતા કરી રહ્યું છે કે રંગીન (લાલ પીળી અને કાળી) જનિઓનું દરેક રીતે મંચર થવી રીતે થાય ! આજ ચિંતાથી ગોરા લોકોને આરામ પણ અમરજ થઈ ગયો છે ! તેઓ પોતાને દર દમેશ આ જોગથી હાથ વધા માને છે ! પોતાની એ તીવ્ર ચિંતાને તે લોકો—“White Men's Burden” એ નામથી કહે છે—જોગખાને છે ! રંગીન જાતોને સમ્યક્તાનો અર્થગ્રાહ પ્રકાશ આપવા મારેનું કામ યુરોપની જુદી જુદી જાતિઓએ થોડું થોડું વહેંચી લીધું છે. તે એટલે સુધી કે યુરોપના એક નાનામાં નાના બચ્ચા જેવું બેલજીઅમ કે જેની વસ્તી માત્ર ૩૦ લાખનીજ છે તે પણ પોતાની જાતી દર્શાવવા બળવવા પ્રયત્ન કરી રહ્યું છે કાંગોના કાલા રહેવાસીઓને સમ્યક્તાનો પાઠ શીખવવા માટે બેલજીઅમના ઘોળા રખમરી એકતોએ કાળી કાંગો શ્રીઓના સ્તન કપાવી નાંખ્યાં ! બચ્ચાં તથા યુવકોના હાથ પગ કાપ્યા ! શ્રીઓનાં સતીત્વ નષ્ટ કર્યાં ! પીતાઓની સામે તેમની છોકરીઓનું અપમાન કર્યું ! આ બધું એટલાજ માટે કર્યું કે ત્યાંના અસમ્યક્ લોકોએ રખમર નીપજવનાર મરણીની માફક કામ ન કરતાં, જુખ, તરમ, અને થાક લામવા માટે ફરીઆદ કરી હતી ! આ તો નાના સરખા દુખળા બીચારા બેલજીઅમની વાન થઈ. અર્દાએ નમુના તરીકે ડૉ. હેડીલાલ M. A. એલિસ્ટરના ‘પ્રભા’ માં જાણેલા કેટલાક લેખો ઉપરથી ૩-૪ મુખ્ય મુખ્ય ગોરી જાતોના રંગીન જાતોની મેવા માટે શબ્દ અધિષ્ઠી કેસમાં કાર્યોનું વર્ણન કરીએ છીએ :—

મિસર (ઈજિપ્ત)-એમ હવે કે એક વખત મિસર દેશ જગત-
 ભરમાં સમ્યક્તમ હતો. એ જમાનાને તો હવે પાંચ હજાર વર્ષ
 થઈ ગયાં છે. ત્યાંના અગ્રેય કિર્તિસ્થંભ સમા પીરમીડો અને
 તેમાં હજારો વર્ષથી સુરક્ષિત રહેલી લાશો મીસરી પ્રગ્ન 'રંગીન'
 દેવાના પાપનો પ્રતિકાર તો નથી કરતી ! એમ સમજીને યુરોપીયનો
 મીસરી પ્રગ્નજનોને મળ્યનાનો પાઠ શીખવવા આજુર થઈ ગયાં.
 ૧૯ મી સદીમાં ખામ જરૂર પડવાથી જ્યારે ત્યાંના રાજા ઇસમાઈલે
 યુરોપીય સાહુકારો પાસેથી ૮ કરોડને ૧૦ લાખ રૂપિયા ખાતે
 લીધા ત્યારે તેઓએ સાહુકારીની રીતે ૧૪ કરોડ ને ૪૦ લાખની
 રસીદ લખાવી લીધી ! અને ત્યાર પછી રાજના પોતાના દેવાને
 પ્રગ્નજનો પર લાદીને આખા મીસરને પોતાની જાગમાં ફસાવી
 લીધું. ઇસમાઈલ ખાદશાહની પછી ૧૮૮૦ માં જ્યારે ખદીબ
 ખાદશાહ થયો ત્યારે પ્રગ્નનો અસંતોષ જાણીને તેણે રાજ્ય બચ-
 ઝામાં સુધારો કરવાનો નિશ્ચય કર્યો, પરંતુ આ સુધારાથી ગોરા
 ભોંકા મીસરી લેકિને સમ્યક્તા શીખવી શકતા નહોતા તેથી રાજને
 ખડેકાવી મુક્યો. રાજ પામે દમનનિતિ અખન્વાર કરાવીને મિસરને
 આર્થિક પ્રબંધ છગ્ગેડ અને ફ્રાન્સે પોતાના દસ્તગત કર્યો. પ્રગ્નનો
 નાયક અરબી પાશા હતો. તેના ઉપર તથા તેના અનુયાયિઓ
 ઉપર આ ભોંકાએ ખદુજ અત્યાચાર કરાવ્યો. તેમજ મીસરના
 અત્ય વર્તમાનથી દુનિયાને અગ્નજ રાખવા માટે 'રૂદર' તથા
 'હુવાસ' કંપનીઓને ૧૮ હજાર રૂપિયાનું લાંચ નરીક
 નાણીઆણુ ખાંધી આપ્યું ખદીબ કાઈસર પ્રગ્ન પદા તગ્ન
 વગી જનો ત્યારે તેને દરેક ઉપાયોથી અવજે રસને દોરવાનો
 પ્રયત્ન કરવામાં આવતો હતો. આ કામમાં એકવડ કોલવીને
 ખદુજ ચતુરાઈ દેખાડી હતી કોલવીન પોતાની પ્રપંચ જાગ
 નથા ખખાખ માટે પોતેજ કદે છે કે "પુર્વના ભોંકાને અમાગથી

પધારે ચાનાક માનના એ કેવળ લોકોનો ભ્રમ છે, કદાચ કોઈ
 'અગ્રેષ્ઠ ચાન ખાઈ નું જ્ઞાન ધરાવનારો દોષ તો તે પોતાની ચાનાળી
 ઉપર બહુજ વારી જાય છે પરંતુ જ્યારે અમારી આમે મુખાને
 પ્રવાનો વખત આવે છે તો તે અમારી આમે ધૂર્તતા તથા પ્રપચ
 માગની રીઘામા તદ્દન બાળકજ સરખોઈ દીગી આવે છે
 ઉપરની રંગના પછી 'મલ્લુ સધ' ના સિધ્ધાંતો અનુસાર
 જાણેન્ડે મીસજને અને ક્રાન્સે મોગેટકેને મુધારવાનું મ
 ચલાવી રીધું છે. પોતાની જવાબદારી મ્હ મુસદ્દીગીરી ઉપ
 નીલાવી રતું છે તે નાન નીચેની હકીકત ઉપરથી જણાઈ આવે
 કે - 'અન ૧' ને મા પાચ ૬ અગ્રેષ્ઠ નરમરી અમનદારો દિન
 સપ્તાઈ ગામમા ગીમર ખેનના ગવા ત્યા જઈને તેઓ મે ભાગમા
 દુદા પડીને ગામના પાગેના કબુતરોનો શીમર પ્રવા જાયા ગામ
 તાગાઓએ જ્યારે મનાઈ મી તારે સાહેમ નોકોએ નારાજ થઈ
 ગામની એક સ્ત્રી અને ત્રણ પુરોને જામ્મા ચર્ચા ગામવાળાઓએ
 આથી મુન્સે થઈને આ ઓશીમરોને માયાં જાને તેમની મ કુકો
 પાની નીધી એક સાહેમ છુતી ભાગે, પરંતુ નામન તાપમા
 નાસતા નું દાગવાથી તે મોનને સરપ થયો તાથી નરકરનાળા
 મીન સિપાઈ નોકોએ ગામવાળાઓની નાથે મનમાન્યો અયાચાર
 કર્યો, એક ખામ '૧૨' ન્યાપરામા આની, જેણે ચાર મામુમેને ફામી
 આપી. અન બેને જામજા માગા પાણીની નાન ઉપગન પ
 ફાકાની સ ન રી' આ પ્રમાણે છે. જેની ગામા મીમર
 નબ્બ બનાવવાનું તાપ થજા નાખા મમય સુધી ચાનતું નહું

ઈજાન મહામા જરથોસ્ત. શેખ માર્દી. કપી હાફિઝ.
 ફિરદોમી. નયા હમ-ખાયામ રીગેઝે મહા પુરોની જામજા
 ઈજાન પજુ ઝેશીઆમા તેનાથી નેમજ ગોરી પ્રજા ન તેવાથી

‘અમમ્ ગણાય છે’ તેને પણ સભ્ય બનાવવાનો અધિકાર હોવો પોતાના હાથમાં જ્યારે ધરાનના શાહ નશરૂદ્દીને વાર્ષિક ૫૬૨ હમર પૌંડથી ટાલવક નામના અંગ્રેજને પોતાના દેશનો બધો તમાકુનો વેપાર મોંઘી દીધો, ત્યારથી લીધો. પોતાની ખુબ મમળતા તરતજ ધરાનના શાહે લાઈસન્સ પાછુ ખેચી લેવાનુ ધાર્યું, પરંતુ ઈંગ્લેન્ડ વચ્ચે કુદી પડ્યુ, અને જાણુ યુ કે ૭૫ લાખ રૂપીઆ નુશાનીના આપો તોજ નાઈસન્સ રદ કરી શકશે ખજાનામાં રૂપીઆ ન હોવાથી ‘ઈમ્પીરીઅલ બેન્ક ઓફ પર્શિઆ’ (જે અંગ્રેજ લોકોનીજ બેંક હતી) માંથી શાહને અપાવના પડ્યા અને એ રીતે ફક્ત બાજ તરીકેનાજ રૂપીઆ માડાચા ૭૫ લાખ દર સાવ વગર કારણે ધરાનને માથે ઠામવા પડીના રાજ મુઝફ્ફરુદ્દીને રૂશિઆ પામેથી ૩ કરોડ રૂપીઆ જેવા બાને મી. ટાલવકને ચુકાનીને ચુકિત મેળવી પરંતુ આનો એક ની આફત માથે બેઠો અને તેના પગિલામમાં રૂશિઆએ ઈરાનમાંથી કર ઉધરાવવાનુ પોતાના અધિકારમાં લીધુ ૧૮૦૨ માં ૧૧ મુઝફ્ફરુદ્દીને ખીજ ત્રણ કરોડ રૂપીઆ રૂશિઆ પામેથી ઉધાર લીધા પ્રજામાં અમ તો નથી મયો, લોકો પાનમેન્ટની માગણી બંધ નાખ્યા જે આપવામાં આવી અને તેનામાં ચાલુ મરજુ થયુ પડીતો ગાલ પાલમેન્ટનો વીરોધી હતો જેથી વળી પાછો પ્રજામાં અમ તો નેવારો અને નેવામાંજ આ ચાલુ ૧૬૦૭ માં અંગ્રેજ અને રૂશિઆએ ઈરાન ન જાણે તેમ મધી પડીને દગાનુ ૬ ઉતર ઈરાનમાં રૂશિઆ કામ કરે અને રૂશિઆ ઈરાનમાં અંગ્રેજો ન ધાગ તે કરે ઈરાનની પ્રજામાં આ મધીની જાણ થતા ૧૧ પાછો ૧૫ અમનો નેવારો, અને પાનમેન્ટે શાહને રેશની ૧૧ માનવાની નોગીસ આપી અને નેથી શાહને ૫૫ સબ્બે મેડ અને રૂશિઆ ને ૫૫ પાનમેન્ટ ૩૫૦ રૂપી ૫૫ ૧૧

વધારે ચાલાક માનવા એ કેવળ લોકોનો ભ્રમ છે, કદાચ કોઈ
 ‘અંગ્રેજ ચાલ બાજી’ નું જ્ઞાન ધરાવનારો હોય તો તે પોતાની ચાલાકી
 ઉપર બહુજ વારી મારે છે. પરંતુ જ્યારે અમારી સામે મુકાબલો
 કરવાનો વખત આવે છે તો તે અમારી સામે ધૂર્તા તથા પ્રયત્ન
 બાજીની વીઘામાં તદ્દન બાજકજ સરખોજ દોમી આવે છે.”
 ઉપરની ઘટના પછી ‘મલ્લુર સંઘ’ ના સિધ્ધિતા અનુસાર
 ઇંગ્લેન્ડે મીસરને અને ફ્રાન્સે મોરોક્કોને મુધારવાનું કામ
 સંભાળી લીધું. ઇંગ્લેન્ડે પોતાની જવાબદારી કંઈ મુન્સદીગીરી ઉપર
 નીભાવી રહ્યું છે તે વાત નીચેની હકીકત ઉપરથી જણાઈ આવે
 છે—“સન ૧૬૦૫ માં પાંચ જ અંગ્રેજ સરકારી ઔમસદારો ફિન-
 સખાઈ ગામમાં શીકાર બેઠવા ગયા. ત્યાં જઈને તેઓ એ બાગમાં
 જુદા પડીને ગામના પાજેલા કજીતરોનો શીકાર કરવા ગામના ગામ-
 વાજાઓએ જ્યારે મનાઈ કરી ત્યારે સાદેખ લોકોએ નાગજ ધડને
 ગામની એક સ્ત્રી અને ત્રણ પુરોને જાખમાં કર્યા! ગામવાજાઓએ
 આથી શુભે ઘડને આ જોડીસરોને માર્યા અને તેમની અંકુરો
 પડાવી લીધી એક સાદેખ છુટીને જાગ્યો, પરંતુ ગામના તાપમાં
 નાસતાં ત્રણ સાગવાથી તે મોતને સરખા થયો. આથી યગદવાજા
 ખીજ મિપાઈ લોકોએ ગામવાજાઓની સાથે મનમાન્યા અન્વાચાર
 કર્યો, એક ખામ કાદે ન્યાપવામાં આવી, જેને ચાર માનુષોને ફાંસી
 આપી! અને બેને જામજ કાળા પાપીની મજ ઉપરાંત ૫૦
 ફટકાની સજા કરી.” આ પ્રભાવે ઇંગ્લેન્ડની રજામાં મીસરને
 નબળા બનાવવાનું કામ પૂરું પાડ્યા મમય મુધી ચાલતું રહ્યું.

ઈરાન--મદામા જરૂરિયત. એખ મારી. કપી દારૂદિર.
 દિરદારી, નધા ઉમરખખામ વીનેઝે મદા પુરોની જામજ
 ઇરાન પજ એમીઆમાં દેશાથી નેવજ ગોરી અજ ન દેશથી

તેમને પણ સીખીજ રહી આજે ચીનાઓને અશીલુઆ કહીને
મરકરી કરવામાં આવે છે પરંતુ ૧૮ મી સદીના અંતમાં મી.
એસ. ઝેવેન્દ્રીજના પોતાના જ કથન અનુસાર, અંગ્રેજ-વેપારીઓ
ચાચીઆઓને હાથમાં લઈને તેમની મારફતે જા અને પ્રયત્નથીજ
આ ઝેરનો પ્રયાગ કરી ગયા હતા તેમની જે ૨૦૦ પેઠીઓ અશીલુ
વેચાણુ ૮૬ તે ૧૮૭૫ માં ૧૭ હજાર પેટી મુઘી વેચાણુ વધી
ગયું ચીની સર ૧૭ અંગ્રેજોને અશીલુનો વેપાર બંધ કરવાની
અરજ રી પણ તેનું નાંખી પરિણામ ન આવવાથી ચીની અરજી
નહો વડીને અશીલુની આપાતની બંધી મી તે પણ કેલાક
મજબૂતાભિમાની અંગ્રેજો છુપી રીતે ચીનાઓમાં આ ઝેરનો પ્રયાગ
રવા માડ્યા, અને ન જુલે ચીન સરકારે તેમનો દડ જ્યો ત્યાં
'કાયદો અને વ્યવસ્થા (Law and Order)' ના નામથી મગર-
ગેવાનાઓએજ ૧૮૪૦ માં પોતાની રાક્ષસી મજબૂતાની દુહા
દીધો ચીનના સરકાર ઉપર જોખા ચલાવ્યા મીયા ચીન મજબૂત
હતું અને તેજ તેની અમજબૂતા હતી નહીં ચીનને નમતું આપવું
હયું તેઓએ ચીનને જુલે હાથે જુલું લાગેલું મદદ પડારી લેવામાં
આ જ, ઉપગત જુલું બચે પણ ચી. ઉપરજ નાખવામાં આ જુ-
મને દાખવા ઉપર હાથ નર્મ અશીલુનો વેપાર પણ ધમધામ ચાલત
જોવામાં આ જો

દુનિયામાં ખખખ મ ન ૧૧ જેજ મોગમાં મોર્ગ અન્યત્ર
આ ૧૧ પરિણામમાં ચીનાઓ તેમની ધખા ગયા નાચ્યા મ
તેમણે ગા-કુંગના પાદરીને મર્ગી નાખ્યો મગજ તેમના મરિમ
જોને તેમ ૧૧ ધમની મદદ રીદા મરી હતી ૧૮૪૦ માં નાનમ

મેન્ટ ઉપર ગોળાઓનો વર્ષાદ વરસ્યો અને નેનાઓને ૩૬ કપા, અને ઇંગ્લેન્ડ અને રશિયાના જંગી વહાણો ધરાની અખાતમાં ઉભરાયા દાગમાં કાગુ લાગનાથી રાષ્ટ્રીય દળે તેદગન ઉપર ચાલ કરીને શાંદને ગાદીએથી ઉતારી મુકી આહુમદગાહને બેસાડ્યો, અને દેશનું શાસન પાલમિન્ટથી ચાલના માડ્યુ નવું બધારણ થવાથી નાણાની જરૂર પડી પરંતુ ઇંગ્લેન્ડ અને રશિયા યુરોપી અન સાહુકારો પાસેથી નાણા લેતા વચમાં નડતા હતા છેવટે અમેરિકાએ આર્થિક સહાયતા આપી ધરાની પ્રજા તત્તલ કામ નિયમમધ્ય થતું જોઇને, રશિયાએ પદબૃંદ રાખીને પગ નહીં નાખીને 'અગત મીનમ્ત નો કપાને માગે' અને 'અહીં મેટમ' આપ્યું ધરાનની કુલીન શ્રીઓએ વચમાં પડીને જખ્મા યુ કે જે પાતાં મેન્ટ અને પ્રધાનો ઈરાનનું ગૌરવ જાળવવાનો વીરનાપૂર્વક પ્રયત્ન નહીં કરે તો અમે ૭૭૦ જાણીઓ પોતાના પતિ પુત્રને મારીને કેશગીઆ કરીશું અને દેશને માટે મરી જઈશું પરિણામમાં રશિયાએ તહેરાન ઉપર ચડા કરી અને મોગ મોગ નેનાઓના ટુકડા ટુકડા કરીને સડકો ઉપર નાખ્યા, સ્ત્રીઓ અને બાળકોની કન્યા ચસાની અને એ રીતે દેશન થઈને ઈગને મજા છોડી દીધા પડીના દિવસોમાં રશિયામાં બોલચાલે મરનાર ગથવાવાથી રશિયાએ ઇરાનપરથી પોતાનો હાથ ઉઠાવી લીધો અને તેથી ઇંગ્લેન્ડને મનમાંની મન હરવાનો અવસર હાથ લાગ્યો ૨ એક અને ઈરાનને મનનુત્તી ધઈ અને તેમાં જગને સરકર નવા પેમાં માટે ઇંગ્લેન્ડ મિત્રાવ નીચની પામે ન જાય એમ કુર્મ અસા કાર્પુજીયા કે કમ ।

તમને પણ ગીખરીજ રહી આને ચીનાઓને અશીલુઆ દહીને
 મગરી કરવામા આવે છે પણ ૧૮ મી સદીના અતમા મી.
 એસ. એવેન્ડ્રીજના પોતાના જ ડાયન અનુસાર, અંગ્રેજ-વેપારીઓ
 ચીનીઓને હાથમા લઇને તેમની મારફતે જા અને પ્રપચીજ
 આ ઝેરનો પ્રચાર કરી ગયા હતા તેમની જે ૨૦૦ પેઠીઓ અશીલુ
 વેચાતુ હતુ તે ૧૮૩૫ મા ૧૭ લાખર પેટી મુધી વેચાણ વધી
 મધુ ચીની સુ ૭ અંગ્રેજોને અશીલુનો વેપાર બધ ડરવાની
 અંગ્રેજી રી પણ તેનુ કઈ પરિણામ ન આવવાથી ચીની મરકા-
 માર્દો ધરીને અશીલુની આયાતની બધી રી નો પણ કેટલા
 સમ્યતાભિમાની અંગ્રેજો છુપી રીતે ચીનાઓમા આ ઝેરનો પ્રચાર
 ના માધ્યમ, અને ન છુપે ચીન મરકાડે તેમનો દડ ડ્યો ત્યારે
 કાયદો અને વ્યવસ્થા (Law and Order) ના નામથી મગર-
 ગેવાસાગાઓએ ૧૮૪૦ મા પોતાની રાક્ષસી સમ્યતાની કુદાઈ
 મળે ચીનના શહેરા ઉપર જોગા ચના યા મીચાડ ચીન મળે
 હતુ અંગ્રેજો તેની અમળના હતી નહુડે ચીનને નમતુ આપવુ
 પડત તેઓએ ચીનને મુ તે હાથે તુલ્ય તાગકામ મહા પડારી લેવામા
 આ પુ, ઉપર ન તુલ્ય બચે પા ચી। ઉપરજ નાખવામા આ પુ
 મને દાખ્યા ઉપર ડામ નર્મી અશીલુનો વેપાર પણ ધમધોમા આ ન
 ના નામા આ ન

ને એને વિરૂધ્ધ કેટલીએ જગોમાં બળવો જાગ્યો-અને પરિણામમાં
 યુરોપના બધા સભ્ય ! ડાકુઓએ એકલા થઇને ગરીબ ખીચારા
 ચીન ઉપર ચઢાઇ કરી. આ સભ્ય કહેવાતા લોકોએ જે અત્યાચારો
 ચીનમાં કર્યા તેનો દાખલો 'કાર્લ ઇનિલાસમાં' મળવો કઠણ જ
 "ચીનાઈ મંદિરોમાં થોડા બાંધવામાં આવ્યા. ચીનની ગરબાની
 પેકીનમાં એક અંવાડીઆ સુધી કલેઆમ ચાલી રહી, આખા
 ગામમાંથી કીમતીમાં કીમતી હાથે લખેલા પુસ્તકો ગાડાં ભરી ભરીને
 છાપીને ગરબાહેલના આંગણમાં બાળી નાંખવામાં આવતાં હતા
 હજારો અમુલ્ય પુસ્તકો બાળી નાંખવામાં આવ્યાં, આખી સડક
 પુસ્તકોનાં ફાટેલાં અને બળેલાં પાનાઓથી ભરાઈ મઈ. આ હકીકત
 લંડન દાઉન્સના ખગરપત્રી મી. જ્યોર્જ હીચની પોતાનીજ
 છે, જેઓ તે વખતે પેકીનમાંજ રહેતા હતા. એજ પ્રમાણે
 મી. હીન્ડ મૅનનું કહેવું છે કે:- "ચીનમાં આ યુધ્ધ દરમ્યાન
 મુંદરું, મારફત કરવી, આન લગાડવી, સ્ત્રીઓનું અપમાન કરવું,
 તેમનું સતીત્વ દરખ કરવું વીગેરે ધૃત્વિત અત્યાચારો છંદોએ કર-
 વામાં આવ્યા હતા." આ યુધ્ધ પછી ચીનના ધણીખરા તાકુઓએ
 ઇંગ્લેન્ડ, રશિયા અને જર્મનીએ પરસ્પર વહેંચી લીધા હતા.
 ત્યે ફ્રાંસ અને અમેરિકાને પણ પુગનો લાગ આવી દેવામાં
 આવ્યો છે. આ બધા યુદ્ધોએ મળીને ચીનને મન્યતા મીજા
 ગઈ છે.

મેજ પાનોથી સમગ્રનર્થ જશે કે અમારા આ 'શુભેચ્છા'ને અમારી દેશી ચિંતા છે ! ૧૯૨૬ ના એપ્રિલના 'મોડર્ન રિવ્યુ' માં ભારતના વસ્કરી ખર્ચની બીજા દેશોના લસ્કરી ખર્ચની સાથે સરખામણી કરવામાં આવી છે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અમેરિકા પોતાના રાષ્ટ્રની કુલ આવકનો ૨૧.૭ ટકા, ગ્રેટ બ્રિટન ૧૩.૧ ટકા, ફ્રાંસ ૧૮.૧ ટકા, ઈટાલી ૧૬.૩ ટકા, હોલેન્ડ ૨૦.૨ ટકા, બેલ્જિયમ ૬.૪ ટકા, તથા સ્વીટઝર્લેન્ડ ૧૬.૬ ટકા, ખર્ચ વસ્કર માટે કરે છે પરંતુ ૧૯૨૫-૨૬ ના બજેટ પ્રમાણે ભારતને પોતાની ૧૩.૧ કરોડ રૂડ લાખની આમદાનીમાંથી ૬૦ કરોડ ૧૩ લાખ રૂપીઆ એટલે લગભગ ૪૬ ટકા એટલે લગભગ અરધો અરધ આમદાનીનું, ખર્ચ કરવું પડ્યું છે બધા દેશોથી ત્યારે લસ્કરી ખર્ચ ભારતનું જયજય અને આની સામે જળવણી પાઠગ ભારતમાં ફક્ત માણસ દીઠ ૪ થી ૮ આના વાર્ષિક ખર્ચ થાય છે. ત્યારે ડેનમાર્કમાં ૧૭, અમેરિકામાં ૨૧ ૧૬-૪-૦. ઇંગ્લેન્ડમાં ૩૧. ૬-૨-૦, ફ્રાંસમાં ૨૧ ૬, જાપાનમાં ૨ ૮, માણસ દીઠ ખર્ચ થાય છે ભારતની દોષનનો નાશ પણ કંઈ ઓછો નથી થતો ! અકબરના વખતમાં ધડિ રૂપીઆ ૧ ના ૧૩૫ શેર, જય ૫૦૨ શેર, ચોખા ૮૦ શેર, માકર ૨૬૬ શેર, ધી ૧૫૫ શેર, તથા તેલ ૬૪ શેર મળતું હતું મબ્યના શીખ્યા પછી ભારતની જે દગા હાથમાં છે તે પાકિસ્તાની અમલ નથીજ

મી. ટિગ્લીના કહવા પ્રમાણે ભારતના દરેક મનુષ્યની વાર્ષિક આવક ૬૫-૨૬ રૂપીઆ છે ત્યારે ઇંગ્લેન્ડમાં દરેક માણસ દીઠ આવક રૂ. ૬૩૦. સ્કોટલેન્ડમાં ૩. ૬૨૫. આસ્ટ્રેલીઆમાં ૩. ૬૦૦. અમેરિકામાં ૩ ૫૮૫, બેલ્જિયમમાં ૩. ૬૨૦. ફ્રાંસમાં ૨. ૮૦૫, કેનેડામાં ૩. ૩૬૦. જર્મનીમાં ૩. ૩૩૦

હોલાન્ડમાં રૂ. ૩૩૦. નારવે માં રૂ. ૩૦૦, સ્વીટઝરલેન્ડમાં
 રૂ. ૨૮૫, સ્પેનમાં રૂ. ૨૮૦, ઑસ્ટ્રીઆમાં રૂ. ૨૨૫.
 ઇટાલીમાં રૂ. ૧૮૦ તથા સૌથી ઓછામાં ઓછી રૂ. ૧૬૫ છે
 ભારતના દરેક માણસ દીઠ આવક રૂ. ૧૫ થી ૧૬ છે કદાચ પાંચ
 દસ રૂપીઆ વધુ હોય પરંતુ અહીંના કેદીઓ ઉપર કેદી દીઠ પ્રતિવર્ષ
 ૪ ૫૦ ખર્ચ થાય છે, ખરી રીતે તો આ પ્રમાણે કેદમાં જવાવાળાનું
 મળમા રહે છે !

ઉપસંહાર.

પ્રિય વાચક! ‘મંદર-ડીઝા’ની સમિક્ષા ત્હમે વાંચી યુરોપ અમેરિકાના આત્મીય જનની ઘણી ખરી દિગ્ગાઓમાં ત્હમે ફરી વાર ફરે- ફાગીમાં, ફરે- ફરેમાં, ફરે- ફરેમાં તેની મે ખાતુઓ તો હમેનાજ હોનાની-રહેનાની ચિન્તના આ અમાધિત નિર મમાયી નુ યુરોપ-અમેરિકા કે નુ હિંદુસ્તાન-અપનાદ નરી બની શકતા પણ કચગતા મુનનેની ‘કાળી ખાલુ’ હમેલા જનત્ર મુનને તાનનાનો પ્રવત્ત કરે છે-એમ જરી એમની ‘કાળી ખાલુઓ’ જનનનાની નફાર્ધમાં સતાડી ગ્હાનાનો પ્રનામ કરે જે યુરોપ-અમેરિકા આના પરમ પગધીન દેગો માટે આનુ ઇ પગ કરે તો તે તદ્દન સ્વભાવિષ છે, બન્ને એથી રધુ તો પોતાના ‘ગરેજ’ના અગીન ગારો અખર અને આગોપાગ જવા સાચવના એઓ આરી જનજો અખયાગ ન કરે, તો એમના દેલની દ્રષ્ટીએ એ ઉગે નહ છે અજનતના અપત્તી અને મત્તા. આ નણુ એના ડેગી કેમ છે - એના મદભયાં જેન ચારિષ પ્રકૃતીમાં પણ રોમે નમે આપી જવર કે, અને એ માદ્દા નાનાગણુમાં ફરેનો મનુષ્ય જમાન બૂનો મની અનારામે અત્યાચારે તન્દુ વળી જવર કે-ઓન- પ્રાત ધાય-ડે જી- વખત દ્વ ઓગમી જવર છે આજ મુની જગને અનુભવેલી ફરે- જનન પ્રવજોનો નામનમાજ એ- નદી

તા મી- રીને પણ ઉત્તર દેા અને ૧૧ દમન નિનિતા નિષેધ
 ન જામા ઇતિદામના પાને મોટુ છે પડી ગયેની પ્રજાએ
 નાના નિસવ અને નિન્તેજા રાગની નિન્ધાર પરાધિનતામા
 ભને નરમ અને ભન્ય ભાવનાઓની નિખાવસ અને દિવાવ
 દનિનેા રે પણ સ્વતંત્રતા અને મત્તાના પમથીએ અમ્મમાન પણ
 ચરી જતા મનુષ્યે પ્રજાએ-ચોનાના સ્વ-છ અને 'મરજી ગણાવેના
 મગજનુ મમનોનપણ દગ્ધમે ૧૪ શુમા યુ છે, અને અતરમાથી
 ઉમ ૧૬ આનતા પોનાના / ન્વાધોની આધનામા નડતી આડખીનીઓ
 અનિ-અનિર ગણી તેને દુગ મી ઓગગી જવાની તમામ પ્રજા
 ખા / ગણનાઓમાજ રન્યા પન્યા નેવાનુ તેઓએ-મનુષ્યે
 અગર નવએ સદામાજ પનદ મ્યુ છે મનુષ્ય સ્વભાવજ નિરમ રે
 આવો છે આજનુધી તે અખાસ રહ્યો છે-હવે પડી પણ નહી

ભૂતમાનીન સદીઓનો ઇતિદાસ મા ની આરે છે? દિદુતાન સદા
 ૧૧ દિદુઓથી ઉભગતો ગ્ધરો દોવા ઇતારે એ ઉલ્લાસોમાથી મમન્ત
 દિદુગ્તનિની સગીન અન્યતા આ / નુરી દી જ મી નથી આ
 દેશમા દેન-કુસ પ-વેશ ના લેન દી ર્-ધુદિ, ગાપાપા અને
 અન્નપૂર્ણ-શૌર્ય દાન સ્વરમ્ અને સ્વમાનની ઉડી
 તર્દિ-ધગશ દાન-અને તે માગે મમન્ત દિદુ તનિની પ્રવડ
 તામાન મમન પગ્તે પ્રાણાર્થે સ્વાની તમામ નેશમદ તૈયારીઓ
 સામે ડરત ગની દાન-તો આજનુ 'મધ-ઇન્ડીઆ' એ તેના
 સન્યસ્વરૂપમા 'દાધ-ઇન્ડીઆ' દાન-આજ નહી 'એન્ડમન

અને ‘માસુંડન’ના ધતિપ્રાસ ના ચાનતા હોત અહીં લાલા
 લેખરામ અને મહારાજ શ્રી શ્રદ્ધાનંદને નાતવાન બનેલી હિંદુ
 જાતિ વચ્ચેથી ચીણી લઘ પ્રતીણ રીતે ઉકેલી નાખવાનો વિચાર
 સુદ્ધાએ કરતા પહેલાં વિધર્મિઓ કમકમ્મા હોત અને આના આના
 તો સેકડો ગ્રેર ધાન અપમાનો પરદાસ્ત કરી લેવાની નામદ
 આદતોથી પરવશ બની ગએનો હિંદુ જાતિનો આત્મા આવો કયાન
 ના બની ગયો હોત પણ આ ‘હોત’ પર હવે અફસોસ મગવા
 રતા આજે જે ‘છે’ તેને સુધારી લેવાની પ્રથમ અગત્યની દૃષ્ટિએ દરેક
 સાચા અને જુનિયાદ હિંદુએ હવે જાગૃત બની તેજસ્વી યુગ જોષ્યો
 લુગ જાયા રી બક્તિગત સ્વાર્થ પાછા તરફડીના મારના કરતા
 સમગ્ર જાતિનું હિત હોયે ધર્મી સંગઠન—ઐક્ય—સંઘ સાધનાજ
 જોષ્યો આ જે દિનસે સપૂર્ણ સધારો તે દિનમે હિંદુનો દતિહામ
 જુદોજ ગયાવાની ગઝબાત થશે

શુ સ્ત્રી કે શુ પુરુષ—આજના હિંદુમા હમણાં બનતા એકે
 એક ‘હિંદુ-હિંદી’ ની અનિનાર્ તારખાની કરજ આ છે -

દેરા નેતાઓ સમાજ સુધારકો—આગેવાનો—પગેઓ હવે ‘કહે
 વાતા’ મરી જઈ, ‘આપજીવી અને કમ્પાનો મમત હોડી દો,
 ન્વાતોના વાડા-ગિવાજોની આગ-મડેની રૂટીઓ ગુમગારી ગુમગારી
 માગી નાખે એવી ધાત પ્રથાઓ માગી-મચડી-તોડી નાંખી હવે
 ‘જાનવાન બેડખોર’ બનતુજ જોષ્યો હ’ સ ૧૯૪૮ ની તમામ

હિંદુ જનતા જેવા, જેવા આમાજક, નૈતિક-ધાર્મિક અને
 રાજનૈતિક પ્રયત્નોના મહેવા અને ઉદ્ધા પોવાઓ જેવા નિગાજા
 સાદના મોત મગજના 'હિંદુ જ્ઞાન તંત્ર'ને દંતુએ ઉથવાડી
 નથી નાખતા? એક તમુ પગુ જનને હવા-વા નિવાય, એક મળી પાત્ર
 આગીને મે કયાં રગ-જ, પુત્રગા ભારતની, અને પેદીઓ પાત્ર-
 નાના વરદાદાઓની વાતોજ આગીને ફરત ઝમતી વાચાળતા અને
 ચીમળાત ગએના દોડ નથા રાગી ખની ગએના 'હિંદુ આત્મા'ને
 દબથી પોત્ર નતોત્રા નિવાર એ રીતે દરે આર્યામન અને આજા
 યજી ત્રીસ ગિનાર, વિજ્ઞાનના આ અતિ ઉકળતા જમાનામાં
 કંઈક અમકાવી નાંખે-કમકમાવી નાંખે એવી પ્રથમ તેજસ્વી
 જાતી આજના હિંદુઓએ હુલે કરવીજ રહી. હિંદુ રાજ-
 ઓની પુરોષી બેગાઓ જેટલી અગવળીગીઓ રેનિઅ-ફિટ અને

ડાના એકએ- હિંદુએ 'જાતિ'નું એક મજબુત 'સગઠન' કરવુંજ
 નેહએ એ માટે દરેક દરે- જગાઓએ હિંદુઓએ એક 'મવ'
 સામાન્ય સૂચના-સંઘ' સ્થાપવો-એ 'સંઘ' દ્વારા જાતિની અખડ
 ન્યાયરે (સાધા-ના) જરૂરી હશે દિગાઓની તુગીઓ અને
 અગત્યતાઓ ખોળી કહાડી, તેને સમારી, સુધારી, સ્વચ્છ કરી નાખવી
 આ કાનામા અનિશ્ચિત પરિવ્રજો તન, મન અને ધનથી આદરના
 'વોલન્ટીઅર કોરો' સ્થાપવી-જેનાદાર ધગધગતા સાહિત્યનો
 ખાતો (અને અને તો મફત) પ્રચાર કરવો-વ્યાયામશાળાઓ
 સ્થાપવી અને અનિ હિમ જે ચનાસરી-મરદાનગીજરી અમતો ગમાડવી
 અને પોસરી-અને આમ અને- ગીતે કુળિત થતી જાતિને સ્વચ્છ-
 મ ગઠીત-સખળ-સ્વર્ગર્ભી અને સ્વમાનિત ખનાસનાના તમામ
 અખતગઓ અચોટ અને સગીન ગીતે સાધ્ય કરના

જેઓ પોતાને 'હિંદુ' કહેવાના હોય, જેમની નમોમા એમના
 પનાકમી પૂર્વજોને જોમનતુ એમ્ધાડ લોની વટેતુ હોય એવા લોલીમાથી
 જેમનો પીંડ બધાયો હોય, અને જેઓ 'સ્વજાત અને સ્વમાન' માટે
 મરી જવાનીજ એક માત્ર ધગશ સેવતા હોય, એવા ખાખસાખ રહેના
 'હિંદુ નવજુવાનો' દ-તુએ બેગા થઈ જશે? બેગા થઈ હડા પડી
 ગએના લોલી વિશ્વાસાઓમા ચૈતન્ય અને નેશ પેદા કરી નહીને?
 આના 'સંઘામાં' એક પણ પલ્લુ ગુમાન્યા શિવાય નેશર્થ જશે?
 'સ્વજાત' ગાના અને ઉપધારના કમમ ખાગે?

આચાર્યો 'અવજન' હોય 'અવજનિ' બચાવે છે મગ્ધ મામે
 ઝવનને હમના હમના હોડમા મુઝી દે છે ઝહગી તૃતાર્થ કરે કે-
 નન્દ નામના મેળવે છે એવાઓ મારે- 'છતિહુમ' ગ્યાય કે-
 એવાઓનેજ પન્માત્મા મદાદાગ મદદ કરે છે

પચામ હિહુઓ! ઝવનમાથી વ્યથા પ્રમાદ-આગમ અને
 અને અવજનનાને તન્હોડી નાખી-ખખેગી નાખી-તમારી અવજન
 દરે દરે પગ તમાગી 'જનિતિ રક્ષા' ના સુખ વર્ત્ય પાળા ખઓ,
 અને તમારા રગને માટે ઉતરી આવતી મહા કટોડીની ધાતક
 પગને ઝોળખી તેઓ રીમાય-કચરાય અને તેમનો મર નાન થાય,
 યાગ પનેના એ પ્રવચને ઝોળખી ર્યા-અને તેના પુર સામે પ્રચડ
 તામ્રાતવાળી પાગ બાધો એમ જીને ગ્લાઓ અને વશની ગ્લા
 ફોરે 'મિહ્લામ અને કિશ્કીઅન' ગગ્ગનેનિ- પ્રગનિ અને
 તાર્મી- પ્રગીઓના પ્રચડ વાના ઝોડા જગતખગમા નવગત પથ
 ગતા જાય કે-તિઆગ પામતા જન કે જન-હુઓ-
 અને ઉરો.

પ્રત્યો! મદાન હિહુ અધુઓમાં વગવાર ફગી નદિલા
 પ્રમાદ અને કુમ્પ પનો નાગ ફગ. અને તેમને
 મ પીવા-ચિગાળ દિલના 'તેજસ્વી મદ' '
 બનાવ. આ ભાંગના બાગ પન્દરે તો
 ઝોડી ફપા દુ.

જનમી જન્મભૂમિ-જ ક્યગાંદવિ મારોયમી ॥

વાંચો

અને

વસાવો

ખંડખોર જીવન' અથવા

‘યુવકે જગતની નવરચના.’

જીવન જગતનાં જીવનથી તો મહા પ્રજ્ઞઓ—મહાગજ્ઞો
અપાયાં છે. ઇ. સ. ૧૯૨૮ ની સાલનો ‘હિંદુ યુવક’ જીવન
પ્રજ્ઞઓની કલ્પનાઓમાં અને અનુભવમાં વીધે હીન—નીસ્તેજ
કંગાલ દેખાવનો’ ક્ષીણ આત્માવાળો ‘પરાધીન પ્રાણી’ છે
જીવું અને જેર થઈ ગયેલાં જીવનમાં જોમ અને મર્દાઈ ભગવી
હોય, કિશોરાવસ્થા અને કેળવણીના પ્રારંભથી માંડી જીવનના આખરી
અંત સુધી ભવ્ય અને સંગીન આદર્શોની પરંપરાથી ચીમળાઈ
ગયેલા દેહ અને મરી ગયેલા આત્મામાં સ્વતંત્રતા—સ્વમાન
અને ભવ્ય આદર્શ જીવનના ચમકતા રંગ પુરવા હોય તો
‘ખંડખોર જીવન’ અથવા ‘યુવકે જગતની નવરચના’ નું
પુસ્તક મનન પુર્વક વાંચો—અને નીચે પુર્વક વર્તો.

થોડા વખતમાં બહાર પડે. અગાઉથી પ્રાદક થનાર પામેથી
મુજા કિંમત કરતા ચાર આના ઓછા લેવામાં આવશે.

લેખક - હીરાલાલ આર. ડાક્ટર.

પ્રકાશક - વર્ધમાન એન્ડ સન્સ

જુકસેલસ એન્ડ પબ્લીશર્સ.

પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ, નં. ૨.

પ્રેમ-શાઈ અને બલિદાનોના જીવનના આરંભમાં આજ

લેખકે લખેલાં:-

‘રઘુવંશ’ તેમજ ‘પ્રેમજી બલિદાનો’

નામનાં પુસ્તકો ત્વમારી લાવત્રેગી માટે વચ્ચાવો.

ઝરલે નિયમિત જીવન.

આપનજ્યારપણ

‘ટાઈમપીસ’ ખરીદવાની
જરૂરીઆત ઉભી થાય અગર
કોઈ પણ એવી-સંબંધીને
ભર્ગસાપાત્ર ભવાંમણું કરવી
હોય તો આ નામ અમુસ
યાદ રાખો.

નેશનલ રીપિટિંગ એલાર્મ ટાઈમપીસ

‘મેટ્રો’ ટાઈમનું-ઉત્તમ સાંચા કામની ‘સ્પેશીઅલ’ બનાવટ.
ટકાઉ અને સુંદર. કીમત રૂ. ૬. પોસ્ટેજ જુદું.

લખો અગર લઈ જાઓ.—

એલ. ભગંતે એન્ડ કું.

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ, સુબર્બ,
દરેક જાનના ધરીમાણેનાં જથ્થાબંધ તથા છુટક વેપારીઓ.